

บทบาทของช่อง 5 ในการสร้างภาพลักษณ์ทหาร พ.ศ. 2501 - 2553

ROLES OF CHANNEL 5 ON CREATING A MILITARY IMAGE, 1958 - 2010

ราสินี สดเจริญ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

2563

บทบาทของช่อง 5 ในการสร้างภาพลักษณ์ทหาร พ.ศ. 2501 - 2553

ราสินี สดเจริญ

ปริญญานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ปีการศึกษา 2563

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ROLES OF CHANNEL 5 ON CREATING A MILITARY IMAGE, 1958 - 2010

RASINEE SODCHAROEN

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of MASTER OF ARTS
(History)

Faculty of Social Sciences, Srinakharinwirot University

2020

Copyright of Srinakharinwirot University

ปริญญานิพนธ์

เรื่อง

บทบาทของช่อง 5 ในการสร้างภาพลักษณ์ทหาร พ.ศ. 2501 - 2553

ของ

ราสินี สดเจริญ

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์

ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

(รองศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการสอบปากเปล่าปริญญานิพนธ์

..... ที่ปรึกษาหลัก ประธาน
(อาจารย์ ดร.ณัฐพร ไทยจงรักษ์) (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โดม ไกรปกรณ์)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร.อภิชา ชูติพงศ์พิสิฐ)

ชื่อเรื่อง	บทบาทของช่อง 5 ในการสร้างภาพลักษณ์ทหาร พ.ศ. 2501 - 2553
ผู้วิจัย	ราสินี สดเจริญ
ปริญญา	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
ปีการศึกษา	2563
อาจารย์ที่ปรึกษา	อาจารย์ ดร. ณัฐพร ไทยจงรักษ์

งานวิจัยนี้ศึกษาบทบาทของสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก (ช่อง 5) ในการสร้างภาพลักษณ์ทหาร และการปรับตัวของช่อง 5 ที่เปลี่ยนแปลงไปตามบริบททางการเมืองและสังคม พ.ศ. 2501 – 2553 โดยพิจารณาจากการดำเนินกิจการของช่อง 5 ควบคู่ไปกับบทบาทของทหารทางการเมืองไทย ผลการศึกษาแบ่งออกเป็น 3 ช่วงเวลา ดังนี้ ช่วงที่ 1 (พ.ศ. 2501 – 2516) บทบาทของช่อง 5 เป็นไปตามบริบททางการเมืองที่รัฐบาลเผด็จการทหารต้องการให้ประชาชนรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่ฝ่ายรัฐบาลนำเสนอเพียงอย่างเดียว รวมถึงการปลูกฝังค่านิยมและแนวคิดให้ประชาชนปฏิบัติตามทั้งการส่งเสริมสถาบันพระมหากษัตริย์ และการต่อต้านภัยร้ายจากคอมมิวนิสต์ ช่วงที่ 2 (พ.ศ. 2516 – 2535) บทบาทของช่อง 5 ในช่วงเวลานี้ ทหารต้องการแสดงภาพลักษณ์ในฐานะผู้รักษาความมั่นคงภายในประเทศจากการคุกคามของภัยคอมมิวนิสต์ รวมถึงภาพลักษณ์ในการเป็นหน่วยงานที่ช่วยเหลือประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นตามนโยบายของรัฐบาล และช่วงที่ 3 (พ.ศ. 2535 – 2553) บทบาทของช่อง 5 ในช่วงเวลานี้ ทหารต้องการแสดงภาพลักษณ์ให้ประชาชนรับรู้ในการเป็นทหารอาชีพ และแสดงบทบาทในการทำงานสนับสนุนรัฐบาล รวมถึงเป็นผู้นำในด้านการพัฒนาสิ่งใหม่ ๆ โดยเฉพาะด้านเทคโนโลยี

คำสำคัญ : บทบาท, ภาพลักษณ์

Title	ROLES OF CHANNEL 5 ON CREATING A MILITARY IMAGE, 1958 - 2010
Author	RASINEE SODCHAROEN
Degree	MASTER OF ARTS
Academic Year	2020
Thesis Advisor	Dr. Nathaporn Thaijongrak

This research aims to study the role of Channel 5 in creating military images, based on the evolving political and social context between 1958 and 2010. Moreover, this study focused on the operations of Channel 5, together with the role of the military in Thai politics. The research results are divided into three timelines, as follows: (1) from 1958 to 1973, the role of Channel 5 evolved and followed the political context as the government under military dictatorship needed Thai people to only acknowledge the information intentionally presented by the government, including forming values and attitudes for people to help them support the King and also to be aware of and against Communist threats; (2) from 1973 to 1992, the role of Channel 5 during this time was to support the Thai military in promoting their image as “domestic security operations command” in terms of the from Communist threat, and as an organization who provided Thai people with assistance in developing rural areas according to government policy; and (3) from 1992 to 2010, the role of Channel 5 was to support the idea of the Thai military needed people to recognize their image as a “professional military”, as well as acknowledging their role in supporting Thai government, and as a leader of innovation, especially in terms of technology.

Keyword : Channel 5, Military image, 1958 to 2010

กิตติกรรมประกาศ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ อาจารย์ ดร. ณัฐพร ไทยจงรักษ์ ที่รับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาหลักปริญญานิพนธ์ให้แก่ข้าพเจ้า อาจารย์คอยให้คำปรึกษา คำชี้แนะ ให้กำลังใจ และ ไม่เคยหมดหวังกับผู้วิจัยตลอดระยะเวลาการทำปริญญานิพนธ์ที่ผ่านมา

ขอขอบพระคุณ ผศ.ดร. โดม ไกรปกรณ์ และ อาจารย์ ดร. อภิชา ชูติพงศ์พิสิฐ ที่สละเวลา มาเป็นประธานและกรรมการสอบปริญญานิพนธ์ในครั้งนี้ คำแนะนำจากอาจารย์ทั้งสองทำให้งาน ฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณ รศ.ดร. ศิริพร ดาบเพชร ที่คอยช่วยเหลือ ให้คำแนะนำและให้กำลังใจเสมอ มารวมถึงคณาจารย์ภาควิชาประวัติศาสตร์ทุกท่าน ขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบคุณ เพื่อนร่วมเรียนปริญญาโททุกคน ณต ไวท์ นุ่น แม่แพร์ เซอร์รี่ ที่เป็นอีกหนึ่งแรง บันดาลใจและให้ความช่วยเหลือแก่ข้าพเจ้าจนเรียนจบ ยินดีที่ได้รู้จักกับทุกคนนะ

ขอขอบคุณ พี่น็อต ที่คอยให้กำลังใจ เคียวเชิญ ตลอดเวลาที่รู้สึกท้อ และอยู่เคียงข้างมา โดยตลอด รวมถึงพี่มิ่ง พี่ปู และพี่ ๆ กัลยาณมิตรที่ดี จากช่อง 5 ที่มีส่วนช่วยให้ข้าพเจ้าเรียนจบได้ใน วันนี้

ขอขอบคุณ ครอบครัว พ่อและแม่ ผู้สนับสนุนหลักทางด้านการเงินและการเดินทาง โดยเฉพาะค่าปรับหนังสือที่แม่เห็นยอดแล้วตกใจทุกครั้ง ขอขอบคุณน้องสาวทั้งสองคน ปามิ จูเกีย ที่ให้ กำลังใจมาโดยตลอด และ พาไปกินของอร่อยเวลาท้อ ขอขอบคุณที่เป็นแรงผลักดันสำคัญในการศึกษา จนสำเร็จ

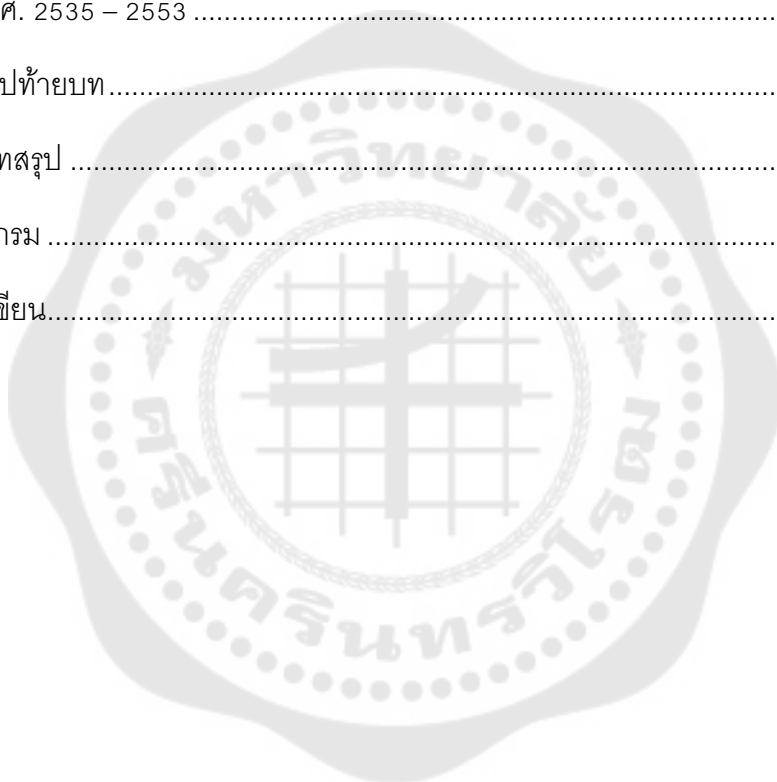
สุดท้ายนี้ ขอขอบคุณตนเองที่อดทน แม้จะถอดใจหลายครั้ง แต่ในท้ายที่สุดก็พยายามจน ประสบความสำเร็จ ข้าพเจ้าหวังว่าปริญญานิพนธ์ฉบับนี้จะเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่สนใจศึกษาไม่มากนัก น้อย

ราสินี สดเจริญ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญรูปภาพ	ณ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ในการศึกษา	7
ขอบเขตในการศึกษา.....	7
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	7
วิธีดำเนินการศึกษา.....	7
นิยามศัพท์	8
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	8
บทที่ 2 บทบาทของสถานีโทรทัศน์กองทัพบก ในการสร้างภาพลักษณ์ทหาร พ.ศ. 2501-2516...	11
2.1 บทบาททางการเมืองและภาพลักษณ์ของทหารระหว่าง พ.ศ. 2501 – 2516.....	11
2.2 บทบาทของสถานีโทรทัศน์กองทัพบกในการสร้างภาพลักษณ์ทหาร ระหว่าง พ.ศ. 2501 – 2516	13
2.3 สรุปท้ายบท.....	29
บทที่ 3 บทบาทของช่อง 5 ในการสร้างภาพลักษณ์ทหาร พ.ศ. 2516 - 2535	25
3.1 บทบาททางการเมืองและภาพลักษณ์ของทหารระหว่าง พ.ศ. 2516 – 2535.....	25

3.2 บทบาทของสถานีโทรทัศน์กองทัพบก (ช่อง 5) ในการสร้างภาพลักษณ์ทหาร ระหว่าง พ.ศ. 2516 – 2535	31
3.3 สรุปท้ายบท	54
บทที่ 4 บทบาทของช่อง 5 ในการสร้างภาพลักษณ์ทหาร พ.ศ. 2535 – 2553	56
4.1 บทบาททางการเมืองและภาพลักษณ์ของทหาร ระหว่าง พ.ศ. 2535 - 2553	56
4.2 บทบาทของสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก (ช่อง 5) ในการสร้างภาพลักษณ์ทหาร ระหว่าง พ.ศ. 2535 – 2553	62
4.3 สรุปท้ายบท	83
บทที่ 5 บทสรุป	85
บรรณานุกรม	89
ประวัติผู้เขียน	95

สารบัญรูปภาพ

หน้า

ภาพประกอบ 1 ไปสเตอร์ภาพยนตร์เรื่อง พยัคฆ์ร้าย 707 Man from U.N.C.L.E (ซ้าย) และ ภาพยนตร์เรื่อง โลมาเพื่อนแก้ว FLIPPER (ขวา).....	26
ภาพประกอบ 2 รายการพ็อบ-ท๊อป (ซ้าย) และรายการ 20 คำถาม (ขวา).....	27
ภาพประกอบ 3 ตราสัญลักษณ์ในยุคแรกและตราสัญลักษณ์ในยุคภาพสี	34
ภาพประกอบ 4 รายการปกิณกะวิทยา.....	36
ภาพประกอบ 5 รายการโลกดนตรี.....	37
ภาพประกอบ 6 รายการสนทนาปัญหามันเมือง.....	41
ภาพประกอบ 7 รายการยุทธการขยับเขยื้อน (ซ้าย) และรายการรวมดาวสาวสยาม (ขวา)	43
ภาพประกอบ 8 ละครตีใหญ่ (ซ้าย) และละครบาปบริสุทธิ์ (ขวา).....	44
ภาพประกอบ 9 หน้า Web Page สมัยแรกของเว็บไซต์ www.tv5.co.th	63
ภาพประกอบ 10 หน้า Web Page สมัยแรกของเว็บไซต์ www.tv5.co.th	64
ภาพประกอบ 11 รายการ สนทนา 45 นาที ปัญหามันเมือง.....	65
ภาพประกอบ 12 ตัวอย่างผังรายการที่ออกอากาศผ่านทาง THAI TV GLOBAL NETWORK (TGN)	71
ภาพประกอบ 13 ภาพจดหมายจากผู้ชมชาวไทยในต่างแดน โครงการ TGN	72

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

กองทัพบกดำเนินกิจการเกี่ยวกับวิทยุและโทรทัศนในประเทศไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2491 โดยเริ่มจากการก่อตั้งสถานีวิทยุกระจายเสียงทดลองอยู่ในสังกัดกรมการทหารสื่อสารของกองทัพบก เพื่อใช้ในการแถลงข่าวของกองทัพบกและเป็นช่องทางในการอบรมศีลธรรมให้แก่ทหาร ต่อมา พ.ศ. 2494 กิจการโทรทัศนเริ่มเข้ามามีบทบาทในประเทศไทยสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม (พ.ศ. 2494 – 2500) และได้อนุมัติให้กรมประชาสัมพันธ์ดำเนินการ จัดตั้งสถานีวิทยุโทรทัศนขึ้น เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการประชาสัมพันธ์ของรัฐบาล ดังนั้น กองทัพบกจึงได้ตระหนักถึงความสำคัญของการสื่อสารและเห็นว่าโทรทัศนเป็นสื่อที่สามารถเข้าถึงประชาชนได้ง่าย พ.ศ. 2495 กองทัพบกจึงได้ออกข้อบังคับกระทรวงกลาโหมว่าด้วยการกำหนดกำลังเจ้าหน้าที่กองทัพบกในเวลาปกติ กำหนดให้มีการจัดตั้ง แผนกวิทยุโทรทัศนในกรมการทหารสื่อสาร สังกัดอยู่ในกองการกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน และพ.ศ. 2497 ได้กำหนดอัตราการจัดและกำลังพล แผนกวิทยุโทรทัศนไว้ในอัตราเฉพาะกิจของกรมการทหารสื่อสาร ซึ่งมีภารกิจในการดำเนินการเกี่ยวกับวิทยุโทรทัศน การจัดรายการวิทยุโทรทัศน การถ่ายทอดโทรทัศน และบันทึกรายงานสถิติผลงานตามหน้าที่ภายในหน่วยขึ้นตรงของกองทัพบก¹

ต่อมา พ.ศ. 2500 จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ผู้บัญชาการกองทัพบกในขณะนั้นได้ตระหนักถึงความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีด้านการสื่อสารและระบบโทรคมนาคม และเห็นว่าทหารและกองทัพจำเป็นต้องเรียนรู้เทคนิคและวิทยาการใหม่ ๆ และฝึกฝนให้เกิดความชำนาญการและนำมาใช้ได้ทั้งในยามปกติและยามสงคราม เพราะโทรทัศนเป็นเครื่องมือการสื่อสารที่สำคัญสามารถนำข่าวสารต่าง ๆ มาให้ผู้บังคับบัญชาการรบเห็นภาพการรบตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงผ่านภาพ ไม่ใช่เพียงแค่วางงานที่เป็นวาจาหรือลายลักษณ์อักษรเท่านั้น นอกเหนือจากนี้ยังมีการสงครามแบบใหม่ซึ่งเป็นสงครามนอกเครื่องแบบภายใต้สถานการณ์ของสงครามเย็น ซึ่งมีได้ใช้การต่อสู้ด้วยกำลังทหารเพียงอย่างเดียว หากแต่เป็นสงครามจิตวิทยา การโฆษณาชวนเชื่อ และการแทรกซึมเพื่อบ่อนทำลายประชาชนพลเรือน สื่อโทรทัศนจึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยต่อต้านภัย

¹ สถานีวิทยุโทรทัศนกองทัพบก. (2535). ประวัติสถานีวิทยุโทรทัศนกองทัพบก กรมการทหารสื่อสาร.

จากฝ่ายตรงข้าม เผยแพร่นโยบายในการทำงานของรัฐบาลและกองทัพ และเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างรัฐบาลกับประชาชน และประชาชนกับทหาร¹

ด้วยเหตุผลดังกล่าว จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ จึงได้ออกคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินกิจการวิทยุโทรทัศน์ของกองทัพบก เมื่อวันที่ 25 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2500 โดยมี พลเอกไสว ไสว ยากร เป็นประธานกรรมการ และ พันเอกการุณ เก่งระดมยิง เป็นเลขานุการ ทำหน้าที่วางโครงการจัดตั้งวิทยุโทรทัศน์ของกองทัพบกกับวางแผนอำนวยการและควบคุมการดำเนินงานทั้งปวงที่เกี่ยวข้องกับกิจการด้านวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก เพื่อให้การบริหารงานเป็นไปตามความมุ่งหมายของทางราชการ โดยได้ทำการวางศิลาฤกษ์อาคารสถานีโทรทัศน์ ณ บริเวณกองพลทหารม้า ถนนพหลโยธิน แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กรุงเทพฯ และกระทรวงกลาโหมได้อนุมัติให้กองทัพบกดำเนินการจัดหาอุปกรณ์เครื่องส่งและเครื่องรับเพื่อจัดตั้งสถานีโทรทัศน์กองทัพบก (ชื่อในขณะนั้น) นับเป็นสถานีโทรทัศน์แห่งที่ 2 ของประเทศไทย และเริ่มออกอากาศครั้งแรกเมื่อวันที่ 25 มกราคม พ.ศ. 2501 (วันกองทัพบกไทย และถือเป็นวันครบรอบของสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกในปัจจุบัน) ด้วยระบบ F.C.C (Federal Communication Committee) โดยมีชื่อสากลว่า HSATV และใช้ชื่อย่อว่า ททบ.²

วัตถุประสงค์แรกเริ่มในการก่อตั้งสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก ซึ่งยังคงยึดถือเป็นวัตถุประสงค์หลักในการดำเนินกิจการจนถึงปัจจุบันมี 3 ประการ ได้แก่ 1.เพื่อใช้ในการฝึกเจ้าหน้าที่ให้มีความรู้ความชำนาญสามารถติดตามความก้าวหน้าของวิทยุโทรทัศน์ 2.เพื่อส่งเสริมในด้านการบำรุงความรู้ความบันเทิงให้แก่ประชาชนและทหาร 3.เพื่อให้เป็นสื่อสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างกิจการทหารของชาติกับประชาชนชาวไทยทุกคน³ และเพื่อให้การดำเนินกิจการวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกเป็นไปอย่างถูกต้องตามวัตถุประสงค์และความเหมาะสม ผู้บัญชาการทหารบก (ผบ.ทบ.) ขณะนั้นจึงได้ออกคำสั่งแต่งตั้ง คณะกรรมการควบคุมกิจการวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก โดยมี พลเอก กฤษณ์ สีวะรา รองผู้บัญชาการทหารบก เป็นประธานกรรมการ โดยมีหน้าที่ในการกำหนดนโยบายการดำเนินงานของกิจการวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก ให้สอดคล้องกับนโยบายและความมุ่งหมายของรัฐบาลและกองทัพบกพร้อมทั้งอำนวยความสะดวกในการ

¹ สถานีโทรทัศน์กองทัพบก. (2512). ก่อนจะเป็นช่อง 7 ซึ่งมีอายุครบปีที่ 11 ในปัจจุบัน. หน้า 23.

² ไพฑูรย์ นิมิपाल. (2541). วิวัฒนาการในรอบ 40 ปี. หน้า 7.

³ สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก. (2525). ความเป็นมาของ ททบ. หน้า 19-20.

บริหารงานทุกด้านให้ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย และควบคุมดูแลกิจการ การจัดรายการงบประมาณ รวมถึงการออกระเบียบปฏิบัติต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับกิจการวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก¹

แม้ว่า สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกจะเป็นกิจการหนึ่งของกองทัพบก แต่การดำเนินกิจการเป็นไปตามหน้าที่หลักของสื่อมวลชน ได้แก่ การนำเสนอข่าวสาร ให้ความรู้ และความบันเทิงแก่ประชาชน² และในฐานะที่เป็นสื่อมวลชนของกองทัพบก ซึ่งเปรียบเสมือนสื่อกลางระหว่างทหารกับประชาชน ยิ่งจำเป็นต้องนำเสนอข่าวสารความรู้และความบันเทิง รวมถึงรายการต่าง ๆ ให้แก่ประชาชนได้รับรู้และเกิดความประทับใจและเชื่อมั่นว่าจะได้รับข่าวสารที่ครบถ้วนและถูกต้องโดยเฉพาะเหตุการณ์ทางการเมือง ซึ่งเป็นสิ่งที่สื่อมวลชนควรให้ความสำคัญและตระหนักถึงบทบาทและหน้าที่ของตนในการนำเสนอข่าวสารและความรู้แก่ประชาชน เพราะสื่อมวลชนเป็นเสมือนสื่อกลางระหว่างประชาชนกับรัฐบาล ที่จะช่วยให้เห็นถึงความต้องการของประชาชนที่แท้จริงในแต่ละเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมไทย

นอกจากหน้าที่หลักของสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกที่ต้องนำเสนอข่าวสาร ให้ความรู้และความบันเทิงแก่ประชาชน ในฐานะที่เป็นสื่อของกองทัพบกที่มุ่งเน้นในการนำเสนอข่าวสารให้สอดคล้องกับนโยบายในการบริหารงานของกองทัพบกแล้วยังต้องทำหน้าที่ในการเป็นสื่อกลางที่สร้างความเข้าใจอันดีระหว่างทหารกับประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อพิจารณาจากเหตุการณ์ทางการเมืองในสังคมไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2500 เป็นต้นมา จะเห็นว่าทหารเข้ามาบริหารประเทศและมีบทบาททางการเมืองและสังคมไทยอย่างมาก ในช่วงปีแรกของการดำเนินงาน กองทัพบกได้นำกิจการโทรทัศน์ไปใช้ถ่ายทอดการฝึกปฏิบัติงานของทหาร คือ การฝึกธนະรัธต์ เป็นการฝึกปฏิบัติร่วมกันของทหารชาติภาคี สปอ. (องค์การสนธิสัญญาป้องกันภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้) โดยจัดรายการสาธิตเกี่ยวกับการเรียกทหารที่อยู่ระหว่างลาพักและทหารกองหนุน เข้ามาเตรียมความพร้อม เพื่อปฏิบัติงานในสถานการณ์ฉุกเฉิน และทำให้ประชาชนเกิดความเชื่อมั่นในการปฏิบัติงานของกองทัพที่สามารถรับมือกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็ว³ นอกจากนี้ ยังสนับสนุนภารกิจของกองบัญชาการปราบปรามคอมมิวนิสต์ โดยการจัดทำรายการ ภาพยนตร์ คำขวัญ เพื่อต่อต้านภัยคอมมิวนิสต์อย่างเคร่งครัด⁴ ดังนั้น ในช่วงแรกที่ดำเนินงานในฐานะสื่อมวลชนของกองทัพบก สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกได้พยายามสร้างความเข้าใจอันดีให้ประชาชนได้รับรู้ถึง

¹ สถานีโทรทัศน์กองทัพบก. (2512). *การบริหาร*. หน้า 35.

² กรมประชาสัมพันธ์. (2530). *เพื่อประชาธิปไตย*. หน้า 127.

³ สถานีโทรทัศน์กองทัพบก. (2512). *เล่มเดิม*. หน้า 37.

⁴ สถานีโทรทัศน์กองทัพบก. (2515). *โทรทัศน์กับการบริหารสาธารณะ*. หน้า 58.

การบริหารบ้านเมืองโดยทหารผ่านรูปแบบรายการต่าง ๆ ที่ทางสถานีได้ออกอากาศ ทั้งนี้ เพื่อมุ่งหวังให้ประชาชนเกิดความเข้าใจและเห็นความสำคัญของทหารที่สามารถควบคุมสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมได้เป็นอย่างดี

เมื่อสถานการณ์ทางการเมืองและสังคมเปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งเหตุการณ์ที่ทหารเข้าไปเกี่ยวข้องกับการปราบปรามผู้ชุมนุมในเหตุการณ์ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น เหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 เหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 และเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ พ.ศ. 2535 เหตุการณ์เหล่านี้ส่งผลให้ภาพลักษณ์ของทหารตกต่ำมากที่สุดในประวัติศาสตร์ของไทย ผู้ที่รับราชการทหารไม่สามารถใส่เครื่องแบบของทหารไปทำงานได้ เนื่องจากเกิดการต่อต้านจากประชาชนทั่วไป เมื่อประชาชนเกิดความรู้สึกที่ไม่ดีกับทหารเนื่องจากเหตุการณ์ดังกล่าว ในฐานะที่เป็นสื่อมวลชนของกองทัพบกจึงมีหน้าที่ในการนำเสนอสิ่งที่ทำให้ประชาชนเกิดการรับรู้ภาพลักษณ์ของทหารในทิศทางที่ดีขึ้นผ่านการออกอากาศสารคดีเชิงข่าวที่เกี่ยวกับภารกิจของกองทัพ เช่น สารคดีกองทัพเพื่อประชาชน ภารกิจช่วยเหลือประชาชน และรายการที่นำเสนอเรื่องราวภารกิจหน้าที่ของ 4 เหล่าทัพ ซึ่งได้แก่ กองทัพบก กองทัพเรือ กองทัพอากาศ และกรมตำรวจ ประกอบกับเมื่อทหารถูกลดบทบาททางการเมือง กลุ่มนักธุรกิจเอกชนและชนชั้นนำได้เข้ามาแทนที่และมีบทบาทในระบบการเมืองการปกครอง ทหารจึงต้องแสวงหาบทบาทใหม่ ๆ เพื่อให้สามารถรักษาสถานภาพทหารเอาไว้ไม่ให้ถดถอยลงไปอีก โดยมีการอ้างถึงความสำคัญของกองทัพที่จำเป็นต้องปกป้องผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของชาติ และเสนอให้ทหารมีบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจมากขึ้น เช่น การเปิดค่ายจัดกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวเข้าชมและร่วมกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเมื่อ พ.ศ. 2537 เป็นต้น¹ โดยสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกเป็นสื่อหลักที่ช่วยเผยแพร่ประชาสัมพันธ์

ภาวะวิกฤตเศรษฐกิจตกต่ำ พ.ศ. 2540 ทำให้เกิดความหลากหลายทางการเมืองการปกครอง ทักษิณ ชินวัตร มีความสนใจและเข้ามามีบทบาททางการเมือง โดยเริ่มจัดตั้งพรรคไทยรักไทยในเดือนกรกฎาคม 2541² และดำเนินการฟื้นฟูสภาพเศรษฐกิจในสังคมไทย ใช้นโยบายที่เข้าถึงประชาชนโดยเฉพาะพื้นที่เขตชนบท การเสนอโครงการ 30 บาท รักษาทุกโรค โครงการปลดหนี้ให้เกษตรกร ซึ่งเข้าถึงประชาชนตั้งแต่ชนชั้นกลางลงไป และต่อมาประชาชนกลุ่มนี้ได้กลายมาเป็นฐานเสียงให้กับพรรคไทยรักไทยจนชนะการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2544 ความนิยมของประชาชนที่มีต่อรัฐบาลทักษิณเพิ่มสูงขึ้น โดยเฉพาะชาวบ้านต่างจังหวัด แต่ในขณะเดียวกันชนชั้นนำใน

¹ คริส เบเกอร์; และผาสุก พงษ์ไพจิตร. (2562). *ประวัติศาสตร์ไทยร่วมสมัย*. หน้า 348-350.

² แหล่งเดิม. หน้า 363-364.

กรุงเทพฯ และสังคมเมืองกลับลดความนิยมลง เนื่องจากทัศนคติใช้อำนาจในการเป็น นายกรัฐมนตรีส่งเสริมธุรกิจส่วนตัวและเอื้อประโยชน์ให้กับธุรกิจครอบครัว¹ รัฐบาลทักษิณ สมัยที่ 2 พ.ศ. 2548 ยังคงถูกวิพากษ์วิจารณ์มากขึ้นและถูกกล่าวหาว่าเป็นภัยต่อพระมหากษัตริย์ ซึ่งทำให้เกิดการรวมกลุ่มของฝ่ายนิยมเจ้า ทหาร และข้าราชการในการต่อต้านทักษิณจนนำไปสู่ การรัฐประหารในเดือนกันยายน พ.ศ. 2549 โดยพลเอก สนธิ บุญยรัตกลิน ที่ทำการยึดอำนาจจาก รัฐบาลเพื่อปรับดุลอำนาจทางการเมืองใหม่ด้วยการจำกัดอำนาจของทักษิณ² อย่างไรก็ตาม การ รัฐประหารในครั้งนี้ไม่ได้ลดอำนาจของทักษิณอย่างแท้จริง ทำให้กลุ่มต่าง ๆ ที่ไม่พอใจออกมา ต่อต้านจนนำไปสู่การชุมนุมและประท้วงที่สำคัญในประวัติศาสตร์ไทยช่วง พ.ศ. 2550 – 2553 การชุมนุมของพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย (พธม.) และการชุมนุมของแนวร่วม ประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) ซึ่งผู้ชุมนุมทั้ง 2 ฝ่ายได้ใช้สื่อโทรทัศน์ประเภท เคเบิลทีวีที่ให้บริการประชาชนในรูปแบบโทรทัศน์แบบบอกรับสมาชิก ซึ่งสามารถแพร่ภาพและ เสียงได้เหมือนสื่อโทรทัศน์หลักในการเป็นกระบอกเสียงเพื่อแสดงถึงอุดมการณ์และเป้าหมายใน การชุมนุม รวมถึงการใช้สื่อในการตอบโต้และโจมตีฝ่ายตรงข้ามทำให้เกิดกลายเป็นปัญหาต่อองค์กร สื่อมวลชนเป็นอย่างมาก

อย่างไรก็ตาม การชุมนุมของพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย (พธม.) และการ ชุมนุมของแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) ได้นำไปสู่การเหตุการณ์การ สลายการชุมนุม ซึ่งมีผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บเป็นจำนวนมาก เหตุการณ์ดังกล่าวส่งผลต่อการ ปรับเปลี่ยนบทบาทและภาพลักษณ์ของทหารในสังคมไทย

แม้ว่าจะมีพระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. 2551 ที่ใช้ในการควบคุมการประกอบกิจการของสื่อต่าง ๆ แต่เมื่อพิจารณาถึงการกระทำของกลุ่ม ผู้ชุมนุมแต่ละฝ่ายที่ใช้สื่อในการเอื้อผลประโยชน์แก่ตนเองและโจมตีฝ่ายตรงข้าม จึงจำเป็นต้องมี องค์กรที่เข้ามาควบคุมดูแลการประกอบกิจการของสื่อมวลชน ดังนั้น พ.ศ. 2553 ได้มีการ ประกาศใช้พระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการประกอบกิจการ วิทยุกระจายเสียงวิทยุโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2553 ในการจัดตั้งคณะกรรมการ กิจการกระจายเสียงกิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ หรือ กสทช. เป็นองค์กรของ รัฐที่เป็นอิสระ มีอำนาจหน้าที่ดำเนินการจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการประกอบกิจการ วิทยุกระจายเสียงวิทยุโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชนและ

¹ คริส เบเกอร์; และผาสุก พงษ์ไพจิตร. (2562). *เล่มเดิม*. หน้า 364-367.

² *แหล่งเดิม*. หน้า 369-373.

ควบคุมการประกอบกิจการของสื่อมวลชนให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. 2551 แม้ว่าสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกจะเป็นสื่อมวลชนของทหาร แต่ต้องดำเนินกิจการให้เป็นไปตาม พ.ร.บ.การประกอบกิจการฯ พ.ศ. 2551 ซึ่งสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกได้รับใบอนุญาตประกอบกิจการบริการสาธารณะประเภทที่ 2 มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อความมั่นคงของรัฐหรือความปลอดภัยสาธารณะ เมื่อพิจารณาจากรายการโทรทัศน์ต่าง ๆ ตั้งแต่ พ.ศ. 2551 เป็นต้นมา รายการส่วนใหญ่ที่นำเสนอสอดคล้องกับวัตถุประสงค์หลักตามใบอนุญาตและเป็นไปตามหน้าที่ในฐานะสื่อมวลชนของกองทัพบก โดยกำหนดให้มีรายการที่มีเนื้อหาสาระที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะชนในสัดส่วนร้อยละ 70 และรายการบันเทิงร้อยละ 30¹

ดังนั้น ภาพลักษณ์ขององค์กรโดยเฉพาะสถานีโทรทัศน์จึงเป็นสิ่งที่สื่อมวลชนให้ความสำคัญเพราะองค์กรที่มีภาพลักษณ์ที่ดี ภาพที่เกิดขึ้นในจิตใจของประชาชนที่มีต่อองค์กรนั้นก็จะเป็นภาพที่สวยสดงดงามมีความน่าเชื่อถือ ศรัทธา สมควรแก่การไว้วางใจ แต่ในทางกลับกันหากองค์กรใดก็ตามที่มีภาพลักษณ์ที่เป็นไปในทางที่เสื่อมแล้ว องค์กรนั้นย่อมไม่ได้รับความเชื่อถือหรือไว้วางใจจากประชาชน ประชาชนอาจมีความระแวงสงสัยหรือเกลียดชังต่อองค์กร รวมทั้งอาจไม่ให้ความร่วมมือสนับสนุน ภาพลักษณ์สามารถสร้างขึ้นได้ด้วยวิธีการประชาสัมพันธ์ที่ถูกต้องและมีประสิทธิภาพ แม้จะต้องอาศัยระยะเวลาในการดำเนินงานที่ยาวนานและมีความต่อเนื่องโดยตลอดแต่ก็ให้ผลที่คุ้มค่า²

ในฐานะที่เป็นสื่อมวลชนของกองทัพบก บทบาทในการนำเสนอและสร้างภาพลักษณ์ให้กับทหารเป็นสิ่งที่สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกให้ความสำคัญพร้อมกับการนำเสนอข่าวสารให้สอดคล้องกับนโยบายของกองทัพบก ปัจจุบันหน้าที่และความรับผิดชอบในส่วนงานด้านการนำเสนอและสร้างภาพลักษณ์อยู่ภายใต้การดำเนินงานของ แผนกกิจกรรมเพื่อสังคม ฝ่ายสื่อสารองค์กร ซึ่งมีหน้าที่ในการนำเสนอและสร้างภาพลักษณ์ผ่านการจัดกิจกรรมต่าง ๆ นอกเหนือจากงานด้านการจัดกิจกรรมเหล่านี้ ภาพลักษณ์ยังถูกนำเสนอผ่านทางภาพถ่าย รายการโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงการสื่อสารผ่านสื่อรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนเกิดการรับรู้ภาพลักษณ์ของทหาร ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์หลักของสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกในการเป็นสื่อที่สร้างความเข้าใจอันดีระหว่างกิจการทหารกับประชาชน ดังนั้น ผู้วิจัยจึง

¹ พระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์. (2551, 26 กุมภาพันธ์).

ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 125 ตอนที่ 42. หน้า 26.

² ปิยะภัทร คงแสนคำ. (2556). การใช้สื่อใหม่เพื่อสร้างภาพลักษณ์ของกองทัพบกไทย. หน้า 27.

ต้องการศึกษาบทบาทของสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก (ช่อง 5) ในการสร้างภาพลักษณ์ทหาร และศึกษาการปรับตัวของสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกที่เปลี่ยนแปลงไปตามบริบททางการเมือง และสังคม

วัตถุประสงค์ในการศึกษา

1. เพื่อศึกษาบทบาทของสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก (ช่อง 5) ในการสร้างภาพลักษณ์ทหาร พ.ศ. 2501 – 2553
2. เพื่อศึกษาการปรับตัวของสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก (ช่อง 5) ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างภาพลักษณ์ทหาร พ.ศ. 2501 – 2553

ขอบเขตในการศึกษา

ขอบเขตด้านเวลา การศึกษานี้ มุ่งเน้นการศึกษาถึงบทบาทของสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก (ช่อง 5) ในการสร้างภาพลักษณ์ของทหาร ตั้งแต่ พ.ศ. 2501 – 2553 สาเหตุที่ใช้ พ.ศ. 2501 เป็นปีแรกที่เริ่มศึกษาเนื่องจากเป็นปีที่ช่อง 5 เริ่มออกอากาศเป็นครั้งแรก และสิ้นสุดการศึกษา พ.ศ. 2553 เนื่องจากเป็นปีที่เกิดเหตุการณ์การสลายการชุมนุมของกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) มีผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บเป็นจำนวนมาก ซึ่งเหตุการณ์ดังกล่าวส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนและสร้างภาพลักษณ์ของทหารอีกครั้งหนึ่ง

ขอบเขตด้านเนื้อหา การศึกษานี้ เน้นศึกษาถึงบทบาทของช่อง 5 ในการสร้างภาพลักษณ์ทหาร โดยพิจารณาจากสิ่งที่ช่อง 5 ดำเนินการ ตั้งแต่นโยบายและแผนงานของคณะผู้บริหาร รูปแบบรายการที่น่าสนใจ รวมถึงกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดทำขึ้นระหว่าง พ.ศ. 2501 – 2553 และพิจารณาควบคู่ไปกับบริบททางการเมืองและสังคมไทยเพื่อดูการปรับตัวของช่อง 5 ที่เปลี่ยนแปลงไปตามบริบททางการเมืองและสังคม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบถึงบทบาทของสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก (ช่อง 5) พ.ศ. 2501 – 2553
2. ได้ทราบถึงการปรับตัวของสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก (ช่อง 5) ที่เปลี่ยนแปลงไปตามบริบททางการเมืองและสังคม

วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษาเรื่อง บทบาทของช่อง 5 ในการสร้างภาพลักษณ์ทหาร พ.ศ. 2501 – 2553 ใช้วิธีการศึกษาตามวิธีการทางประวัติศาสตร์ (Historical Approach) โดยการสำรวจและรวบรวม

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของช่อง 5 ในการนำเสนอและสร้างภาพลักษณ์ทหาร จากเอกสาร
ขั้นต้นและเอกสารชั้นรอง วิเคราะห์ร่วมกับบริบททางการเมืองและสังคมที่มีส่วนในการปรับตัวของ
ช่อง 5 และนำเสนอรายงานตามรูปแบบวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description)

นิยามศัพท์

ภาพลักษณ์ หมายถึง ภาพที่เกิดขึ้นในจิตใจของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เช่น องค์กร
สถาบัน หรือกลุ่มบุคคล ซึ่งภาพในจิตใจดังกล่าว อาจมาจากประสบการณ์โดยตรง (พบเจอด้วย
ตัวเอง) หรือประสบการณ์ทางอ้อม (การรับฟังหรือบอกเล่าจากผู้อื่น)

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง บทบาทของช่อง 5 ในการสร้างภาพลักษณ์ทหาร พ.ศ. 2501 – 2553
ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร หลักฐานทางประวัติศาสตร์ และวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษาถึง
แนวทางและบทบาทของช่อง 5 เพื่อให้เห็นนโยบายของผู้บริหารที่จะนำมาสู่แนวทางในการ
ดำเนินงานต่าง ๆ เพื่อสร้างภาพลักษณ์ของทหารและพิจารณาบริบททางการเมืองและสังคมที่
เกิดขึ้นในช่วงเวลาที่ศึกษา (พ.ศ. 2501 - พ.ศ. 2553) เพื่อให้เห็นถึงการปรับตัวของช่อง 5 ที่
เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งสามารถจัดกลุ่มตามขอบเขตในการศึกษาได้ดังนี้

กลุ่มที่ 1 กลุ่มที่ศึกษาเกี่ยวกับแนวทางในการบริหารงานของช่อง 5

ณชญาดา จันทรังาม ศึกษาเรื่อง **กลยุทธ์การประชาสัมพันธ์และภาพลักษณ์
ของสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก (ช่อง 5)** (ณชญาดา จันทรังาม. 2552) เป็นการศึกษา
นโยบายและกลยุทธ์ในงานด้านการประชาสัมพันธ์ของช่อง 5 โดยวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารที่
จัดทำโดยช่อง 5 เพื่อศึกษานโยบายและแนวทางในการประชาสัมพันธ์และวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูล
จากการสัมภาษณ์ผู้ที่ทำงานด้านการประชาสัมพันธ์ของช่อง 5 ซึ่งผลการศึกษาทำให้ทราบถึง
แนวทางในการดำเนินงานด้านการประชาสัมพันธ์ของช่อง 5 ที่มาจากนโยบายของกองทัพบกและ
พิจารณาบริบททางสังคมที่เกิดขึ้นในแต่ละยุคสมัยเพื่อกำหนดแนวทางในการประชาสัมพันธ์

ปิยชนน สุคนธเคหา ศึกษาการดำเนินงานด้านการสื่อสารมวลชน 4 ช่องทาง
ได้แก่ สื่อวิทยุโทรทัศน์ สื่อโทรทัศน์ดาวเทียม สื่อวิทยุกระจายเสียง และสื่ออินเทอร์เน็ต ในรายงาน
โครงการเฉพาะบุคคลเรื่อง **กลยุทธ์การดำเนินงานด้านการสื่อสารมวลชนของสถานีวิทยุ
โทรทัศน์กองทัพบก** (ปิยชนน สุคนธเคหา. 2552) โดยศึกษานโยบายและกลยุทธ์ในการ
ดำเนินงานและใช้การเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารและหัวหน้าส่วนการปฏิบัติงานด้าน
สื่อสารมวลชนทั้ง 4 ช่องทาง และสำรวจเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น หนังสือที่ระลึกประจำปีของช่อง 5

ผังรายการโทรทัศน์ เป็นต้น ผลการศึกษาพบว่า นโยบายด้านการสื่อสารมวลชนของช่อง 5 ถูกกำหนดโดยกองทัพบกและรับนโยบายจากการประชุมร่วมกับคณะกรรมการบริหารกิจการโทรทัศน์ กองทัพบกโดยมีผู้บัญชาการทหารบกเป็นประธาน จากนั้นผู้บริหารระดับสูงของช่อง 5 และหัวหน้าส่วนการปฏิบัติการต่าง ๆ จะดำเนินการวิเคราะห์เพื่อหาปณวิทางและกลยุทธ์ในการดำเนินงาน

กลุ่มที่ 2 กลุ่มที่ศึกษาเกี่ยวกับภาพลักษณ์

ปิยะภัทร คงแสนคำ ได้ศึกษาเอกสารเนื้อหาข่าวที่นำเสนอบนเว็บไซต์ และใช้ใช้การสัมภาษณ์บุคคลากรที่ทำงานด้านการสร้างภาพลักษณ์ของกองทัพบกไทยผ่านสื่อออนไลน์ เว็บไซต์ Facebook ในงานวิทยานิพนธ์เรื่อง **การใช้สื่อใหม่เพื่อสร้างภาพลักษณ์ของกองทัพบกไทย** (ปิยะภัทร คงแสนคำ. 2556) โดยใช้กรอบแนวคิดด้านการสร้างภาพลักษณ์และการประชาสัมพันธ์เพื่ออธิบายแนวทางในการสร้างภาพลักษณ์ ซึ่งผลการศึกษา พบว่า แนวทางในการนำเสนอและสร้างภาพลักษณ์ของกองทัพบกไทยเป็นไปตามนโยบายของกรมกิจการพลเรือนทหารบก หน่วยงานที่ทำหน้าที่ในด้านการประชาสัมพันธ์ของกองทัพบก

ชนิกานต์ แสงดี ศึกษาเรื่อง **ภาพลักษณ์จอมพล ป. พิบูลสงครามในประวัติศาสตร์การเมืองไทย พ.ศ. 2476 – 2540** (ชนิกานต์ แสงดี. 2552) เป็นการศึกษาเชิงเอกสารผ่านการวิเคราะห์ข้อเท็จจริงตามแนวทางการวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ ใช้แนวคิดการสร้างภาพแทนความจริง เพื่อวิเคราะห์กระบวนการเกิดและการเปลี่ยนแปลงภาพลักษณ์ของจอมพล ป. ในแต่ละยุคสมัย โดยแบ่งการศึกษาออกเป็น 3 ช่วง เพื่อให้เห็นภาพลักษณ์ของจอมพล ป. ที่แตกต่างกัน ซึ่งภาพลักษณ์แต่ละยุคสมัยเกิดจากการผลิตภาพลักษณ์ของจอมพล ป. จากครอบครัว สื่อมวลชน และบริบททางการเมือง จากงานวิทยานิพนธ์ดังกล่าว ผู้วิจัยได้ใช้แนวทางในการวิเคราะห์หลักฐานตามแนวทางประวัติศาสตร์มาใช้ในงานศึกษาเรื่อง บทบาทของช่อง 5 ในการสร้างภาพลักษณ์ของทหาร และใช้การแบ่งช่วงเวลาในการศึกษาเพื่อให้เห็นภาพลักษณ์ของทหารและการปรับตัวของช่อง 5 ที่เปลี่ยนแปลงไปตามบริบททางการเมืองและสังคมชัดเจนมากขึ้น

ดวงพร คำบุญวัฒน์ และวาสนา จันทรสว่าง อธิบายเกี่ยวกับการสร้างภาพลักษณ์ไว้ในหนังสือเรื่อง **สื่อสาร...การประชาสัมพันธ์** (ปิยะภัทร คงแสนคำ. 2556: 30-31; อ้างอิงจาก ดวงพร คำบุญวัฒน์; และวาสนา จันทรสว่าง. 2536. สื่อสาร...การประชาสัมพันธ์.) การสร้างภาพลักษณ์ที่สร้างสรรค์ประกอบไปด้วย 1.การสร้างภาพลักษณ์โดยวางแผนกำหนดขอบเขตภาพลักษณ์ที่สร้างขึ้นแล้วใช้วิธีการประชาสัมพันธ์ในการสร้างภาพลักษณ์ผสมผสานกับวิธีการโฆษณาประชาสัมพันธ์ (การโฆษณาองค์กรหรือสถาบัน) เพราะการโฆษณาและการประชาสัมพันธ์ถ้านำมารวมกันจะมีส่วนสนับสนุนซึ่งกันและกันทำให้งานสำเร็จตามเป้าหมาย 2.

การส่งเสริม ป้องกัน และรักษาภาพลักษณ์ให้คงทนถาวร เพราะภาพลักษณ์นั้นเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลาตามสภาพของเหตุการณ์และสิ่งแวดล้อม ซึ่งสามารถดำเนินการด้วยวิธีการประชาสัมพันธ์เชิงรุกหรือวิธีการประชาสัมพันธ์เพื่อการป้องกัน 3.การแก้ไขภาพลักษณ์ หรือการแก้ไขภาพลักษณ์เชิงลบ ซึ่งจะต้องดำเนินการแก้ไขด้วยการบริหารและการประชาสัมพันธ์ยามวิกฤติ โดยการวางแผนป้องกันและเตรียมพร้อมเสมอ การแก้ไขปัญหาองค์กรในกรณีวิกฤติควรดำเนินการโดยเร่งด่วนฉับพลันและร่วมมือกันทั้งจากบุคคลภายใน ภายนอก และการใช้สื่อต่าง ๆ

วิทยา เทียนจวง ได้อธิบายถึงการนำภาพถ่ายงานกิจกรรมต่าง ๆ ใช้เป็นหลักฐานในการศึกษาเรื่องภาพลักษณ์ได้ จากบทความเรื่อง **ภาพถ่าย** (วาสนา จันทรสว่าง; และคนอื่น ๆ. 2541: 68-70) โดยผู้เขียนได้กล่าวถึงกิจกรรมของงานประชาสัมพันธ์ส่วนใหญ่นิยมใช้ภาพถ่ายเป็นหลักในการเผยแพร่งานเพื่อส่งเสริมภาพลักษณ์และความรู้สึกที่ดีต่อหน่วยงาน ข้อมูลรายละเอียดจากภาพที่นำเสนอต่อสาธารณะอย่างสม่ำเสมอจะช่วยสร้างความเชื่อมั่นให้กับองค์กรเพิ่มมากขึ้น ซึ่งงานศึกษาเรื่องบทบาทของช่อง 5 สามารถนำภาพถ่ายจากกิจกรรมต่าง ๆ ที่ปรากฏในหนังสือที่ระลึกประจำปี หนังสือพิมพ์ และในรายการต่าง ๆ มาใช้ในการวิเคราะห์แนวทางในการสร้างภาพลักษณ์ทหารของช่อง 5

บทที่ 2

บทบาทของสถานีโทรทัศน์กองทัพบก ในการสร้างภาพลักษณ์ทหาร พ.ศ. 2501-2516

บทบาทของสถานีโทรทัศน์กองทัพบกในการสร้างภาพลักษณ์ทหาร เป็นการศึกษาถึงการดำเนินกิจการของสถานีโทรทัศน์กองทัพบกในฐานะสื่อของทหาร เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของกองทัพบกให้ประชาชนรับรู้ โดยกองทัพบกได้นำเอากิจการโทรทัศน์มาใช้ประโยชน์ทางด้านการสื่อสารของทหารและให้ความบันเทิงแก่ประชาชน โดยช่วงระยะเวลา พ.ศ. 2501 – 2516 เป็นช่วงที่ทหารเข้ามามีบทบาททางการเมือง และได้ใช้กิจการโทรทัศน์เพื่อประโยชน์ทางการเมืองของรัฐบาลทหาร และนำเสนอภาพลักษณ์ของทหารให้กับประชาชนได้รับรู้ อย่างไรก็ตาม เมื่อประชาชนเริ่มมีสิทธิและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง ประกอบกับการดำเนินงานของรัฐบาลที่ไม่สามารถแก้ปัญหาให้กับประชาชนในประเทศได้ จึงนำไปสู่การออกมาเรียกร้องของนิสิตนักศึกษาในเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ซึ่งเหตุการณ์ดังกล่าวส่งผลให้บทบาทและภาพลักษณ์ของกองทัพบกเปลี่ยนแปลงไปในด้านลบ

2.1 บทบาททางการเมืองและภาพลักษณ์ของทหารระหว่าง พ.ศ. 2501 – 2516

ทหารมีบทบาททางการเมืองอย่างชัดเจน นับตั้งแต่เหตุการณ์ การปฏิวัติสยาม 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 โดยคณะนายทหารจำนวนหนึ่งได้ร่วมกับกลุ่มข้าราชการพลเรือนหัวก้าวหน้าทำการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครองประเทศไทยจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ เป็นระบอบประชาธิปไตย ภายหลังการปฏิวัติ 2475 ทหารได้กลายมาเป็นผู้ควบคุมทางการเมืองและแสดงบทบาทในการแทรกแซงทางการเมืองด้วยการทำรัฐประหารเพื่อรักษาผลประโยชน์ของฝ่ายทหาร การรัฐประหารเพื่อล้มรัฐบาลที่ฝ่ายทหารไม่ได้ตั้งขึ้นหรือรัฐบาลพลเรือนที่มาจากการเลือกตั้งเกิดขึ้นหลายครั้งในช่วง พ.ศ. 2476 – 2500 เช่น การรัฐประหาร พ.ศ. 2476 การรัฐประหาร พ.ศ. 2490 การรัฐประหาร พ.ศ. 2500¹

การเป็นผู้นำทางการเมืองแบบเผด็จการ ในสมัยที่จอมพล ป. พิบูลสงครามเป็นนายกรัฐมนตรีสมัยแรก ระหว่าง พ.ศ. 2481 – 2487 ได้ใช้ลัทธิทหารซึ่งได้รับอิทธิพลจากระบอบ

¹ สุจิต บุญบงการ. (2542). การพัฒนาทางการเมืองของไทย : ปฏิสัมพันธ์ระหว่างทหาร สถาบันทางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน. หน้า 216-217.

เผด็จการทหารนาซี-ฟาสซิสต์ในประเทศเยอรมนี อิตาลี และญี่ปุ่น มาใช้ในการบริหารประเทศ¹ ควบคู่ไปกับลัทธิชาตินิยม ทำให้จอมพล ป. พิบูลสงคราม มุ่งเน้นการสร้างรัฐบาลทหารที่เข้มแข็ง ภายใต้ผู้นำที่มีสติปัญญาและมีความสามารถในการทำงาน ให้ประชาชนปฏิบัติตามนโยบายของรัฐบาลเพื่อให้ชาติเจริญก้าวหน้า โดยจอมพล ป. พิบูลสงคราม มีการใช้โฆษณาชวนเชื่อในการนำเสนอภาพลักษณ์ของ “ผู้นำ”² ที่มีสติปัญญาและความสามารถในการทำงาน รวมทั้งนำเสนอ นโยบายของรัฐบาลให้ประชาชนรับรู้ผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น หนังสือพิมพ์ รายการวิทยุ เพลง³

ทหารยังคงแสดงบทบาทในการแทรกแซงทางการเมืองด้วยการทำรัฐประหารเพื่อเปลี่ยนแปลงรัฐบาล โดยในช่วง พ.ศ. 2501 – 2516 ได้เกิดการปฏิวัติรัฐประหารขึ้น 2 ครั้ง คือ การรัฐประหารโดยคณะปฏิวัติของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2501 และการรัฐประหารโดยคณะปฏิวัติของจอมพล ถนอมกิตติขจร เมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2514 การรัฐประหารทั้ง 2 ครั้งนี้ ผู้นำทหารซึ่งเป็นหัวหน้าคณะปฏิวัติและขึ้นดำรงตำแหน่ง นายกรัฐมนตรี หลังรับประหารสำเร็จได้บริหารประเทศในลักษณะของเผด็จการทหาร โดยในสมัย รัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ (พ.ศ. 2501 – 2506) บริหารประเทศในรูปแบบของ “ระบบพ่อขุนอุปถัมภ์แบบเผด็จการ” ซึ่งเป็นการปกครองที่ประยุกต์แนวความคิดประชาธิปไตยเข้ากับจารีตประเพณีแบบดั้งเดิมของไทย เรียกว่า “ประชาธิปไตยแบบไทย” ที่รัฐบาลหรือฝ่ายบริหารมีอำนาจเหนือ ฝ่ายนิติบัญญัติ นายกรัฐมนตรีมีอำนาจที่เด็ดขาดในการบริหารประเทศ โดยการใช้ อำนาจของนายกรัฐมนตรีตั้งอยู่บนหลักของความเป็นธรรม นายกรัฐมนตรีทำหน้าที่ดูแลความ เป็นอยู่ของประชาชนให้อยู่ดีมีสุขในลักษณะเดียวกับที่พ่อคอยดูแลลูก⁴ ทั้งนี้ เพื่อสร้างความชอบธรรมให้แก่รัฐบาลและตัวผู้นำรัฐบาลที่มาจากการรัฐประหาร จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ จึงพึ่งพา พระบรมโพธิสมภารของพระมหากษัตริย์ในการเสริมสร้างความชอบธรรมของรัฐบาล ด้วยการ แสดงให้ประชาชนทั่วไปเห็นถึงความจงรักภักดีของทหารและกองทัพต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ด้วยการสนับสนุนให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้า

¹ ชนิกันต์ แสงดี. (2552). ภาพลักษณ์จอมพล ป. พิบูลสงครามในประวัติศาสตร์การเมืองไทย พ.ศ. 2476-2540. หน้า 35-45.

² แถมสุข นุ่มนนท์. (2519, มิถุนายน-กันยายน). "เมืองไทยยุคเพื่อผู้นำ". วารสารวรรณศาสตร์. 6 (1): 120-127.

³ สุวิมล พลจันทร์. (2531). กรมโฆษณาการกับการโฆษณาอุดมการณ์ทางการเมืองของรัฐ (พ.ศ. 2476-2487). หน้า 102-134.

⁴ ทักษิณ เจริญมิตร. (2548). การเมืองระบบพ่อขุนอุปถัมภ์แบบเผด็จการ. บทที่ 3-4; ลิขิต วีระกาน. (2550). วิวัฒนาการการเมืองการปกครองไทย. หน้า 164-171.

พระบรมราชินีนาถ (ในรัชกาลที่ 9) เสด็จประพาสเยี่ยมเยียนราษฎรในต่างจังหวัด เสด็จประพาสต่างประเทศเพื่อกระชับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับต่างชาติ ตลอดจนการที่รัฐบาลได้รื้อฟื้นการจัดพระราชพิธี ต่าง ๆ เช่น พิธีแรกนาขวัญ พิธีทอดพระกฐิน¹

นอกจากนี้ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ยังส่งเสริมความมั่นคงให้แก่รัฐบาลของ พลเอก ถนอม กิตติขจร (ยศในขณะนั้น) ซึ่งดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีระหว่างวันที่ 1 มกราคม – 20 ตุลาคม พ.ศ. 2501 และรัฐบาลของตัวเองภายหลังพลเอกถนอม กิตติขจร ลาออกจากตำแหน่ง เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2501 ด้วยการเป็นพันธมิตรกับประเทศสหรัฐอเมริกาและดึงความช่วยเหลือทางการเงินและเทคโนโลยีจากสหรัฐอเมริกาเข้ามาพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย ซึ่งนำไปสู่การดำเนินนโยบายต่อต้านการขยายตัวของลัทธิคอมมิวนิสต์ในประเทศไทย ซึ่งเป็นสิ่งที่สหรัฐอเมริกาให้ความสำคัญอย่างมาก²

ต่อมา จอมพลถนอม กิตติขจร (พ.ศ. 2506 – 2514) ได้กลับเข้ามาเป็นนายกรัฐมนตรีอีกครั้งหนึ่ง หลังจากจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ถึงแก่อนิจกรรม โดยตลอดระยะเวลาตั้งแต่เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2506 ถึงวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 รัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจร ได้ดำเนินการบริหารประเทศตามนโยบายของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ในด้านบทบาททางการเมืองรัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจร ให้ความสำคัญในเรื่องการปราบปรามคอมมิวนิสต์ การรักษาความสัมพันธ์อันดีกับสหรัฐอเมริกา รวมไปถึงการแทรกแซงทางการเมืองด้วยการทำรัฐประหารเพื่อยึดอำนาจรัฐบาลของตนเอง เมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2514 เพื่อยุติการเมืองในระบบรัฐสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2511 แล้วนำการปกครองแบบเผด็จการทหาร มาใช้ โดยรูปแบบการรัฐประหารของจอมพลถนอม กิตติขจรในครั้งนี้ มีลักษณะเช่นเดียวกับการปฏิวัติของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2501³

2.2 บทบาทของสถานีโทรทัศน์กองทัพบกในการสร้างภาพลักษณ์ทหาร ระหว่าง พ.ศ. 2501 – 2516

2.2.1 การก่อตั้งสถานีโทรทัศน์กองทัพบก

กิจการโทรทัศน์ในประเทศไทย เกิดขึ้นครั้งแรกใน พ.ศ. 2494 จากดำริของจอมพล ป.พิบูลสงคราม (พ.ศ. 2494 - 2500) ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในขณะนั้น) ที่ได้อนุมัติให้กรมประชาสัมพันธ์ดำเนินการจัดตั้งสถานีวิทยุโทรทัศน์ขึ้น เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการประชาสัมพันธ์ของ

¹ ทักษิณ เจริญศิริ. (2548). เล่มเดิม. หน้า 352-367.

² กุลดา เกษบุญชู มีด. (2550). การเมืองไทยในยุคสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ภายใต้โครงสร้างอำนาจโลก. บทที่ 2-3.

³ อารังศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์. (2550). บทบาททางการเมืองของจอมพลถนอม กิตติขจรพ.ศ. 2506-2516.

รัฐบาล ในเวลาต่อมา กิจการโทรทัศน์จึงได้กำเนิดขึ้นและแพร่ภาพออกอากาศสู่สายตาประชาชนในประเทศไทยครั้งแรก เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2498 ในนามของ บริษัท ไทยโทรทัศน์ จำกัด โดยมีรูปแบบการประกอบกิจการเป็นบริษัทเอกชนที่มีรัฐบาลเป็นเจ้าของ

จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้ใช้กิจการโทรทัศน์เพื่อประโยชน์ทางการเมือง ดังนี้

1. การใช้สื่อโทรทัศน์เพื่อสร้างสัญลักษณ์ของความเป็นผู้นำและภาพพจน์ของรัฐบาล
2. การใช้สื่อโทรทัศน์ในการถ่ายทอดงานรัฐพิธี
3. การใช้สื่อโทรทัศน์เพื่อสืบทอดภารกิจทางวัฒนธรรม เช่น การรณรงค์ส่งเสริมวัฒนธรรมแห่งชาติในด้านการแต่งกาย การพูด หรือการแสดงความสามารถ เป็นต้น
4. การใช้สื่อโทรทัศน์เพื่อรณรงค์ทางการเมือง อย่างไรก็ตาม จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้ใช้สื่อโทรทัศน์ในการหาเสียงเพื่อการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2550 ให้กับพรรคเสรีมนังคศิลา ซึ่งการหาเสียงทางโทรทัศน์ในครั้งนี้ ได้รับความสนใจจากสื่อมวลชนประเภทหนังสือพิมพ์เป็นอย่างมาก เนื่องจากการตีพิมพ์บทวิเคราะห์วิจารณ์ถึงการกระทำของพรรคเสรีมนังคศิลาของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ว่าเป็นการผูกขาดกับสถานีโทรทัศน์ในการใช้สื่อโทรทัศน์เพื่อหาเสียงเลือกตั้ง เนื่องจากได้ขอเข้าทำสัญญาเพื่อออกอากาศแต่เพียงผู้เดียว ตั้งแต่วันที่ 1 - 25 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2500 ซึ่งเป็นวันสุดท้ายของการหาเสียงเลือกตั้ง¹ เราจะเห็นได้ว่าการเกิดขึ้นของกิจการโทรทัศน์ในประเทศไทย ถูกนำมาใช้ประโยชน์ในการสื่อสารทางการเมืองของฝ่ายรัฐบาลต่อประชาชน

ในขณะที่ฝ่ายรัฐบาลนำกิจการโทรทัศน์มาใช้ประโยชน์ในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป ด้านฝ่ายกองทัพบกนำโดยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เริ่มให้ความสนใจในกิจการโทรทัศน์ตั้งแต่ พ.ศ. 2495 เห็นได้จากการออกข้อบังคับกระทรวงกลาโหม ว่าด้วยการกำหนดกำลังเจ้าหน้าที่กองทัพบก ฉบับที่ 95 (ฉบับพิเศษ) ว่าด้วยการกำหนดหน้าที่ของกรมการทหารสื่อสาร และพ.ศ. 2497 ได้ออกคำสั่งกระทรวงกลาโหม (เฉพาะ) ที่ 85/6987 ลงวันที่ 15 พฤศจิกายน พ.ศ. 2497 ว่าด้วยการจัดให้มีแผนกวิทยุโทรทัศน์สังกัดภายในกองการกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ กรมการทหารสื่อสาร² ในทางปฏิบัติ พบว่า แผนกวิทยุโทรทัศน์ของกรมการทหารสื่อสารไม่ได้มีการดำเนินกิจการใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสถานีโทรทัศน์ จนกระทั่ง พ.ศ. 2500 การสร้างสถานีโทรทัศน์ในเครือกองทัพบกจึงเป็นรูปเป็นร่างขึ้น

ดังนั้น สถานีโทรทัศน์กองทัพบก จึงได้ถือกำเนิดขึ้นจากดำริของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ผู้บัญชาการทหารบก (ตำแหน่งในขณะนั้น) ที่ได้ออกคำสั่ง ทบ. (เฉพาะ) ที่ 107 ลงวันที่ 25 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2500 เพื่อแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินกิจการวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก โดยมี พล

¹ สนิท สติธิรักษ์. (2535). *กำเนิดโทรทัศน์ไทย (2493-2500)*. หน้า 136-142.

² สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก. (2529). *สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก กรมการทหารสื่อสาร*. หน้า 18.

เอกไสว ไสวยากร เป็นประธานกรรมการ และพันเอกการุณ เก่งระดมยิง เป็นเลขานุการ ซึ่งทำหน้าที่ในการวางโครงการจัดตั้งวิทยุโทรทัศน์ของกองทัพบกพร้อมกับวางแผนอำนวยการและควบคุมการดำเนินงานเกี่ยวกับกิจการด้านวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก นอกจากนี้ ยังมีอำนาจในการแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อมาปฏิบัติงานด้านการพัฒนาทางการทหารและจัดหาอุปกรณ์การส่งวิทยุโทรทัศน์ โดยใช้งบประมาณจากกองทัพบกในการจัดตั้งและจัดหาอุปกรณ์เป็นจำนวนเงิน 10,101,212 บาท¹

ต่อมาในปีเดียวกัน สถานีโทรทัศน์กองทัพบก ได้ทำการวางศิลาฤกษ์อาคารสถานที่ ณ บริเวณกองพลทหารม้า ถนนพหลโยธิน แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2500 และได้ดำเนินการก่อสร้างจนกระทั่งได้เริ่มออกอากาศเป็นครั้งแรก เมื่อวันที่ 25 มกราคม พ.ศ. 2501 ด้วยระบบ F.C.C (Federal Communication Committee) สัญญาณ 525 เส้น ภาพขาว-ดำ ช่องสัญญาณที่ 7 ชื่อเรียกสถานีในขณะนั้นคือ สถานีโทรทัศน์กองทัพบก ช่อง 7 มีชื่อสากลว่า HSATV และใช้ชื่อย่อว่า ททบ. นับเป็นสถานีโทรทัศน์แห่งที่ 2 ของประเทศไทย

วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งสถานี ปรากฏในคำปราศรัยบางตอนของ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เมื่อวันที่ 25 มกราคม พ.ศ. 2501 ดังนี้

กองทัพบกได้จัดตั้งสถานีโทรทัศน์กองทัพบกขึ้น เพื่อประโยชน์ในการฝึกการศึกษาของทหารและเพื่อช่วยส่งเสริมในด้านการบำรุงความรู้ความบันเทิงให้แก่ประชาชนและทหารเป็นสำคัญ กิจการโทรทัศน์มีประโยชน์ต่อกิจการทหารและต่อส่วนราชการอื่น ๆ ของชาติอยู่เป็นอันมาก และสามารถจะใช้ได้ไม่ว่าจะในเวลาสงครามหรือในยามปกติ ในกองทัพบกของบรรดาอารยะประเทศได้มีการนำเอาโทรทัศน์มาใช้เป็นประโยชน์กันอย่างแพร่หลาย เช่น ใช้ถ่ายทอดภาพยุทธบริเวณต่าง ๆ ส่งเข้ามาเพื่อบัญชาการรบใช้ประโยชน์ในการฝึกและการศึกษาของทหาร และใช้ในการบำรุงความรู้และประชาสัมพันธ์เหล่านี้ เป็นต้น

สำหรับกองทัพบกไทยเรา เนื่องจากมีงบประมาณจำกัดอยู่มาก ไม่อาจนำเอากิจการโทรทัศน์มาใช้ให้เป็นที่แพร่หลายได้ จึงได้วางจุดมุ่งหมายขึ้นต้นไว้เพียงแค่จัดตั้งขึ้นเพื่อประโยชน์เฉพาะในการฝึกและการศึกษาในเขตจำกัด และเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการฝึกหัดเจ้าหน้าที่ให้มีความรู้ความชำนาญ ให้สามารถติดตามความก้าวหน้าของวิชาการด้านนี้ให้สำคัญ

ความมุ่งหมายอีกประการหนึ่งก็คือ มุ่งหวังที่จะให้โทรทัศน์ของกองทัพบกนี้ เป็นสื่อสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างกิจการทหารของชาติกับประชาชนชาวไทยทุกคน เพราะกิจการทหาร

¹ สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก. (2541). *วิวัฒนาการในรอบ 40 ปี*. หน้า 17.

นั้นจะแยกออกจากประชาชนไม่ได้ การเสริมสร้างให้ประชาชนชาวไทยได้รู้หน้าที่และมีความรู้
ในกิจการท้องถิ่นชาติ จึงเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง การเพิ่มพูนความรู้และความเข้าใจ
อันดีเช่นนี้ กิจการโทรทัศน์ย่อมทำได้ที่สุด จึงได้อนุมัติให้จัดตั้งสถานีโทรทัศน์กองทัพบกขึ้น”¹

จากคำปราศรัยของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ สามารถสรุปเป็นวัตถุประสงค์หลักใน
การจัดตั้งสถานีโทรทัศน์กองทัพบก ได้ 3 ประการ ดังนี้²

1. เพื่อประโยชน์ในการฝึกให้เจ้าหน้าที่มีความรู้ ความชำนาญ สามารถติดตาม
ความก้าวหน้าของวิชาการในทุกด้านของทหาร
2. เพื่อส่งเสริมในด้านบำรุงความรู้ ความบันเทิง ให้แก่ประชาชนและทหาร
3. เพื่อใช้เป็นสื่อสร้างความเข้าใจอันดี ระหว่างกิจการทหารของชาติกับ
ประชาชนชาวไทย

โครงสร้างในการบริหารงานมีการแต่งตั้ง คณะกรรมการดำเนินกิจการวิทยุโทรทัศน์
กองทัพบก ตามคำสั่ง ทบ. (เฉพาะ) ที่ 63 ลงวันที่ 5 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2502 โดยมี พลเอกไสว ไสว
แสนยากร ผู้ช่วย ผู้บัญชาการทหารบก ดำรงตำแหน่งเป็นประธานกรรมการ และ พันเอกการุณ
เก่งระดมยิง เป็นเลขานุการ โดยคณะกรรมการดังกล่าวนี้ มีหน้าที่ในการกำหนดนโยบายการ
ดำเนินงานของกิจการวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก ให้สอดคล้องกับนโยบายและความมุ่งหมายของ
รัฐบาลและกองทัพบก ในด้านการบริหารงานทำหน้าที่ในการอำนวยความสะดวกและปรับปรุงกิจการ
โทรทัศน์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและมีความทันสมัย รวมถึงควบคุมทางการเงิน
งบประมาณของของสถานีโทรทัศน์กองทัพบก โดยยึดระเบียบของทางราชการในการดำเนินงาน
ทางการเงินต่าง ๆ ตลอดจนการควบคุมการจัดรายการข่าว รายการโทรทัศน์ให้เป็นไปด้วย
ความเรียบร้อยและสอดคล้องกับนโยบายของกองทัพบกและรัฐบาลเป็นหลัก

การคัดเลือกคณะกรรมการดำเนินกิจการวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกอยู่ภายใต้อำนาจ
การตัดสินใจจากผู้บัญชาการทหารบก ในปีแรกของการจัดตั้งสถานีฯ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้
วางแนวทางในการบริหารงานเพื่อรองรับการปฏิบัติงานด้านกิจการโทรทัศน์ของกองทัพบกให้
เป็นไปด้วยความเรียบร้อย โดยคัดเลือกจากนายทหารที่ปฏิบัติงานในส่วนงานด้านกิจการโทรทัศน์
ที่เกี่ยวข้องของกองทัพบก ได้แก่ กองการกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ กรมการทหารสื่อสาร
เพื่อให้การดำเนินงานของสถานีโทรทัศน์กองทัพบกในช่วงปีแรกที่ก่อตั้งเป็นไปอย่างราบรื่น

¹ การสื่อสารแห่งประเทศไทย. (2533). *ย้อนอดีตการสื่อสารไทย*. หน้า 305-306.

² สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก. (2541). *เล่มเดิม*. หน้า 17.

ในการดำเนินการของสถานีโทรทัศน์กองทัพบกยุคแรก เป็นการบริหารงานในเชิงพาณิชย์ กล่าวคือ นอกเหนือจากการออกอากาศรายการข่าวหรือรายการโทรทัศน์ที่ เป็นผู้ผลิตเองแล้ว ยังสามารถให้ส่วนแบ่งในการเช่าเวลารายการแก่ผู้จัดหรือผู้ผลิตรายการภายนอกที่ต้องการนำรายการของตนเองมาออกอากาศที่สถานีโทรทัศน์กองทัพบกได้ นอกจากนี้ยังมีรายได้จากการรับค่าโฆษณาที่นำมาออกอากาศ คำนวณของรายการต่าง ๆ ที่ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์กองทัพบกได้ แม้ว่าจะเป็นสถานีโทรทัศน์ที่สังกัด ในกระทรวงกลาโหมของกองทัพบก แต่สามารถดำเนินการได้ในเชิงพาณิชย์และมีรายได้จากการโฆษณาและการเช่าเวลาจากผู้ผลิตภายนอก ซึ่งรายได้เหล่านี้ได้นำมาใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาสถานีฯ ให้มีความทันสมัยและรองรับความต้องการของผู้ผลิตและผู้ชมรายการได้เป็นอย่างดี¹

คณะผู้บริหารชุดแรกของสถานีโทรทัศน์กองทัพบก ได้แก่ พลโทเผชัญ นิมิบุตร เจ้ากรมการทหารสื่อสาร ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสถานีโทรทัศน์กองทัพบกคนแรก ในยุคแรกมีการแบ่งส่วนงานออกเป็น 2 ฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายเทคนิคและฝ่ายรายการ สำหรับผู้ที่มีบทบาทสำคัญของสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกในสมัยนั้น ได้แก่ พันเอกการุณ เก่งระดมยิง ตำแหน่งทางทหารเป็นหัวหน้ากองการกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ กรมการทหารสื่อสาร และเป็นเลขานุการในคณะกรรมการดำเนินการกิจการวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก ดังที่ได้กล่าวไปแล้ว หน้าที่หลักในการดำเนินงานที่สถานีโทรทัศน์กองทัพบก คือ การดูแลการปฏิบัติงานทางด้านเทคนิคโทรทัศน์ ตั้งแต่เริ่มติดตั้งเครื่องส่งและอุปกรณ์ถ่ายทอดต่าง ๆ ตลอดจนดูแลกระบวนการออกอากาศทั้งหมด ส่วนอีกท่านหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญ ได้แก่ พันเอกถาวร ช่วยประสิทธิ์ ตำแหน่งทางทหารเป็นผู้ช่วยผู้บัญชาการโรงเรียนทหารสื่อสาร ศูนย์การทหารสื่อสาร กรมการทหารสื่อสาร โดยปฏิบัติหน้าที่ตำแหน่ง หัวหน้าฝ่ายรายการของสถานีโทรทัศน์กองทัพบก เริ่มปฏิบัติงานตั้งแต่การปรับปรุงห้องส่ง แสง เสียง ฉาก และได้เรียนเชิญผู้ที่มีความรู้ความชำนาญด้านการภาพยนตร์และละคร รวมถึงศิลปินที่มีชื่อเสียง มาร่วมมือในการจัดรายการสาระความรู้และความบันเทิงเพื่อสร้างสรรค์รายการที่เป็นประโยชน์ออกฉายทางสถานีโทรทัศน์กองทัพบก²

ด้านเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานในสมัยแรกที่ก่อตั้งสถานีฯ ส่วนใหญ่เป็นเจ้าหน้าที่ทหารจากกรมการทหารสื่อสารกองทัพบก และจากหน่วยงานอื่นในสังกัดกองทัพบกตามความจำเป็นเหมาะสม ในเวลาต่อมา ได้มีการเปิดรับสมัครเจ้าหน้าที่พลเรือนเพื่อเข้ามาปฏิบัติงานเพิ่มมากขึ้น แต่ยังคงสัดส่วนให้มีเจ้าหน้าที่ทหารและเจ้าหน้าที่พลเรือนในอัตราที่เท่า ๆ กัน หรือให้มี

¹ สุภาพร โพธิ์แก้ว. (2558). จดหมายเหตุ 60 ปี โทรทัศน์ไทย. หน้า 29.

² สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก. (2541). เล่มเดิม. หน้า 18.

เจ้าหน้าที่ทหารจำนวนมากกว่า โดยเจ้าหน้าที่พลเรือน ส่วนใหญ่จะปฏิบัติงานในส่วนอำนวยความสะดวก เช่น เลขานุการ เจ้าหน้าที่ธุรการ เจ้าหน้าที่การเงิน เจ้าหน้าที่ฉาก เจ้าหน้าที่ประจำกล้องถ่ายภาพ เป็นต้น

การออกอากาศครั้งแรกของสถานีโทรทัศน์กองทัพบกเป็นปฐมฤกษ์ เมื่อวันที่ 25 มกราคม พ.ศ. 2501 ด้วยระบบ F.C.C (Federal Communication Committee) สัญญาณ 525 เส้น ภาพขาว-ดำ ช่องสัญญาณที่ 7 และเมื่อสถานีหลักที่สนามเป้าได้ก่อสร้างเสร็จเรียบร้อยแล้ว ได้ดำเนินการออกอากาศ เฉพาะวันพุธและในปีถัดมา พ.ศ. 2502 ได้เพิ่มจำนวนวันได้การออกอากาศเป็น สัปดาห์ละ 5 วัน ได้แก่ วันจันทร์ถึงวันศุกร์ ในระยะแรกเริ่มออกอากาศไม่ถึงชั่วโมง ต่อวัน ซึ่งรายการที่ออกอากาศในช่วงแรก ได้แก่ รายการข่าว สารคดีความรู้ และความบันเทิงจากภาพยนตร์ต่างประเทศ

2.2.2 บทบาทของสถานีโทรทัศน์กองทัพบกกับการเมืองไทย พ.ศ. 2501 – 2506

เมื่อพิจารณาการจัดตั้งสถานีโทรทัศน์กองทัพบก จะเห็นว่าเป็นช่วงเวลาเดียวกันกับที่กิจการโทรทัศน์ในประเทศไทยได้ถือกำเนิดขึ้น รัฐบาลจอมพล ป. ได้ใช้กิจการโทรทัศน์ในการสร้างค่านิยมเผยแพร่ความคิดรัฐนิยมและเป็นกระบอกเสียงให้แก่รัฐบาลของตนเอง รวมถึงการนำกิจการโทรทัศน์ไปใช้ในการหาเสียงเลือกตั้งให้กับพรรคเสรีมนังคศิลา ซึ่งจอมพล ป. พิบูลสงครามเป็นหัวหน้าพรรค และพลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ เป็นเลขาธิการพรรค การที่พรรคเสรีมนังคศิลาสามารถใช้สื่อโทรทัศน์ในการหาเสียงเลือกตั้งได้ อาจเป็นผลมาจากการที่จอมพล ป. พิบูลสงคราม และพลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์เป็นผู้ควบคุมบริษัทไทยโทรทัศน์ จำกัด นอกจากนี้ พลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ ยังดำรงตำแหน่งเป็นประธานบริษัทไทยโทรทัศน์อีกด้วย จึงทำให้พรรคเสรีมนังคศิลาจึงเป็นเพียงพรรคเดียวที่สามารถใช้สื่อโทรทัศน์ในการสื่อสารกับประชาชนรวมถึงรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งได้เพียงพรรคเดียวในยุคสมัยนั้น

จากบริบทดังกล่าวทำให้กิจการโทรทัศน์ได้กลายเป็น สื่อ ชนิดใหม่ที่ถูกพูดถึงกันอย่างกว้างขวาง ประชาชนทั่วไปทั้งในเขตกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด รวมถึงนักเรียน นิสิต นักศึกษาต่างพากันติดต่อ เพื่อขอเข้าเยี่ยมชมชมบริษัท ไทยโทรทัศน์ จำกัด ถือเป็นกิจการที่อยู่ในความสนใจในขณะนั้นเป็นอย่างมาก¹ อย่างไรก็ตาม การเกิดขึ้นของสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกในช่วงเวลาเดียวกันนี้ อาจเป็นผลที่เกิดจากการที่จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้เห็นรัฐบาลของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ใช้สื่อโทรทัศน์ในการสร้างค่านิยมและเป็นกระบอกเสียงที่เข้าถึง

¹ สนิท สนิทรักษ์. (2535). *กำเนิดโทรทัศน์ไทย (2493-2500)*. หน้า 135.

ประชาชนได้เป็นอย่างดี ซึ่งหากฝั่งกองทัพบกสามารถมีกิจการโทรทัศน์เป็นของตนเอง ก็จะสามารถใช้ประโยชน์จากกิจการโทรทัศน์ได้เช่นกัน

สาเหตุอีกประการหนึ่งที่น่าสนใจเกี่ยวกับการเกิดขึ้นของสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก อาจเกิดจากความขัดแย้งภายในรัฐบาลคณะรัฐประหาร ที่แบ่งออกเป็น 2 ฝ่ายอย่างชัดเจนระหว่าง *กลุ่มสี่เสาเทเวศร์* นำโดยผู้บัญชาการทหารบก จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ และ *กลุ่มชอวยราชครู* นำโดยอธิบดีกรมตำรวจพลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ เห็นได้จาก เมื่อ พ.ศ. 2498 จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้ใช้สื่อโทรทัศน์ในการสร้างสัญลักษณ์ผู้นำและภาพพจน์ของรัฐบาลเผยแพร่งานรัฐพิธีและถ่ายทอดวัฒนธรรม ตลอดจนรณรงค์ทางการเมืองให้กับรัฐบาลของตน ในขณะที่จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ผู้บัญชาการทหารบก ไม่มีสถานีโทรทัศน์เป็นของตนเองจึงไม่มีโอกาสในการใช้สื่อโทรทัศน์เพื่อสื่อสารกับประชาชน ซึ่งจากคำสัมภาษณ์ของ นายรักศักดิ์ วัฒนพานิช อธิบดีอธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ ที่ปรากฏในหนังสือเรื่อง กำเนิดโทรทัศน์ไทย (2493-2500) ของสินีทธิ์ สิทธิรักษ์ ได้กล่าวไว้ว่า จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เคยมาขอเวลาออกอากาศทางช่อง 4 ของพลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ ซึ่งเป็นประธานกรรมการบริษัทไทยโทรทัศน์ในขณะนั้น แต่พลตำรวจเอกเผ่าฯ ได้บอกให้จอมพลสฤษดิ์ฯ ไปคุยกับกรรมการผู้จัดการบริษัทแทน ซึ่งโดยตำแหน่งแล้ว จอมพลสฤษดิ์ฯ เป็นผู้บัญชาการทหารบก และมีตำแหน่งเทียบเท่ากับพลตำรวจเอกเผ่าฯ อธิบดีกรมตำรวจและประธานบริษัท ซึ่งสามารถคุยกันในฐานะผู้ใหญ่ได้ แต่พลตำรวจเอกเผ่าฯ กลับบอกให้จอมพลสฤษดิ์ฯ ไปคุยกับลูกน้องของตนเองแทน เหตุการณ์นั้นทำให้จอมพลสฤษดิ์ฯ ได้พูดเปรยขึ้นมาว่าจะตั้งสถานีโทรทัศน์ของตนเองขึ้นมาบ้าง¹

อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาช่วงเวลาที่เกิดขึ้น จะเห็นว่า จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ มีความสนใจในกิจการโทรทัศน์ตั้งแต่ พ.ศ. 2495 ซึ่งเป็นช่วงเวลาเดียวกับที่กิจการโทรทัศน์เริ่มเข้ามามีบทบาทในประเทศในยุคสมัยของรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม อาจมีความเป็นไปได้ว่า ผู้นำประเทศในขณะนั้นทั้งจากฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายกองทัพต่างมีความสนใจในกิจการโทรทัศน์เหมือนกัน และได้เริ่มวางแผนเพื่อทำให้กิจการโทรทัศน์เป็นรูปเป็นร่างมากขึ้น ฝ่ายรัฐบาลได้มอบหมายให้กรมประชาสัมพันธ์ดำเนินการจัดตั้งสถานีวิทยุโทรทัศน์ขึ้น แม้ในช่วงแรกจะติดขัดปัญหาด้านงบประมาณและได้รับการคัดค้านจากรัฐสภาเนื่องจากงบประมาณในการจัดตั้งมีจำนวนที่สูงมาก จอมพล ป. พิบูลสงครามจึงได้แสวงหาวิธีการเพื่อให้มาซึ่งการจัดตั้งสถานีวิทยุโทรทัศน์ โดยการระดมทุนจากหน่วยงานต่าง ๆ รวมถึงการตราร่างพระราชบัญญัติวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ เพื่อให้สามารถจัดตั้งหน่วยงานที่สามารถดำเนินงานด้านวิทยุ

¹ สินีทธิ์ สิทธิรักษ์. (2535). *เล่มเดิม*. หน้า 145.

โทรทัศน์ได้ จนกระทั่ง พ.ศ. 2498 สถานีโทรทัศน์ของฝ่ายรัฐบาลจึงเกิดขึ้นในนาม บริษัท ไทยโทรทัศน์ จำกัด โดยมีส่วนราชการและองค์กรรัฐวิสาหกิจของรัฐบาลเป็นผู้ถือหุ้น และรัฐบาลได้ใช้กิจการโทรทัศน์ในการเป็นกระบอกเสียงเพื่อสื่อสารกับประชาชนดังที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้น

ฝ่ายกองทัพบกเริ่มแนวคิดด้านกิจการโทรทัศน์ตั้งแต่ พ.ศ. 2495 จากการออกข้อบังคับกระทรวงกลาโหมในการกำหนดหน้าที่ของกรมการทหารสื่อสารในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกิจการโทรทัศน์ ต่อมา พ.ศ. 2497 ได้ดำเนินการออกคำสั่งกระทรวงกลาโหม ว่าด้วยการจัดให้มีแผนกวิทยุโทรทัศน์ขึ้น และสังกัดภายในกองการกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ กรมการทหารสื่อสาร¹ จนกระทั่ง พ.ศ. 2500 ได้ออกคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินกิจการวิทยุโทรทัศน์ของกองทัพบก เพื่อวางโครงการก่อตั้งสถานีโทรทัศน์ของกองทัพบกขึ้น และได้มอบหมายให้กรมการทหารสื่อสาร เป็นผู้รับผิดชอบหลักในการดำเนินงานจัดหาอุปกรณ์รวมถึงการดำเนินงานทั้งปวง จนกระทั่งการจัดตั้งสถานีโทรทัศน์ของฝ่ายกองทัพบกเป็นรูปเป็นร่างขึ้น พ.ศ. 2501 โดยใช้ชื่อว่า สถานีโทรทัศน์กองทัพบก ช่อง 7

2.2.3 บทบาทของสถานีโทรทัศน์กองทัพบกกับการสร้างภาพลักษณ์ทหาร พ.ศ. 2501 – 2506

สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกเริ่มออกอากาศครั้งแรกเป็นปฐมฤกษ์ เมื่อวันที่ 25 มกราคม พ.ศ. 2501 ด้วยระบบ F.C.C (Federal Communication Committee) สัญญาณ 525 เส้น ภาพขาวดำ ช่องสัญญาณที่ 7 จึงเป็นที่มาของชื่อเรียกสถานีฯ ในขณะนั้นว่า สถานีโทรทัศน์กองทัพบก ช่อง 7 (ขาวดำ) โดยมีพื้นที่กระจายสัญญาณออกอากาศครอบคลุมบริเวณในเขตพระนคร (พื้นที่กรุงเทพฯ ในปัจจุบัน) และปริมณฑลหรือจังหวัดใกล้เคียงเท่านั้น เมื่อสถานีหลักที่สนามเป้าก่อสร้างเสร็จเรียบร้อยแล้ว มีเวลาในการออกอากาศอาทิตย์ละ 1 วัน คือทุกวันพุธ ภายในปีเดียวกันเพิ่มการออกอากาศเป็นสัปดาห์ละ 3 วัน โดยมีระยะเวลาที่ออกอากาศเพียงแค่มื้อค่ำชั่วโมงหนึ่งวัน² ต่อมา พ.ศ. 2502 ได้เพิ่มการออกอากาศเป็นสัปดาห์ละ 5 วัน ตั้งแต่วันจันทร์ถึงวันศุกร์ คณะผู้บริหารของสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก ส่วนใหญ่เป็นนายทหารระดับสูงจากกรมการทหารสื่อสาร โดยดำรงตำแหน่งควบคู่กันทั้งตำแหน่งทางทหารและตำแหน่งในสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก สำหรับผู้อำนวยการสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกในห้วงเวลานี้ ได้แก่ พลโทเผด็จ นิมิบุตร (พ.ศ. 2501 - 2502) พลตรีสุภชัย สุวรรณระ (พ.ศ. 2502 - 2504) และพลโทเฉลิม สุทธิรักษ์ (พ.ศ. 2504 - 2507) ด้านคณะกรรมการดำเนินกิจการวิทยุโทรทัศน์

¹ สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก. (2529). สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก กรมการทหารสื่อสาร. หน้า 18.

² สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก. (2541). เล่มเดิม. หน้า 42.

กองทัพบก ที่ทำหน้าที่ควบคุมและดูแลการบริหารงานของสถานีวิทยุโทรทัศนกองทัพบก ได้มีการปรับเปลี่ยนชื่อเมื่อ พ.ศ. 2505 เป็น *คณะกรรมการควบคุมวิทยุโทรทัศนกองทัพบก* แต่ยังคงทำหน้าที่ในการกำหนดนโยบายการทำงานของสถานีวิทยุโทรทัศนกองทัพบกตามเดิม¹

เมื่อพิจารณาการจัดตั้งสถานีและวัตถุประสงค์เพื่อใช้ประโยชน์ในการฝึกศึกษาของทหารและ เพื่อช่วยส่งเสริมความรู้ความบันเทิงให้แก่ประชาชนทหาร กล่าวได้ว่า สถานีโทรทัศน์กองทัพบกมีบทบาทในการนำเสนอภาพลักษณ์ของทหารตามที่จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ต้องการนำเสนอให้ประชาชนรับรู้โดยภาพลักษณ์ของทหารประการแรกที่ได้เห็นได้ชัด ได้แก่ ภาพลักษณ์ของตัวจอมพลสฤษดิ์ ในฐานะ “พ่อขุนอุปถัมภ์” ที่ดูแลความเป็นอยู่ของประชาชนให้อยู่ดีมีสุข ดังจะเห็นได้จากรายการโทรทัศน์ที่ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์กองทัพบกในช่วง พ.ศ. 2501 – 2506 โดยรายการที่ออกอากาศในช่วงเวลานี้เป็นรายการข่าวเพียงอย่างเดียว ยังไม่มีการออกอากาศของรายการบันเทิงหรือละครโทรทัศน์ ทั้งนี้ รายการข่าวที่ออกอากาศ ในช่วงเวลาดังกล่าวส่วนใหญ่เป็นรายการข่าวที่สนับสนุนการดำเนินงานของรัฐบาลและกองทัพที่อยู่ภายใต้การนำของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ การนำเสนอข่าวในลักษณะนี้ จึงเป็นการนำเสนอภาพของจอมพลสฤษดิ์ ในฐานะ “พ่อขุนอุปถัมภ์” รวมทั้งภาพของกองทัพในฐานะหน่วยงานราชการที่ดูแลทุกข์สุขของประชาชน

ภาพลักษณ์ประการที่สองที่เห็นได้ชัด ได้แก่ ภาพลักษณ์ของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ในฐานะผู้นำทหารและภาพลักษณ์ของทหารที่มีความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์ ดังพิจารณาได้จากแนวคิดในการบริหารประเทศของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ที่เน้นส่งเสริมสถาบันพระมหากษัตริย์ด้วยการฟื้นฟูโบราณประเพณี เช่น พิธีแรกนาขวัญ พิธีแห่กลีบบน เป็นต้น เมื่อจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี (พ.ศ. 2501 – 2506) จอมพลสฤษดิ์ ได้เปลี่ยนแปลงอุดมการณ์ของชาติ จากเดิม “ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และรัฐธรรมนูญ” มาเป็น “ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์” และได้กำหนดวันชาติใหม่ ให้เป็นวันที่ 5 ธันวาคม ซึ่งตรงกับวันพระราชสมภพของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 9)² จะเห็นได้ว่าในยุคสมัยของจอมพลสฤษดิ์ได้เปลี่ยนแปลงสถาบันพระมหากษัตริย์ให้กลายมาเป็นสัญลักษณ์ของชาติแทนรัฐธรรมนูญ นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้พระมหากษัตริย์เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อสร้างความชอบธรรมให้กับระบอบอำนาจนิยมทหาร

¹ สถานีวิทยุโทรทัศนกองทัพบก. (2541). *เล่มเดิม*. หน้า 18 - 19.

² ธิกานต์ ศรีนารา. (2563). *การส่งเสริมอุดมการณ์ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์*. (Online).

เมื่อพิจารณาถึงแนวคิดในการบริหารประเทศของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ที่ให้ความสำคัญกับสถาบันพระมหากษัตริย์ เนื่องจากการที่จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นข้าราชการทหาร ซึ่งหนึ่งในภารกิจและหน้าที่หลักของทหารไทยทุกยุคทุกสมัยคือการพิทักษ์และรักษาเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ ตลอดจนการแสดงออกถึงจิตสำนึกในการตระรู้ถึงพระมหากรุณาธิคุณของพระมหากษัตริย์ โดยการน้อมนำพระราชดำริและหลักธรรมที่ปรากฏอยู่ในพระราชกรณียกิจมาเป็นแบบอย่างเพื่อดำเนินชีวิต¹ เมื่อจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เข้ามามีบทบาทในการเป็นผู้นำประเทศในฐานะนายกรัฐมนตรี ได้ส่งเสริมแนวคิดพร้อมทั้งปลูกฝังอุดมการณ์เกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์ให้แก่ประชาชนภายในประเทศ ผ่านการนำเสนอข่าวที่เกี่ยวข้องกับสถาบันพระมหากษัตริย์ และส่งผลให้เกิดการนำเสนอข่าวในพระราชสำนัก และได้กำหนดให้เสนอข่าวในพระราชสำนักเป็นอันดับแรกของข่าวประจำวันในเวลา 20.00 น. โดยเนื้อหาข่าวจะเกี่ยวกับพระราชกรณียกิจต่าง ๆ ของพระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์ และได้มีการนำเสนอพระบรมราชโองการและพระราชดำรัสของพระมหากษัตริย์ที่พระราชทานในวาระต่าง ๆ ซึ่งมีเนื้อหาครอบคลุมไปตั้งแต่การกระทำความดี การธำรงวัฒนธรรม การบริหารบ้านเมือง เป็นต้น ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้กลายเป็นสิ่งที่ยึดเหนี่ยวจิตใจประชาชนชาวไทยมาตลอด เราจะเห็นว่าจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นหนึ่งในบุคคลสำคัญที่ได้ปลูกฝังอุดมการณ์และค่านิยมเกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์ให้กับสังคมไทย

2.2.4 บทบาทของสถานีโทรทัศน์กองทัพบกกับการสร้างภาพลักษณ์ทหาร พ.ศ. 2506 – 2516

เมื่อจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ถึงแก่อสัญกรรมเมื่อวันที่ 7 ธันวาคม พ.ศ. 2506 สภาสังคมไทยยังคงอยู่ภายใต้การปกครองในรูปแบบเผด็จการทหารที่นำโดย จอมพลถนอม กิตติขจร จอมพลประภาส จารุเสถียร และพันเอกณรงค์ กิตติขจร ในส่วนของนโยบายที่เกี่ยวกับกิจการโทรทัศน์ของกองทัพบก ยังคงดำเนินกิจการโดยคำนึงถึงวัตถุประสงค์หลักในการจัดตั้งสถานีโทรทัศน์กองทัพบกเป็นสำคัญ และได้มีการเพิ่มการโฆษณาชวนเชื่อเกี่ยวกับภัยของคอมมิวนิสต์ ซึ่งส่งผลให้การดำเนินกิจการของสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกในช่วงเวลานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อรองรับสถานการณ์ภายในประเทศที่ต้องต่อสู้กับสงครามจิตวิทยาจากภัยคอมมิวนิสต์ โดยมีรายละเอียดวัตถุประสงค์ที่เพิ่มเติมขึ้น ดังนี้²

¹ กองบัญชาการกองทัพไทย. (ม.ป.ป.). *คู่มือการปลูกฝังอุดมการณ์ทางทหารของกองบัญชาการกองทัพไทย*. หน้า 23.

² สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก. (2515). *ประวัติของสถานีโทรทัศน์กองทัพบก*. หน้า 12.

1. เป็นเครื่องมือในการแจ้งข่าว คำสั่ง ให้ทหารและประชาชนที่เกี่ยวข้องทราบ
 2. เผยแพร่กิจการของกองทัพบก และส่วนราชการอื่น ๆ นอกกองทัพบกตามที่เห็นสมควร

3. ต่อต้านการโฆษณาของฝ่ายตรงข้าม
4. ดำเนินการทางจิตวิทยาโดยการให้ความร่วมมือกับกองทัพบก
5. เผยแพร่นโยบายของรัฐบาล
6. บำรุงความรู้และให้ความบันเทิงแก่ทหารและประชาชน
7. สนับสนุนการอบรมศีลธรรมและวัฒนธรรมของชาติแก่ทหารและประชาชน
8. กระจายข่าวสารทั้งภายในและภายนอกประเทศ
9. ส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างทหารกับประชาชน
10. ส่งเสริมให้หน่วยงานต่าง ๆ มีความรู้ ความชำนาญในวิชาการวิทยุและ

โทรทัศน์

คณะผู้บริหารในห้วงเวลานี้ ได้แก่ พลตรีประสิทธิ์ ชื่นบุญ ดำรงตำแหน่งเป็นผู้อำนวยการการสถานีโทรทัศน์กองทัพบก ตั้งแต่ พ.ศ. 2507 - 2519 นับเป็นผู้อำนวยการสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกที่ดำรงตำแหน่งยาวนานที่สุดถึง 12 ปี ในด้านการบริหารงานยังคงดำเนินกิจการภายใต้คณะกรรมการควบคุมวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก โดยมีผู้บังคับบัญชาชั้นสูงของกองทัพบกเป็นประธานคณะกรรมการ รายชื่อประธานคณะกรรมการในห้วงเวลา พ.ศ. 2506 - 2616 มีรายละเอียด ดังนี้ พลเอกจิตติ นาวิเสถียร (พ.ศ. 2505 - 2507) พลเอกประพันธ์ กุลพิจิตร (พ.ศ. 2507 - 2508) พลเอกบริบูรณ์ จุละจาริตต์ (พ.ศ. 2508 - 2509) พลเอกฤษณ์ ศรีระรา (พ.ศ. 2509 - 2516) ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ที่เพิ่มขึ้นจากตอนแรกที่มีการจัดตั้งสถานีฯ ในระยะแรกจะเห็นได้ว่าเป็นผลมาจากสถานการณ์ในประเทศเพื่อนบ้านที่ต้องเผชิญกับภัยของสงครามเย็นที่รุนแรงขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งภารกิจในการต่อต้านภัยคอมมิวนิสต์ บทบาทของช่อง 5 ในช่วงเวลานี้ในด้านงานข่าว ยังคงดำเนินการนำเสนอเนื้อหาที่เป็นสาระความรู้อย่างต่อเนื่องและได้มีการนำเข้าภาพยนตร์จากต่างประเทศเพื่อให้ความบันเทิงแก่ประชาชน¹ และสืบเนื่องจากสถานการณ์ภายในประเทศที่ต้องต่อสู้กับภัยคอมมิวนิสต์ สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกจึงได้มีนโยบายเพิ่มเติมด้านการปราบปรามศัตรูที่มองไม่เห็นหรือการต่อสู้กับภัยคอมมิวนิสต์ด้วยสงคราม

¹ สุภาพร โพธิ์แก้ว. (2558). เล่มเดิม. หน้า 27.

จิตวิทยา ทางสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกได้ขอความร่วมมือและให้คำแนะนำแก่ประชาชนในการต่อต้านภัยคอมมิวนิสต์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ในช่วงเวลานี้ทางสถานีฯ ได้จัดรายการสัมภาษณ์ผู้ก่อการร้ายกลับใจโดยนำมาเผยแพร่ออกอากาศเพื่อผลทางด้านจิตวิทยา ให้ประชาชนได้รับรู้ถึงความเลวร้ายของภัยคอมมิวนิสต์ สำหรับการดำเนินการของสถานีโทรทัศน์กองทัพบก เพื่อสนับสนุนภารกิจในการต้านภัยคอมมิวนิสต์ของกองบัญชาการปราบปรามคอมมิวนิสต์ ได้แก่ การแพร่ภาพและคำโฆษณาในการต่อต้านโฆษณาชวนเชื่อของคอมมิวนิสต์ในละครโทรทัศน์ที่ออกอากาศทางสถานี การจัดทำภาพนิ่งเพื่อเป็นภาพประกอบในรายการข่าว การจัดทำภาพคำขวัญ คำกลอนปลุกใจเพื่อคั่นรายการต่าง ๆ รวมถึงการฉายภาพยนตร์เรื่องสั้นเพื่อปลุกใจ และต่อต้านการโฆษณาชวนเชื่อ เป็นต้น นอกจากนี้ ยังได้ดำเนินการตามนโยบายส่งเสริมความรักชาติ ด้วยการจัดประกวดวงดนตรี การประกวดเพลง เพื่อชักจูงเยาวชนที่มีความสนใจทางด้านดนตรี เช่น รายการโลกดนตรี เป็นต้น

นอกจากนี้ สถานีโทรทัศน์กองทัพบกได้ดำเนินการขยายรัศมีการส่งสัญญาณไปยังพื้นที่ต่างจังหวัดด้วยเครื่องทรานสเลเตอร์โดยมีรายละเอียด ดังนี้ บริเวณภาคเหนือ ติดตั้งที่เขาวงพระจันทร์ จังหวัดลพบุรี บริเวณเขากบ จังหวัดนครสวรรค์ และตำบลทับคล้อ ที่จังหวัดพิจิตร ซึ่งครอบคลุมพื้นที่จังหวัด ลพบุรี ชัยนาท นครสวรรค์ พิจิตร และพิษณุโลก ถัดมาที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ติดตั้งที่เขามอน อำเภอสัตหีบ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ติดตั้งที่บริเวณเขาพริก คอกลงไผ่ จังหวัดนครราชสีมา การขยายพื้นที่การส่งสัญญาณโทรทัศน์ออกไปยังบริเวณต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้น เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจต่อประชาชนไม่ให้หลงเชื่อภัยคอมมิวนิสต์ ซึ่งถือเป็นหนึ่งในกลยุทธ์ด้านการข่าวที่สำคัญ

สืบเนื่องจากนโยบายการขยายเครือข่ายสถานีโทรทัศน์ให้ครอบคลุมทั่วประเทศของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ รัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจร (พ.ศ. 2506 - 2514) ได้เปิดโอกาสให้เอกชนเข้ามาดำเนินกิจการโทรทัศน์โดยกองทัพบกได้ให้สัมปทานแก่บริษัท กรุงเทพโทรทัศน์และวิทยุ จำกัด ในการจัดตั้งสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบก ช่อง 7 ด้วยระบบ PAL (Phase Alternation Line) สัญญาณ 625 เส้น ซึ่งเป็นสถานีโทรทัศน์สีแห่งแรกของประเทศไทย¹ เราจะเห็นได้ว่าในช่วงเวลานี้มีสถานีโทรทัศน์ในประเทศไทยจำนวน 3 สถานี ได้แก่ สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีช่องสัญญาณที่ 4 (ช่อง 9 ในปัจจุบัน) สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก ช่องสัญญาณที่ 7 ภาพขาวดำ (ช่อง 5 ในปัจจุบัน) และสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบก ช่องสัญญาณที่ 7 ภาพสี (ช่อง 7 ในปัจจุบัน)

¹ สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก. (2541). เล่มเดิม. หน้า 11.

สถานีโทรทัศน์กองทัพบก ได้มีการจัดตั้งสถานีวิทยุกระจายเสียง F.M. ที่คลื่นความถี่ 94 MHz. พ.ศ. 2508 เพื่อถ่ายทอดเสียงภาพยนตร์ภาษาอังกฤษที่ฉายทางโทรทัศน์ของ สถานีโทรทัศน์กองทัพบกให้ประชาชนและชาวต่างชาติหรือกลุ่มทหารอเมริกัน ที่เข้ามาตั้งฐานทัพ เพื่อปฏิบัติการต้านภัยคอมมิวนิสต์ ได้รับฟังความบันเทิงจากทางวิทยุได้อีกช่องทางหนึ่ง นอกจากนี้ในปีเดียวกัน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 9) และสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถในรัชกาลที่ 9 พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทุกพระองค์ ได้เสด็จพระราชดำเนิน เยือนสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกเป็นการส่วนพระองค์ เพื่อทอดพระเนตรกิจการโทรทัศน์ของ สถานีฯ¹

บทบาทของช่อง 5 ในการสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างทหารกับประชาชน ซึ่งเป็นอีก หนึ่งวัตถุประสงค์หลักที่สถานีโทรทัศน์กองทัพบกยังคงดำเนินการอย่างต่อเนื่องผ่านรูปแบบของ รายการบันเทิง ที่ถูกสร้างและนำมาออกอากาศในช่วงเวลานี้ พ.ศ. 2508 ได้มีการนำภาพยนตร์ จากต่างประเทศมาออกอากาศทางสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก โดยมีบริษัท รัชฟิล์มทีวี เป็น ผู้ดำเนินการนำเข้าภาพยนตร์ชุดจากต่างประเทศเข้ามาฉาย สำหรับภาพยนตร์ที่เป็นที่นิยม ได้แก่ พยัคฆ์ร้าย 707 *Man from U.N.C.L.E* และภาพยนตร์เรื่อง โดมา เพื่อนแก้ว *FLIPPER* นอกจากนี้ พันเอกถาวร ช่วยประสิทธิ์ หัวหน้าฝ่ายรายการ ยังได้ส่งเสริมให้ผู้ผลิตภาพยนตร์หรือรายการใน ประเทศไทย ผลิตผลงานเพื่อนำมาออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์กองทัพบกมากขึ้น นอกจากนี้ บริษัท รัชฟิล์มทีวี ผู้นำเข้าภาพยนตร์จากต่างประเทศเล็งเห็นว่าสามารถผลิตภาพยนตร์ด้วย ตนเองได้ จึงได้ตัดสินใจสร้างภาพยนตร์ชุดที่ผลิตโดยบริษัทเป็นเรื่องแรกและนำฉายทาง สถานีโทรทัศน์กองทัพบก เรื่อง *พิภพมัจจุราช* ออกอากาศ เมื่อวันที่ 21 มกราคม พ.ศ. 2511 และเรื่อง *ทุมทางชีวิต* ออกอากาศเมื่อวันที่ 31 มกราคม พ.ศ. 2511 ภาพยนตร์อีกหนึ่งเรื่องที่ ประสบความสำเร็จในช่วงเวลานี้และสร้างโดยบริษัท รัชฟิล์มทีวี เช่นกัน ได้แก่เรื่อง *หุ่นไล่กา* ออกอากาศเมื่อ พ.ศ. 2512² จะเห็นได้ว่าในช่วงเวลานี้สถานีโทรทัศน์กองทัพบกได้นำเสนอรายการ ต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนได้รับทั้งความรู้และความบันเทิงควบคู่ไปพร้อมกัน นอกเหนือจากรายการ ข่าวที่เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารภายในประเทศและต่างประเทศและการดำเนินงานของรัฐบาล ยังมี ภาพยนตร์ทั้งจากในประเทศไทยและจากต่างประเทศเพื่อให้ผู้รับชมโทรทัศน์ได้รับความบันเทิง และเพลิดเพลินไปกับรายการต่าง ๆ ที่ออกอากาศทางสถานีฯ อีกด้วย ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความ

¹ แหล่งเดิม. หน้า 11.

² แหล่งเดิม. หน้า 60.

พยายามของสถานีฯ ที่ไม่เน้นการนำเสนอกิจกรรมของทหารเพียงอย่างเดียว เพื่อให้ประชาชนรู้สึกถึงความผ่อนคลายจากการรับสื่อความบันเทิงต่าง ๆ ที่สถานีได้นำเสนอ

ภาพประกอบ 1 โปสเตอร์ภาพยนตร์เรื่อง พยัคฆ์ร้าย 707 Man from U.N.C.L.E (ซ้าย)
และภาพยนตร์เรื่อง โลมาเพื่อนแก้ว FLIPPER (ขวา)

ที่มา: สถาบันวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก. (2541). ย้อนรายการดังในอดีต. หน้า 61.

ด้านรายการเชิงวาไรตี้ที่เกิดขึ้นในห้วงเวลานี้ ผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างรายการเชิงวาไรตี้ให้กับสถานีโทรทัศน์กองทัพบกได้แก่ พันเอกการุณ เก่งระดมยิง นอกเหนือจากงานด้านเทคนิคที่ท่านเคยได้รับมอบหมายในช่วงก่อตั้งสถานีฯ ปีแรก พันการุณ เก่งระดมยิง ยังเป็นผู้คิดค้นและอำนวยการผลิตรายการโทรทัศน์เชิงวาไรตี้ที่ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์กองทัพบกในห้วงเวลานี้ รวมถึงเป็นพิธีกรรายการด้วยตนเอง รายการเชิงวาไรตี้ที่มีชื่อเสียงของสถานีฯ ได้แก่ รายการ *พ็อบ-ที๊อบ* ออกอากาศครั้งแรก พ.ศ. 2509 โดยได้แนวคิดมาจากคำภาษาอังกฤษ Pop To The Top เป็นรายการที่เน้นส่งเสริมความสามารถของผู้มาออกรายการในด้านต่าง ๆ ทั้งทางดนตรี กีฬา ความสวยงาม เป็นต้น รายการ *บันไดดารา* ออกอากาศ พ.ศ. 2509 เป็นรายการที่เน้นให้ผู้ชมเข้ามาแสดงความสามารถในทุกสาขา ทั้งด้านการร้องเพลง การบรรเลงดนตรี การพูด มายากล หรือ กายกรรมต่าง ๆ โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิมาเป็นคณะกรรมการตัดสิน และรายการ *20 คำถาม* ออกอากาศเมื่อ พ.ศ. 2511 รายการที่ฝึกทักษะของผู้ชมและผู้เข้าร่วมรายการให้ไหวพริบ ปฏิภาณในการตอบคำถามและทายคำถาม¹

¹ สถาบันวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก. (2541). *เล่มเดิม*. หน้า 56.

ภาพประกอบ 2 รายการพ็อบ-ท็อป (ซ้าย) และรายการ 20 คำถาม (ขวา)

ที่มา: สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก. (2541). ย้อนรายการดังในอดีต. หน้า 55.

สถานีโทรทัศน์กองทัพบกยังได้มีการร่วมมือกันทำงานกับสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีช่อง 4 ในการถ่ายทอดเหตุการณ์สำคัญที่ประชาชนควรได้มีส่วนร่วมทางสังคม เช่น การถ่ายทอดการแข่งขันกีฬาเอเชียนเกมส์ พ.ศ. 2509 และการถ่ายทอดการแข่งขันกีฬาแหลมทอง (กีฬาซีเกมส์ ในปัจจุบัน) ซึ่งการร่วมกันในการถ่ายทอดออกอากาศของทั้ง 2 สถานีโทรทัศน์ในประเทศไทยนี้ได้นำไปสู่การเกิดขึ้นของ “โทรทัศน์รวมการเฉพาะกิจแห่งประเทศไทย” เมื่อวันที่ 20 ธันวาคม พ.ศ. 2511 ซึ่งเป็นหน่วยงานที่อำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานร่วมกันของสถานีโทรทัศน์ในประเทศไทย โดยใช้ชื่อย่อว่า ททบ. และมีชื่อภาษาอังกฤษว่า TV POOL OF THAILAND สถานีโทรทัศน์ที่เข้าร่วมสมาชิกประกอบไปด้วย 3 สถานี ได้แก่ สถานีโทรทัศน์ไทยทีวี ช่อง 4 สถานีโทรทัศน์กองทัพบก ช่อง 5 และสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบก ช่อง 7¹ ในด้านการบริหารงาน มีการแต่งตั้งคณะกรรมการจากผู้อำนวยการของสถานีโทรทัศน์ที่เป็นสมาชิก และได้มีการแต่งตั้งประธานกรรมการ ซึ่งในปีแรกได้มอบหมายให้ พลตรีประสิทธิ์ ชื่นบุญ ผู้อำนวยการสถานีโทรทัศน์กองทัพบก เป็นประธานททบ. คนแรก ซึ่งต่อมาผู้อำนวยการสถานีโทรทัศน์กองทัพบกจะต้องดำรงตำแหน่งประธานกรรมการโทรทัศน์รวมการเฉพาะกิจแห่งประเทศไทยควบคู่มาจนถึงปัจจุบัน²

วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งโทรทัศน์รวมการเฉพาะกิจแห่งประเทศไทย ได้แก่ 1. เพื่อร่วมกันถ่ายทอดและรับการถ่ายทอดทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยเฉพาะรายการสำคัญ

¹ สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก. (2529). *โทรทัศน์รวมการเฉพาะกิจแห่งประเทศไทย*. หน้า 22-23.

² สุภาพร โพธิ์แก้ว. (2558). *เล่มเดิม*. หน้า 28.

ระดับชาติหรือระหว่างประเทศ 2. เพื่อเป็นหน่วยงานกลางในการประสานงานด้านการตกลง
ค่าลิขสิทธิ์ต่าง ๆ ในการถ่ายทอดออกอากาศ 3. เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่าง
สถานีโทรทัศน์ในประเทศไทยทุกช่อง โดยมีหลักการที่จะไม่แย้งซึ่งผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน 4.
เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างสถานีโทรทัศน์ในประเทศไทย ทุกช่อง สำหรับรายการ
สำคัญที่ร่วมกันถ่ายทอดโดยโทรทัศน์รวมการเฉพาะกิจแห่งประเทศไทยในช่วงเวลานี้ ได้แก่ การ
ถ่ายทอดการส่งมนุษย์ไปลงบนดวงจันทร์เป็นครั้งแรกด้วยยานอะพอลโลของประเศสหรัฐอเมริกา
โดยการรับสัญญาณถ่ายทอดข้ามทวีปผ่านดาวเทียมเมื่อวันที่ 21 กรกฎาคม พ.ศ. 2512¹ และการ
ถ่ายทอดโทรทัศน์เอเชียนเกมส์ ครั้งที่ 6 ระหว่างวันที่ 9 - 20 ธันวาคม พ.ศ. 2513²

จะเห็นได้ว่ารายการบันเทิงที่ออกอากาศในช่วงเวลานี้ ไม่ว่าจะเป็น รายการพ็อบ-ที
อบ รายการ 20 คำถาม รายการบันไดดารา ล้วนแต่เป็นรายการที่ส่งเสริมความสามารถของเด็ก
และเยาวชนรวมถึงการส่งเสริมให้เด็กได้ทำกิจกรรมยามว่างที่เป็นประโยชน์ ซึ่งสอดคล้องกับ
นโยบายในการบริหารงานของรัฐบาล ที่ต้องการส่งเสริมให้เยาวชนได้ใช้เวลาว่างในการทำ
กิจกรรมที่เป็นประโยชน์ เพื่อไม่ให้ถูกชักจูงหรือเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับภัยคอมมิวนิสต์ การดำเนินกิจการ
ของสถานีโทรทัศน์กองทัพบกยังคงเป็นไปตามทิศทางของรัฐบาลและเพื่อสนับสนุนการดำเนินงาน
ของรัฐบาลผ่านรายการสาระความรู้และความบันเทิงที่ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์กองทัพบก

ประเด็นสำคัญที่ผู้วิจัยจะกล่าวถึงในช่วงเวลานี้ คือ สถานีโทรทัศน์กองทัพบกในสมัย
รัฐบาล จอมพลถนอม กิตติขจร มีบทบาทในการนำเสนอภาพลักษณ์ของทหารที่สอดคล้องกับ
บทบาททางการเมือง ที่กองทัพแสดงออกให้ประชาชนรับรู้ โดยพิจารณาจากการที่สถานีโทรทัศน์
กองทัพบกมีวัตถุประสงค์ในการดำเนินกิจการเพิ่มเติมขึ้นจากในสมัยรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะ
รัชต์ โดยระบุว่าสถานีโทรทัศน์กองทัพบกในช่วงเวลานี้ (พ.ศ. 2506 - 2516) มีวัตถุประสงค์ในการ
ต่อสู้กับสงครามจิตวิทยาจากภัยคอมมิวนิสต์ การต่อต้านการโฆษณาของฝ่ายคอมมิวนิสต์ การ
แจ้งข่าวสาร คำสั่งของรัฐบาลและกองทัพให้ทหารและประชาชนรับทราบ นอกจากนี้ ด้านรายการ
โทรทัศน์ที่ออกอากาศในช่วงเวลานี้ พบว่า มีการแพร่ภาพและคำโฆษณาที่ต่อต้านโฆษณาชวนเชื่อ
ของคอมมิวนิสต์แทรกในละครโทรทัศน์ที่ออกอากาศทางสถานีฯ มีการจัดทำภาพคำขวัญ คำ
กลอนปลุกใจต่อต้านคอมมิวนิสต์เพื่อออกอากาศในช่วงคั่นรายการต่าง ๆ รวมถึงการทำจัดทำ
ภาพนิ่งการต่อสู้ของทหารกับฝ่ายคอมมิวนิสต์ ตลอดจนมีรายการสัมภาษณ์ผู้ร้ายกลับใจที่นำมา

¹ สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก. (2529). เล่มเดิม. หน้า 28.

² แหล่งเดิม. หน้า 31.

ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์กองทัพบกเพื่อหวังผลทางด้านจิตวิทยาให้ประชาชนรับรู้ถึงความเลวร้ายของภัยคอมมิวนิสต์¹

2.3 สรุปท้ายบท

อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า บทบาทของสถานีโทรทัศน์กองทัพบกในการสร้างภาพลักษณ์ทหาร พ.ศ. 2501 - 2516 เป็นไปในการสนับสนุนนโยบายของรัฐบาลทหาร เนื่องจากช่วงเวลานี้เป็นการปกครองในรูปแบบเผด็จการทหาร โดยทหารมีอำนาจสูงสุดในการควบคุมสื่อโทรทัศน์ ซึ่งสถานีโทรทัศน์กองทัพบก ได้ทำหน้าที่ในการใช้สื่อเพื่อสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างกิจการทหารกับประชาชน และสนับสนุนนโยบายการดำเนินงานของรัฐบาล ทั้งการให้ความสำคัญกับชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการถ่ายทอดพระราชกรณียกิจของพระบรมวงศานุวงศ์ผ่านการนำเสนอข่าวในพระราชสำนัก รวมถึงการสนับสนุนนโยบายการต่อต้านภัยคอมมิวนิสต์ ในการนำเสนอรายการสัมภาษณ์ผู้ร้ายกลับใจ โดยการนำผู้ที่เคยเข้าร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์ในประเทศไทยมาสัมภาษณ์เพื่อให้เห็นถึงภัยร้ายของคอมมิวนิสต์ รวมไปถึงการพัฒนาด้านเทคโนโลยีการส่งสัญญาณการออกอากาศเพื่อสนับสนุนนโยบายในการต้านภัยคอมมิวนิสต์ไปยังเขตพื้นที่ชนบทในบริเวณภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเป็นเขตพื้นที่ที่ภัยคอมมิวนิสต์สามารถแทรกซึมเข้ามาในสังคมไทยได้ ดังนั้นอาจสรุปได้ว่า บทบาทของสถานีโทรทัศน์กองทัพบกในการสร้างภาพลักษณ์ทหาร พ.ศ. 2501-2516 เป็นไปตามบริบททางการเมืองที่รัฐบาลเผด็จการทหารต้องการให้ประชาชนรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่ฝ่ายรัฐบาลนำเสนอเพียงอย่างเดียว รวมถึงการปลูกฝังค่านิยมและแนวคิดให้ประชาชนปฏิบัติตามทั้งการส่งเสริมสถาบันพระมหากษัตริย์ และการต่อต้านภัยร้ายจากคอมมิวนิสต์

เมื่อบริบททางการเมืองและสังคมเปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเกิดขึ้นของเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ที่ประชาชนนิสิตนักศึกษาออกมาชุมนุมปราศรัยอภิปรายโจมตีรัฐบาล จนกระทั่งนำไปสู่เหตุการณ์นองเลือดจากการเข้าสลายการชุมนุมของกลุ่มทหารและตำรวจ ซึ่งได้กลายเป็นจุดเปลี่ยนบทบาทและภาพลักษณ์ของกองทัพในสังคมไทย ที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงภาพลักษณ์ของทหารอันจะกล่าวถึงในบทถัดไป

¹ สถานีโทรทัศน์กองทัพบก. (2515). *ททบ.ดำเนินงานอะไรบ้าง*. หน้า 58-60.

บทที่ 3

บทบาทของช่อง 5 ในการสร้างภาพลักษณ์ทหาร พ.ศ. 2516 - 2535

ในบทนี้จะกล่าวถึงบทบาทของสถานีโทรทัศน์กองทัพบกในการสร้างภาพลักษณ์ทหาร ตั้งแต่ปลายปี พ.ศ. 2516 ซึ่งเกิดเหตุการณ์สำคัญทางการเมือง คือ เหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ประชาชนนับแสนคนได้ออกมาเดินขบวนขับไล่รัฐบาลเผด็จการทหารของจอมพลถนอม กิตติขจร ทำให้จอมพลถนอม กิตติขจร จอมพลประภาส จารุเสถียร และพันเอกณรงค์ กิตติขจร ต้องออกนอกประเทศ ทำให้ประเทศไทยกลับสู่การปกครองระบอบประชาธิปไตย¹ โดยเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ส่งผลให้ทหารต้องลดบทบาททางการเมืองลง ก่อนที่จะกลับมาแสดงบทบาททางการเมืองด้วยการทำรัฐประหาร ยึดอำนาจรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชน พ.ศ. 2534 ซึ่งนำไปสู่การที่ประชาชนออกมาชุมนุมต่อต้านรัฐบาลที่มีผู้นำทหารในคณะรัฐประหาร เป็นนายกรัฐมนตรี และมีการใช้กำลังทหารปราบปรามประชาชนที่ชุมนุมต่อต้านรัฐบาลจนเกิดการจลาจลและนองเลือด ระหว่างวันที่ 17 - 24 พฤษภาคม พ.ศ. 2535 หรือที่เรียกว่า “เหตุการณ์ พฤษภาทมิฬ” หรือ “พฤษภาเลือด” ส่งผลให้ภาพลักษณ์ของทหารในช่วงเวลานี้ตกต่ำลงอย่างมาก เห็นได้จากการที่ทหารไม่สามารถใส่เครื่องแบบออกมาปฏิบัติหน้าที่ได้ ซึ่งทำให้ทหารจำเป็นต้องลดบทบาททางการเมืองลงอีกครั้งหนึ่งหลังเหตุการณ์ยุติลง

3.1 บทบาททางการเมืองและภาพลักษณ์ของทหารระหว่าง พ.ศ. 2516 – 2535

เหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในโครงสร้างภายในกองทัพ ซึ่งภายในกองทัพขาดผู้นำทหารทหารระดับสูงที่จะสามารถผูกขาดอำนาจในการควบคุมกำลังทหารได้อย่างต่อเนื่องเป็นเวลานาน ผู้นำทหารหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ส่วนใหญ่เป็นนายทหารที่ไม่มีประสบการณ์ทางการเมืองมากนัก และผู้นำทหารระดับกลางส่วนหนึ่งได้เริ่มสร้างฐานอำนาจของตนเองภายในกองทัพ โดยฐานอำนาจของทหารระดับกลางกลุ่มนี้ไม่ได้ถูกสร้างขึ้นเพื่อรองรับการมีอำนาจของผู้นำทหารดังเช่นในอดีตที่ผ่านมา แต่เป็นการสร้างความเข้มแข็งทางการเมืองของกลุ่มผู้นำทหารระดับกลางภายในกลุ่มของตนเอง ซึ่งแสดงให้เห็นถึง

¹ วันมหาปิตี 14 ตุลาคม 2516. (2541). หน้า 16; เสน่ห์ จามริก. (2556). “การเมืองไทยกับปฏิวัติตุลาคม”. ใน. ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และ อารักษ์กิติ์ เพชรเลิศอนันต์ (บรรณาธิการ). *ตุลา-ตุลา สังคม-รัฐไทยกับความรุนแรงทางการเมือง*. หน้า 15-60.

บรรยากาศภายในกองทัพที่ไม่มีการรวมศูนย์อำนาจได้อย่างเข้มแข็งเหมือนในอดีต ซึ่งทำให้นายทหารระดับกลางสามารถสร้างพลังการต่อรองทางการเมืองภายในกองทัพได้¹

นอกจากนี้ ด้วยกระแสที่สังคมต่อต้านคณะทหารที่ผูกขาดอำนาจทางการเมืองและใช้อำนาจทางการเมืองและการเมืองในการส่งเสริมผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจส่วนตัวและพรรคพวกมาอย่างยาวนาน ตั้งแต่ พ.ศ. 2501 ถึง พ.ศ. 2516 ทำให้พลังชัยชนะของประชาชนต่อรัฐบาลทหารจากเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 เกิดกระแสการต่อต้านการเข้ามามีบทบาททางการเมืองของทหาร ซึ่งส่งผลให้จำนวนทหารที่เป็นสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ มีเพียง 53 คน จากจำนวนทั้งหมด 299 คน หรือคิดเป็นสัดส่วนไม่ถึง 1 ใน 4 ของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ และในขณะเดียวกัน นักการเมืองฝ่ายพลเรือนและกลุ่มพลังทางการเมืองอย่างนิสิตนักศึกษาและกลุ่มอิทธิพลอื่น ๆ ได้พยายามลดทอนอำนาจของคณะทหารโดยรวมในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินนโยบายภายในประเทศและนโยบายจากต่างประเทศด้วยการตัดทอนหรือควบคุมงบประมาณทางการทหาร อาจกล่าวได้ว่า บทบาททางการเมืองของคณะทหารได้ตกต่ำลงอย่างมาก ตั้งแต่เดือนตุลาคม พ.ศ. 2516 เป็นต้นมา จนถึงก่อนวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519²

ในสภาพการณ์ที่กองทัพถูกลดบทบาททางการเมืองลงนี้ พบว่า ผู้บัญชาการทหารบกในช่วงเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ถึงก่อนวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 คือ พลเอกกฤษณ์ ศรีวะรา (1 ตุลาคม 2516 – 30 กันยายน 2518) ได้มุ่งที่การแก้ปัญหาด้านการปกครองทหารภายในกองทัพ เพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของทหารให้เป็นที่ยศรัทธาของประชาชน รวมไปถึงการแสดงบทบาทด้านการรักษาความมั่นคงภายในประเทศด้วยการปราบปรามคอมมิวนิสต์ โดยมีการดึงประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการต่อสู้กับภัยคอมมิวนิสต์ด้วยการอบรมประชาชนในพื้นที่รับผิดชอบของแต่ละกองทัพนาค เพื่อจัดตั้ง “กลุ่มไทยบ้านอาสา” เป็นแนวร่วมของกองทัพในการต่อสู้กับภัยคอมมิวนิสต์³ ส่วนพลเอกบุญชัย บำรุงพงศ์ (1 ตุลาคม 2518 – 30 กันยายน 2519) ได้สานต่องานของพลเอกกฤษณ์ ศรีวะรา ในการแก้ปัญหาความแตกแยกภายในกองทัพ และการฝึกอบรมปลูกฝังอุดมการณ์ให้ประชาชนมีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

¹ สุรชาติ บำรุงสุข. (2558). *เสนาริปไตย: รับประทานอาหารกับการเมืองไทย*. หน้า 39.

² ชัยอนันต์ สมุทวณิช. (2525). *ยังเติร์กกับทหารประชาธิปไตย การวิเคราะห์บทบาททหารในการเมืองไทย*. หน้า 44-49.

³ สุรพันธ์ พุ่มแก้ว. (2550). *การตัดสินใจของผู้บัญชาการทหารบก*. หน้า 23-27.

ตลอดจนสิ่งที่เพิ่มขึ้นมา คือ พลเอกบุญชัย บำรุงพงศ์ ได้กำหนดนโยบายให้กองทัพบกในการช่วยเหลือประชาชนเพื่อเป็นการสนับสนุนนโยบายของรัฐบาลในการพัฒนาท้องถิ่น¹

จากแนวปฏิบัติของกองทัพบกในสมัยที่พลเอกกฤษณ์ สีวะรา และพลเอกบุญชัย บำรุงพงศ์ ดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบก กล่าวได้ว่า ภาพลักษณ์ที่กองทัพบกภายใต้การบริหารงานของผู้บัญชาการทหารบกทั้ง 2 ท่านนี้ ต้องการนำเสนอ ได้แก่ ภาพลักษณ์ของทหารบกในฐานะผู้รักษาความมั่นคงภายในประเทศจากการคุกคามของภัยคอมมิวนิสต์ และภาพลักษณ์ของทหารบกในฐานะหน่วยงานที่ช่วยเหลือประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นตามนโยบายของรัฐบาล อย่างไรก็ตามจากสถานการณ์ภายในประเทศหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ที่กระแสดความคิดแนวสังคมนิยมได้แพร่หลายอย่างรวดเร็วในหมู่ปัญญาชน กรรมกร ชาวนา รวมถึงพระสงฆ์บางกลุ่ม ประกอบกับสถานการณ์ภายในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ประเทศในแถบอินโดจีนทั้งหมดได้เปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบคอมมิวนิสต์ อีกทั้งกองทัพสหรัฐอเมริกายังได้ถอนทัพออกจากอินโดจีน พ.ศ. 2518 ทำให้กองทัพซึ่งผูกตนเองไว้กับบทบาทในการรักษาความมั่นคงของประเทศให้พ้นจากการคุกคามของฝ่ายคอมมิวนิสต์ เนื่องจากประเทศเพื่อนบ้านของไทยมีแนวโน้มเป็นคอมมิวนิสต์ และการยึดมั่นในอุดมการณ์จงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ได้ร่วมกับกลุ่มพลังฝ่ายขวาทำการกวาดล้างกลุ่มนิสิตนักศึกษาที่ชุมนุมกันในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โดยการกวาดล้างกลุ่มนักศึกษาซึ่งนำไปสู่การสังหารหมู่ครั้งใหญ่ เมื่อวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 ซึ่งสาเหตุของการสังหารหมู่นักศึกษาในครั้งนี้ ส่วนหนึ่งมาจากการที่กองทัพและกลุ่มพลังฝ่ายขวามองว่า นักศึกษาที่ชุมนุมที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เป็นคอมมิวนิสต์ ดังนั้น การกลับมาแสดงบทบาททางการเมืองของทหารในเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 กองทัพไม่ได้จัดตั้งรัฐบาลทหารที่มีการรวมศูนย์อำนาจดังเช่นรัฐบาลของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ หรือรัฐบาลของจอมพลถนอม กิตติขจร แต่เป็นการให้จัดตั้งรัฐบาลพลเรือนอำนาจนิยม (รัฐบาลนายธานินทร์ กรัยวิเชียร) โดยมีทหารเป็นผู้ให้ความคุ้มครองรัฐบาล อย่างไรก็ตามจากการที่รัฐบาลพลเรือนอำนาจนิยมได้ใช้นโยบายปราบปรามคอมมิวนิสต์แบบสุดโต่ง ประกอบกับมีความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลกับฝ่ายทหารในเรื่องการโยกย้ายต่อรองตำแหน่งรัฐมนตรีบางตำแหน่งซึ่งทำผู้นำทหารในช่วงเวลานั้นได้ตัดสินใจยึดอำนาจรัฐบาลพลเรือน เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ.

¹ แหล่งเดิม. หน้า 31-33.

2520 และเปิดระบบการเมืองให้มีความเป็นเสรีนิยมมากขึ้น ซึ่งเป็นการเปลี่ยนผ่านสู่การปกครองระบอบประชาธิปไตยอีกครั้งหนึ่ง¹

ช่วง พ.ศ. 2520 - 2533 คณะทหารที่กลับเข้ามามีบทบาทในการแทรกแซงทางการเมืองด้วยการทำรัฐประหาร 20 ตุลาคม พ.ศ. 2520 ได้เปลี่ยนนโยบายจากการปกครองด้วยระบอบเผด็จการทหาร มาเป็นการเปิดระบอบการเมืองสู่การเป็นประชาธิปไตย โดยในระยะแรกกองทัพยังมีบทบาททางการเมืองอยู่ค่อนข้างมาก แต่เมื่อการเปลี่ยนแปลงผ่านสู่ระบอบประชาธิปไตยดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง กองทัพได้ลดบทบาททางการเมือง โดยปัจจัยที่ทหารทำให้การเมืองกลับสู่การเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตยนั้น มาจากการที่ทหารมองว่า ภัยคอมมิวนิสต์ที่เป็นภัยคุกคามขั้นร้ายแรงต่อประเทศไทยได้ลดระดับลง เนื่องจากความขัดแย้งภายในพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยเอง ทำให้พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยอ่อนกำลังลง² อีกทั้ง ผลจากการเปิดการทูตระหว่างสหรัฐอเมริกากับจีน ทำให้จีนลดความช่วยเหลือแก่พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยลง เหตุผลอีกประการหนึ่งมาจากการที่ผู้นำทหารได้เห็นบทเรียนจากรัฐบาลนายธานินทร์ กรัยวิเชียร ที่นำเอานโยบายทางการเมืองแบบอำนาจนิยมสุดโต่งมาใช้ส่งผลให้เกิดผลเสียมากกว่าผลดี ซึ่งการนำนโยบายทางการเมืองแบบเสรีนิยมมาใช้จะช่วยให้ทหารรักษาผลประโยชน์และสิทธิพิเศษของสถาบันกองทัพไว้ได้³ ประกอบกับการที่คณะนายทหารหนุ่มยศพันเอก ซึ่งมีตำแหน่งคุมกำลังสำคัญในกองทัพบกและมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนให้พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ผู้บัญชาการทหารสูงสุดได้เป็นนายกรัฐมนตรี (11 พฤศจิกายน 2520 – 30 มีนาคม 2523) ต่อมาคณะนายทหารหนุ่มหรือ “ยังเติร์ก” ได้กดดันให้พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี แล้วสนับสนุนให้พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรีแทน⁴ โดยคณะนายทหารหนุ่มมีแนวคิดทางการเมืองที่สนับสนุนการปกครองแบบ “ประชาธิปไตยครึ่งใบ” กล่าวคือการปกครองที่มีรัฐธรรมนูญ มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรโดยประชาชน แต่มีสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการแต่งตั้งคอยถ่วงดุลสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตลอดจนมีบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญที่ควบคุมอำนาจและบทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากการเลือกตั้ง⁵ แม้ว่า

¹ สุรชาติ บำรุงสุข. (2543). *ทหารกับการเมืองไทยในศตวรรษหน้า: พัฒนาการและความเปลี่ยนแปลง*. หน้า 18-23; สุรชาติ บำรุงสุข. (2558). *เสนานิธิปไตย: รัฐประหารกับการเมืองไทย*. หน้า 32-44; บัณฑิต จันทร์โรจน์กิจ. (2560). *การเมืองไทยร่วมสมัย*. หน้า 117-122.

² สุรชาติ บำรุงสุข. (2543). *เล่มเดิม*. หน้า 28-31.

³ สุรชาติ บำรุงสุข. (2541). *เล่มเดิม*. หน้า 50-52.

⁴ จุติ บุญบงการ. (2562). *ทหารกับการพัฒนาการเมืองไทย*. หน้า 118-119.

⁵ เฉลิมเกียรติ ผิวนวล. (2535). *ความคิดทางการเมืองของทหารไทย 2519-2535*. หน้า 73-75.

แนวคิดทางการเมืองของคณะนายทหารหนุ่มจะไม่ใช่แนวคิดทางการเมืองแบบประชาธิปไตยเต็มตัว แต่ก็ไม่ใช่แนวคิดแบบเผด็จการทหาร จึงไม่ได้เกิดความขัดแย้งกับการที่ผู้นำทหารจะนำเอานโยบายทางการเมืองแบบประชาธิปไตยมาใช้

อีกทั้งคณะนายทหารหนุ่มอีกกลุ่มหนึ่งที่เกิดจากการรวมกลุ่มของนายทหารซึ่งมีความคิดแบบเดียวกัน กล่าวคือ การใช้ระบอบประชาธิปไตยในการแก้ไขปัญหาหลักของชาติ โดยนายทหารหนุ่มกลุ่มนี้เรียกว่า “กลุ่มทหารประชาธิปไตย” ซึ่งมีส่วนในการสนับสนุนให้พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ที่ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีควบคู่กับตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบก ได้ต่ออายุราชการตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบกอีก 1 ปี รวมไปถึงการที่กลุ่มนายทหารประชาธิปไตยได้มีบทบาทสำคัญในการเสนอให้รัฐบาลพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ใช้นโยบายสถาปนาระบอบประชาธิปไตยที่สมบูรณ์เพื่อต่อสู้กับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ซึ่งปรากฏเป็นรูปธรรมของคำสั่งนายกรัฐมนตรีที่ 66/2523 อันเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่ทำให้รัฐบาลพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ประสบความสำเร็จในการต่อสู้กับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย¹

เมื่อบทบาทด้านการต่อสู้กับพรรคคอมมิวนิสต์สิ้นสุดลงเนื่องจากการล่มสลายของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยอันเกิดจากความขัดแย้งภายในพรรคเอง ประกอบกับการที่รัฐบาลพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ได้ใช้นโยบายเปิดการเมืองให้เป็นประชาธิปไตย (ครึ่งใบ) เพื่อต่อสู้กับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย กองทัพได้เปลี่ยนบทบาทมาสร้างความมั่นคงของประเทศด้วยการพัฒนาความเป็นอยู่ของประชาชน เช่น การสร้างถนน การจัดสรรที่ดินทำกินให้แก่ประชาชน การอนุรักษ์ป่าไม้เพื่อฟื้นฟูธรรมชาติที่เสื่อมโทรมเสริมสร้างความเป็นอยู่ของราษฎรให้ดีขึ้น²

ภายใต้บริบทที่กล่าวมานี้ รัฐบาลพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ สามารถบริหารประเทศภายใต้ระบอบประชาธิปไตยครึ่งใบมาได้ 8 ปี 5 เดือน (3 มีนาคม 2523 – 4 สิงหาคม 2531) เมื่อมีการเลือกตั้งทั่วไปในเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2531 โดยพรรคชาติไทยซึ่งได้รับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมากที่สุด ได้ดำเนินการรวบรวมพรรคการเมืองอีก 5 พรรค และจัดตั้งรัฐบาลโดยพลตรีชาติชาย ชุณหะวัณ (ยศในขณะนั้น) หัวหน้าพรรคชาติไทยเป็นนายกรัฐมนตรีคนแรก หลังเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 ที่มาจากการเลือกตั้งฝ่ายกองทัพไม่ได้ออกมาแสดง

¹ เฉลิมเกียรติ ผิวนวล. (2535). *ความคิดทางการเมืองของทหารไทย 2519-2535*. หน้า 80-92; ชัยอนันต์ สมุทวณิช. (2525). *ยังเดิรกับทหารประชาธิปไตย การวิเคราะห์บทบาทในการเมืองไทย*. บทที่ 7-9; อุดินันท์ พรหมพันธุ์. (2563). *เปรมประชาธิปไตย: การเมืองไทยระบอบไฮบริด*. หน้า 98-132.

² ธนวัฒน์ รุ่งเรืองตันติสุข. .2563การอนุรักษ์ป่าไม้กับบทบาทใหม่ของกองทัพไทยภายหลังการทำสงคราม .(ธันวาคม-มกราคม , .(คจก) กรณีโครงการจัดสรรที่ดินทำกินแก่ผู้ยากไร้ในพื้นที่ป่าสงวนเสื่อมโทรม (.พคท) ต่อต้านพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย *วารสารประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*. หน้า 117-132.

บทบาททางการเมืองใด ๆ มากนัก และปฏิบัติงานตามที่ได้ดำเนินการมาตั้งแต่สมัยรัฐบาลพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ จนถึงวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2534 กองทัพได้แสดงบทบาทในการแทรกแซงทางการเมืองอีกครั้งหนึ่ง โดยคณะทหารซึ่งเรียกตนเองว่า “คณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.)” ประกอบไปด้วยผู้นำกองทัพ ได้แก่ พลเอกสุนทร คงสมพงษ์ (ผู้บัญชาการทหารสูงสุด) พลเอกสุจินดา คราประยูร (ผู้บัญชาการทหารบก) พลอากาศเอกเกษมтро โรจนนิล (ผู้บัญชาการทหารอากาศ) พลเรือเอกประพัฒน์ กฤษณจันทร์ (ผู้บัญชาการทหารเรือ) และพลตำรวจเอกสวัสดิ์ อมรวิวัฒน์ (อธิบดีกรมตำรวจ) ได้ทำการรัฐประหารยึดอำนาจรัฐบาลเนื่องจากเกิดความขัดแย้งระหว่างนายกรัฐมนตรีกับฝ่ายทหาร จากการที่พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ได้นำพลเอกอาทิตย์ กำลังเอก ซึ่งฝ่ายผู้นำกองทัพมองว่าเป็นคู่แข่งทางอำนาจหรือศัตรูทางการเมืองของพวกเขาเองมาดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม และที่ปรึกษาของนายกรัฐมนตรี ทำให้ฝ่ายผู้นำกองทัพรู้สึกไม่มั่นใจต่ออนาคตของตนเอง จึงตัดสินใจทำการรัฐประหารโดยมีการอ้างถึงปัญหาการคอร์รัปชันของรัฐมนตรีในรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ¹

ในการรัฐประหารยึดอำนาจรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ พบว่า คณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ ได้ให้ภาพลักษณ์ของทหารในลักษณะที่ต่างจากภาพของการเป็นทหารประชาธิปไตยและทหารนักพัฒนา อันเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากบทบาทที่ทหารได้แสดงออกในยุครัฐบาลพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ โดยในแถลงการณ์ของคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ ฉบับที่ 1 เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2534 ได้ชี้แจงถึงสาเหตุที่คณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติต้องยึดอำนาจในการปกครองประเทศ โดยเนื้อหาส่วนหนึ่งให้ภาพว่าทหารเป็นสถาบันข้าราชการประจำที่ไม่ยอมอยู่ใต้อิทธิพลทางการเมืองของนักการเมือง แม้ว่ารัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ จะพยายามทำลายเอกภาพภายในกองทัพอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งทหารมีความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ จึงได้ทำการยึดอำนาจจากรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ เนื่องจากรัฐบาลได้อุ้มชู พลตรีมนูญ รูปขจร และพรรคพวกซึ่งกระทำความผิดฐานคบคิดวางแผนล้มล้างสถาบันพระมหากษัตริย์ เพื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองประเทศ²

แม้ว่าผู้นำทหารจะไม่แสดงให้เห็นว่า ทหารทำการรัฐประหารเพื่อเป็นนายกรัฐมนตรี โดย รสช. ได้แต่งตั้งให้นายอานันท์ ปันยารชุน อดีตเอกอัครราชทูตไทยประจำสหประชาชาติ เป็น

¹ บัณฑิต จันทร์โรจน์กิจ. (2560). *การเมืองไทยร่วมสมัย*. หน้า 145-146; ลิขิต ธีรเวคิน. *วิวัฒนาการการเมืองการปกครองไทย*. หน้า 221-222; สุรชาติ บำรุงสุข. (2541). *ทหารกับประชาธิปไตยไทย: จาก 14 ตุลา สู่ปัจจุบัน และอนาคต*. หน้า 97-99.

² ธำรงค์ดี เพชรเลิศอนันต์. (2561). *ข้ออ้าง การปฏิวัติ-รัฐประหารในการเมืองไทยสมัยใหม่*. หน้า 174-177.

นายกรัฐมนตรี ภายใต้การกำกับของ รสช. ในขณะที่กำลังจัดทำรัฐธรรมนูญและเตรียมการเลือกตั้งทั่วไป เมื่อมีการเลือกตั้งทั่วไปในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2535 พรรคสามัคคีธรรม ซึ่งได้รับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมากที่สุด ได้รับรวมพรรคการเมืองอีก 4 พรรค เพื่อจัดตั้งรัฐบาล โดยเชิญพลเอกสุจินดา คราประยูร หนึ่งในผู้นำของคณะ รสช. ขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรี จึงเกิดการชุมนุมของประชาชนที่สนับสนุนการปกครองระบอบประชาธิปไตย ในการต่อต้านนายกรัฐมนตรี ที่มาจากการรัฐประหารและไม่ได้มาจากการเลือกตั้ง จากการที่กลุ่มผู้ชุมนุมขยายตัวขึ้น รัฐบาลพลเอกสุจินดา คราประยูร ได้ตัดสินใจใช้กำลังทหารในการปราบปรามผู้ชุมนุมและเกิดการนองเลือดขึ้น จนในที่สุดเหตุการณ์นองเลือดก็ยุติลงเมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 9) ได้ทรงไกล่เกลี่ยให้ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายต่อต้านรัฐบาลยุติการปะทะกันและหันมาเจรจากัน ฝ่ายทหารที่ออกมาปราบปรามผู้ชุมนุมกลับเข้ากรมกองของตนเอง ส่วนฝ่ายกลุ่มผู้ชุมนุมต่อต้านรัฐบาลได้สลายการชุมนุม พลเอกสุจินดา คราประยูร ลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ความรุนแรงและความสูญเสียจากเหตุการณ์ “พฤษภาทมิฬ” ระหว่างวันที่ 17 – 24 พฤษภาคม พ.ศ. 2535 ทำให้ทหารต้องลดบทบาททางการเมืองลงอีกครั้งหนึ่ง^{1 2} ซึ่งภาพลักษณ์ของทหารในมุมมองของประชาชนกลายเป็นภาพลักษณ์ด้านลบ

3.2 บทบาทของสถานีโทรทัศน์กองทัพบก (ช่อง 5) ในการสร้างภาพลักษณ์ทหาร ระหว่าง พ.ศ. 2516 – 2535

3.2.1 บทบาทของสถานีโทรทัศน์กองทัพบกในการสร้างภาพลักษณ์ทหาร พ.ศ. 2516 – 2519

หลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ประชาชนเริ่มมีสิทธิเสรีภาพในการแสดงบทบาทหน้าที่ได้อย่างกว้างขวางและค่อนข้างเป็นอิสระจากการควบคุมของทหาร เนื่องจากบรรยากาศทางการเมืองมีความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น เมื่อกองทัพถูกลดบทบาททางการเมืองลง สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกในฐานะสื่อมวลชนของทหาร ต้องหาแนวทางและกำหนดบทบาทใหม่ให้กับทหารเพื่อให้ประชาชนได้รับรู้บทบาทของทหารในทิศทางที่ดีขึ้น

ทัศนคติของประชาชนที่มีต่อกองทัพในช่วงเวลานี้ ต้องการให้ทหารลดบทบาทในการเข้าไปแทรกแซงทางการเมืองอันเป็นผลสืบเนื่องจากเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ที่ประชาชนไม่พอใจในการอยู่ภายใต้การปกครองของทหาร สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกจึงต้องพยายามกำหนดบทบาทของทหารใหม่ เพื่อให้ประชาชนได้รับรู้บทบาทของทหารในทิศทางที่ดีขึ้น ดังนั้น

¹ โคม ไกรปกรณ์. (2563). *เส้นทางประชาธิปไตย*. หน้า 186-206.

² ปวิน ชัชวาลพงศ์พันธ์ (2554, กรกฎาคม- ธันวาคม). *กองทัพ: สัตว์สี่ขาของราชาหรือประชาชน?*. หน้า 51-52.

การบริหารงานของสถานีวิทย์โทรทัศนีกองทัพบก ในช่วงเวลานี้จึงต้องมุ่งเน้นไปที่การดำเนินกิจกรรมเพื่อเปลี่ยนภาพลักษณ์ของทหาร พลตรีประสิทธิ์ ชื่นบุญ ยังคงดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสถานี และอยู่ภายใต้การดำเนินงานของคณะกรรมการควบคุมวิทยุโทรทัศนีกองทัพบก โดยมี พลเอกโชติ หิรัณย์สุริ (พ.ศ. 2516 - 2519) เป็นประธานคณะกรรมการในการกำหนดนโยบายการดำเนินกิจการของสถานีวิทย์โทรทัศนีกองทัพบก เมื่อพิจารณาจากสถานการณ์ภายในประเทศ จะเห็นว่า ในช่วงเวลานี้บรรยากาศภายในประเทศมีความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น สืบเนื่องจากผลของเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ที่ส่งผลให้ทหารไม่สามารถดำเนินกิจการในการเข้าแทรกแซงทางการเมืองได้ ประกอบกับแนวคิดสังคมนิยมจากประเทศเพื่อนบ้านได้ขยายความนิยมเข้ามาอย่างกว้างขวางโดยเฉพาะแถบพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทำให้กองทัพต้องปรับแนวทางในการต่อต้านภัยคอมมิวนิสต์ โดยหันมาใช้มาตรการทางการเมืองมากขึ้นแทนการใช้มาตรการที่รุนแรง ซึ่งสถานีวิทย์โทรทัศนีกองทัพบกในฐานะสื่อมวลชนของทหารมีส่วนในการสนับสนุนมาตรการดังกล่าวนี้ผ่านการก่อสร้างสถานีถ่ายทอดสัญญาณโทรทัศน์ไปยังพื้นที่ส่วนภูมิภาคโดยเฉพาะบริเวณพื้นที่เสี่ยงภัยคอมมิวนิสต์

ในฐานะเป็นสื่อของกองทัพที่ช่วยป้องกันภัยคอมมิวนิสต์ การใช้สื่อถือเป็นกลวิธีหนึ่งในการโฆษณาชวนเชื่อทำให้สถานีวิทย์โทรทัศนีกองทัพบกมีการพัฒนาในด้านการขยายพื้นที่การส่งสัญญาณเรื่อยมาจากเดิม พ.ศ. 2515 โครงการถ่ายทอดสัญญาณโทรทัศน์จากสถานีส่งสัญญาณที่สนามเป้าไปยังจังหวัดนครสวรรค์และจังหวัดนครราชสีมาโดยระบบไมโครเวฟ ต่อมา พ.ศ. 2517 มีนโยบายต่อเนื่องในการขยายรัศมีการส่งสัญญาณโทรทัศน์จากส่วนกลางให้ครอบคลุมพื้นที่ส่วนภูมิภาค โดยเฉพาะนโยบายการขยายพื้นที่เพื่อปฏิบัติการจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงของชาติไปสู่ประชาชน โดยเริ่มที่เขตพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้¹ การก่อสร้างสถานีถ่ายทอดสัญญาณโทรทัศน์ครั้งแรกเริ่มต้นก่อสร้างที่บริเวณเขากบ จังหวัดนครสวรรค์ ใช้การถ่ายทอดสัญญาณจากการเข้าสัญญาณระบบไมโครเวฟขององค์การโทรคมนาคม เพื่อให้ครอบคลุมพื้นที่บริเวณภาคเหนือ ซึ่งแล้วเสร็จและเปิดทำการใน พ.ศ. 2518 และในปีเดียวกันได้ดำเนินการก่อสร้างสถานีถ่ายทอดโทรทัศน์แห่งที่ 2 ในภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่บริเวณ เขายายเที่ยง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวมีลักษณะเป็นทิวเขาเพชรบูรณ์ตั้งฉากกับแนวเขาพนมดงรักจากจังหวัดสระบุรี ผ่าน

¹ สถานีวิทย์โทรทัศนีกองทัพบก. (2529). การพัฒนาสถานีวิทย์โทรทัศนีกองทัพบก. หน้า 35-36.

จังหวัดนครนายก ปราจีนบุรี อยุธยาประเทศ กั้นเขตพรมแดนไทย-เขมร สิ้นสุดที่จังหวัดอุบลราชธานี และเปิดทำการครั้งแรกใน พ.ศ. 2519¹

จากนโยบายการดำเนินกิจการในการขยายพื้นที่การส่งสัญญาณโทรทัศน์ไปยัง บริเวณแถบชนบทโดยเฉพาะอย่างยิ่งการเริ่มต้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือ เป็น หนึ่งในการดำเนินงานที่สนับสนุนกิจการของกองทัพบกในการต่อต้านภัยคอมมิวนิสต์ โดยการ เลือกพื้นที่ในแถบภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นอันดับแรกเนื่องจากเป็นเขตพื้นที่ แทรกซึมของกลุ่มคอมมิวนิสต์ในประเทศไทยตรงบริเวณเขตพรมแดนไทย-เขมร บริเวณจังหวัด อุบลราชธานี นอกจากพิจารณาจากเขตพื้นที่แทรกซึมของคอมมิวนิสต์ เมื่อพิจารณาถึงในห้วง เวลาเดียวกันนี้จะเห็นว่าเป็นช่วงเวลาเดียวกันกับสงครามเวียดนาม ซึ่งการที่สถานีวิทยุโทรทัศน์ กองทัพบกเลือกพื้นที่ในการขยายการส่งสัญญาณที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นที่แรกอาจเป็นผลมา จากในช่วงเวลาเดียวกันนี้เป็นช่วงท้ายของสงครามเวียดนามและสงครามต่อต้านภัยคอมมิวนิสต์ ซึ่งพื้นที่การเกิดสงครามเวียดนามติดกับบริเวณพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือของ ประเทศไทย ดังนั้นเพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดสงครามคอมมิวนิสต์แพร่ขยายเข้ามาในประเทศไทย โดยเฉพาะพื้นที่แถบชนบทที่ชาวบ้านในพื้นที่ดังกล่าวอาจถูกชักจูงได้ง่าย สถานีวิทยุโทรทัศน์ กองทัพบกจึงได้เลือกพื้นที่ในการขยายการส่งสัญญาณโทรทัศน์ไปยังภูมิภาคดังกล่าวเป็นที่แรก เพื่อสนับสนุนนโยบายในการต่อต้านภัยคอมมิวนิสต์ของกองทัพบก การดำเนินตามนโยบาย ดังกล่าวนี้อาจสอดคล้องกับงานของสุรชาติ บำรุงสุข ที่ได้กล่าวไว้ว่า² ในช่วง พ.ศ. 2516 - 2517 กองทัพบกได้พยายามผลักดันการทำสงครามต่อต้านภัยคอมมิวนิสต์ลงไปยังพื้นที่ที่เป็นปัญหา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตพื้นที่หมู่บ้าน โดยมองว่าหมู่บ้านในเขตพื้นที่ชนบทเป็นปัจจัยสำคัญใน การปฏิบัติการทางด้านจิตวิทยา ซึ่งนโยบายนี้ยังส่งผลให้ทหารมีความสนใจในชนบทมากขึ้น ซึ่งจะ นำไปสู่บทบาทใหม่ของกองทัพในการพัฒนาชนบทในเวลาต่อมา

นอกจากการดำเนินกิจการที่สนับสนุนการปฏิบัติการด้านจิตวิทยาของกองทัพบก ใน ปีเดียวกันนี้ สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกได้ปรับปรุงอุปกรณ์เครื่องส่งสัญญาณโทรทัศน์จากระบบ 525 เส้น ภาพขาวดำ ช่องสัญญาณที่ 7 เป็นระบบ 625 เส้น ภาพสี ช่องสัญญาณที่ 5 ซึ่งส่ง สัญญาณครอบคลุมพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา ชัยภูมิ ขอนแก่น บุรีรัมย์ และสุรินทร์ โดยเริ่ม ออกอากาศเป็นภาพสีครั้งแรกด้วยระบบ PAL (Phase Alternation Line) เมื่อวันที่ 3 ธันวาคม

¹ สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก. (2519). ศักราชใหม่ 2519 ปีแห่งโทรทัศน์สี ททบ.ช่อง 5. หน้า 15.

² สุรชาติ บำรุงสุข. (2541). ทหารกับประชาธิปไตยไทย จาก 14 ตุลา สู่ปัจจุบันและอนาคต. หน้า 39.

พ.ศ. 2517 ในการถ่ายทอดพิธีสวนสนามของหน่วยทหารมหาดเล็กรักษาพระองค์¹ นอกจากนี้ยังได้มีการเปลี่ยนแปลงตราสัญลักษณ์ของสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกจากยุคแรกที่มีลักษณะเป็นภาพขาวดำ และมีสีเพียงจุดเล็ก ๆ กลายมาเป็นตราสัญลักษณ์ที่มีพื้นที่สีครอบคลุมทุกพื้นที่สาเหตุในการเปลี่ยนแปลงตราสัญลักษณ์ประจำสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกไม่มีปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษร แต่เมื่อพิจารณาช่วงเวลาเปลี่ยนแปลงตราสัญลักษณ์ พบว่า เป็นช่วงเวลาเดียวกันที่สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกได้เปลี่ยนแปลงอุปกรณ์เครื่องส่งสัญญาณจากภาพขาวดำเป็นภาพสี ซึ่งอาจเป็นที่มาของตราสัญลักษณ์ที่มีสีประจำสถานีเต็มพื้นที่ตราสัญลักษณ์ ซึ่งได้ถูกนำมาใช้และกลายเป็นสัญลักษณ์ประจำช่อง 5 มาจนถึงปัจจุบัน

ภาพประกอบ 3 ตราสัญลักษณ์ในยุคแรกและตราสัญลักษณ์ในยุคภาพสี

ที่มา: สุภาพร โพธิ์แก้ว. (2558). จดหมายเหตุ 60 ปี โทรทัศน์ไทย. หน้า 48.

จากนโยบายในการขยายพื้นที่การส่งสัญญาณไปยังเขตพื้นที่ต่างจังหวัด ส่งผลต่อการสร้างบทบาทที่ดีให้กับทหาร ในการเลือกรายการที่ให้สาระและความรู้ เพื่อลดทอนกระแสความไม่พอใจทหารของประชาชนนอกเหนือจากรายการข่าว ทำให้มีรายการบันเทิงรวมถึงสาระความรู้มากขึ้นมาออกอากาศผ่านรายการโทรทัศน์ของสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก โดยเฉพาะรายการข่าวที่ออกอากาศเป็นประจำทุกวันและได้กลายเป็นสื่อที่ใช้สร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างประชาชนกับรัฐบาลโดยการนำเสนอเนื้อหาข่าวที่ต้องการให้ประชาชนรับรู้และเป็นประโยชน์ในทุก ๆ ด้าน เห็นได้จากการที่ช่วงเวลานี้ได้มีการแบ่งสายงานข่าวที่ชัดเจนมากขึ้น โดยพิจารณาจากประเภทเนื้อหาเป็นหลัก เช่น ข่าวในพระราชสำนัก ข่าวการเมือง ข่าวการทหาร ข่าวเศรษฐกิจ ข่าวสังคม และข่าวกีฬา เป็นต้น ซึ่งการเลือกสรรเนื้อหาข่าวที่นำมาออกอากาศให้กับผู้ชม

¹ สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก. (2551). สมุดทรงจำ ททบ.5. หน้า 61-62.

ผ่านกระบวนการคัดสรรอย่างละเอียดถี่ถ้วน เพื่อให้ผู้ชมได้รับประโยชน์มากที่สุด นอกจากนี้ยังได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานราชการ ทั้งภาครัฐวิสาหกิจ ธุรกิจเอกชน องค์กรและสถาบันต่าง ๆ ในการสนับสนุนเนื้อหาข่าวซึ่งหน่วยงานเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้รายการข่าวของสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกพัฒนาไปในทิศทางที่ดีขึ้น¹ ทำให้ข่าวที่ออกมามีความหลากหลาย และไม่ได้เน้นไปที่การเมืองหรือข่าวทหารเพียงอย่างเดียว ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการสร้างภาพลักษณ์ของทหารให้มีความเป็นพลเรือนมากขึ้น

นอกจากรายการข่าวที่ออกอากาศเป็นประจำ สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกยังได้ดำเนินการเปิดให้นิสิต นักศึกษา และองค์กรต่าง ๆ เข้าเยี่ยมชมกิจการภายในสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก รวมถึงการให้นิสิตนักศึกษาที่เรียนด้านสื่อสารมวลชนและนิเทศศาสตร์เข้ามาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ หรือ ฝึกงานที่สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก โดยเจ้าหน้าที่ของสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกในส่วนที่เกี่ยวข้องได้ให้ความรู้ตั้งแต่ทฤษฎี ไปจนถึงกระบวนการในการผลิตและออกอากาศรายการต่าง ๆ นอกจากนี้ นิสิตนักศึกษาด้านการสื่อสารมวลชน ที่ขอเข้ารับการฝึกงานยังมีนิสิตนักศึกษาจากสาขาวิชาอื่น ๆ ด้วย เช่น การประชาสัมพันธ์ เลขานุการ เป็นต้น สำหรับมหาวิทยาลัยที่มีนิสิตนักศึกษาเข้ามาขอฝึกงานที่สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก ได้แก่ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาลัยกรุงเทพ วิทยาลัยนอร์ทเวสต์ เป็นต้น² การดำเนินการดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนภาพลักษณ์จากช่องของทหารให้ประชาชนสามารถเข้าถึงได้มากขึ้น

การเปิดพื้นที่ภายในสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกให้กับนิสิต นักศึกษาจากสถาบันการศึกษา ต่าง ๆ เข้าเยี่ยมชมกิจการโทรทัศน์ เป็นการแสดงบทบาทของทหารอีกแง่มุมหนึ่งในการให้ความรู้แก่นิสิตนักศึกษา โดยความพยายามดังกล่าวนี้เพื่อต้องการแสดงให้เห็นถึงความเป็นมิตรแก่ประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มนิสิตนักศึกษา ที่อาจถูกชักจูงโดยสภาพแวดล้อมและสถานการณ์ภายในประเทศเกี่ยวกับภัยคอมมิวนิสต์ นอกจากนี้ อาจเป็นการหวังผลให้นิสิตนักศึกษาได้เข้าใจถึงการดำเนินงานของสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกในฐานะที่เป็นสื่อมวลชนของทหาร

ในส่วนของการรายการโทรทัศน์ประเภทข่าวและสาระความรู้ที่น่าสนใจและออกอากาศในช่วงเวลานี้ ได้แก่ รายการปกิณกวิทยา รายการสารคดีบันเทิง ที่ให้ความรู้และความบันเทิงแก่ผู้ชมทางบ้าน 4 แชนเนล เช่น ปัญหาแพทย์ วิทยาศาสตร์ในชีวิตประจำวัน ปัญหากฎหมาย และเรื่อง

¹ สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก. (2518). ฝ่ายข่าว. หน้า 11.

² สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก. (2518). สถานีโทรทัศน์มหาวิทยาลัย. หน้า 54-57.

ของไทย ได้การอุปถัมภ์รายการ จาก บริษัท สหไทยวัฒนา จำกัด รายการการบินไทยไขจักรวาล รายการตอบปัญหาสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาส่งเสริมความรู้ทั่วไปให้แก่เยาวชน โดยมีบริษัทการบินไทยเป็นผู้สนับสนุน และดำเนินรายการโดย พลตรี ถาวร ช่วยประสิทธิ์

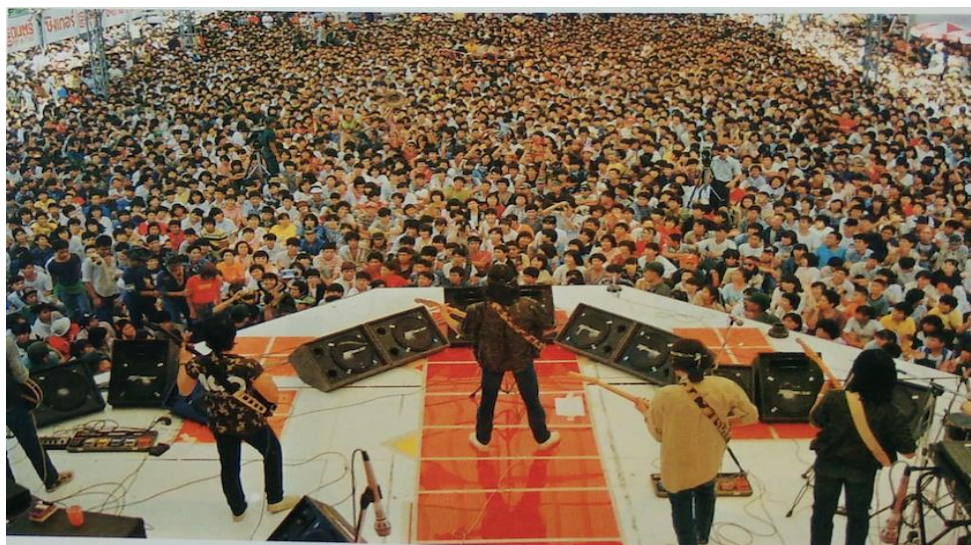

ภาพประกอบ 4 รายการปกิณกะวิทยา

ที่มา: สถาบันวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก. (2518). ท่านได้อะไรจากปกิณกะวิทยา. หน้า 15.

อีกหนึ่งรายการที่น่าสนใจในช่วงเวลานี้ ได้แก่ รายการเสนาปริทรรศน์ รายการที่สนับสนุนกิจการกองทัพเพื่อความมั่นคงของประเทศ กองทัพบก กองทัพเรือ และกองทัพอากาศ เพื่อสร้างความเข้าใจระหว่างกิจการของทหารกับประชาชน¹ สำหรับที่มาของรายการนี้ ไม่มีปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษรที่แน่ชัด แต่หากพิจารณาช่วงเวลาที่เกิดขึ้นของรายการดังกล่าว จะเห็นได้ว่าเป็นรายการที่เกิดขึ้นภายหลังจากเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ซึ่งวัตถุประสงค์หลักของรายการอาจเกิดขึ้นเพื่อต้องการให้ประชาชนได้รับรู้บทบาทหน้าที่ของทหารในทิศทางที่ดีขึ้นจากเหตุการณ์สลายการชุมนุมที่ผ่านมา อย่างไรก็ตาม พบว่า รายการเสนาปริทรรศน์ ได้ถูกผลิตซ้ำในห้วงปีต่อ ๆ มา นี่อาจจะเป็นอีกหนึ่งรายการที่ช่วยให้ประชาชนรับรู้บทบาทหน้าที่ของทหารในทิศทางที่ดีขึ้นก็เป็นได้ ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งสถาบันวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก นอกจากรายการสาระความรู้ ยังคงมีรายการประเภทบันเทิงที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างมากในช่วงเวลานี้ คือ รายการโลกดนตรี ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนได้แสดงออกและใช้เวลาให้เป็นประโยชน์ทางด้านดนตรี โดยออกอากาศตั้งแต่ พ.ศ. 2514 (จนถึง พ.ศ. 2539) ซึ่งรายการดนตรีเป็นอีกหนึ่งรายการที่มีชื่อเสียงของสถาบันวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก

¹ สถาบันวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก. (2518). ฝ่ายรายการ. หน้า 42-43.

ภาพประกอบ 5 รายการโลกดนตรี

ที่มา: สถาบันวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก. (2533). โลกดนตรี Pop on Stage. หน้า 25.

จากการดำเนินงานของสถาบันวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกในช่วง พ.ศ. 2516 - 2519 เรา
จะเห็นได้ว่า ด้านการบริหารงานของสถาบันเป็นไปในทิศทางสนับสนุนนโยบายหลักของ
กองทัพบก โดยเฉพาะอย่างยิ่งนโยบายการต่อต้านภัยคอมมิวนิสต์ ซึ่งสถาบันวิทยุโทรทัศน์
กองทัพบกได้สนับสนุนนโยบายดังกล่าวผ่านการจัดตั้งสถานีถ่ายทอดสัญญาณการออกอากาศไป
ยังพื้นที่บริเวณภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ติดกับประเทศเพื่อนบ้านที่เผชิญกับภัย
คอมมิวนิสต์ เพื่อนำเสนอข่าวสารและเป็นกระบอกเสียงให้แก่ชาวบ้านในพื้นที่บริเวณดังกล่าวให้
รับรู้ถึงภัยร้ายของคอมมิวนิสต์ นอกจากนี้ยังมีรายการโทรทัศน์ที่โจมตีลัทธิคอมมิวนิสต์และการ
เคลื่อนไหวของนักการเมืองหัวก้าวหน้า โดยเฉพาะสถานีวิทยุที่ฝ่ายกองทัพควบคุมอยู่ โดยมีการ
ออกอากาศรายการที่ต่อต้านภัยคุกคามจากคอมมิวนิสต์เป็นประจำ

นอกจากนี้ในส่วนของเนื้อหารายการที่นำเสนอในช่วงเวลานี้ เห็นได้ว่าเนื่องจาก
สภาพแวดล้อมในสังคมที่ลอบทบาทของทหารลงเอยในการเมืองจากเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ.
2516 ทำให้ทหารต้องปรับตัวให้เป็นมิตรกับประชาชนมากขึ้น รายการที่ออกอากาศทางสถานีวิทยุ
โทรทัศน์กองทัพบกในช่วงเวลานั้นนอกเหนือจากรายการข่าวที่ออกอากาศเป็นประจำแล้ว รายการ
สาระความรู้และความบันเทิงที่ออกอากาศในช่วงเวลาเดียวกันมีรูปแบบรายการที่มีส่วนร่วมกับ

ประชาชนมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งรายการที่นำเด็กและเยาวชนมาร่วมตอบคำถาม หรือการส่งเสริมให้เด็กใช้เวลาว่างในการทำกิจกรรมให้เป็นประโยชน์อย่างเช่นการแสดงดนตรี เป็นต้น

จากการดำเนินกิจการของสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกในช่วงเวลานี้ เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงการปรับตัวของบทบาททหารที่เข้าถึงประชาชนมากขึ้น โดยพยายามลบภาพจากเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ที่ทหารได้ใช้ความรุนแรงกับประชาชน มาเป็นการให้ความรู้และความบันเทิงแก่ประชาชนโดยเฉพาะกับเด็ก เพื่อลดภาพความขัดแย้งที่เกิดขึ้นที่เกิดจากผลของเหตุการณ์ 14 ตุลาคม โดยเน้นไปที่การให้ความสำคัญกับรายการบันเทิงมากขึ้น เพื่อให้ประชาชนได้รับรู้ถึงบทบาทของทหารในทิศทางที่ดีขึ้น

ดังนั้น บทบาทของสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกช่วง พ.ศ. 2516 - 2519 จึงเป็นการพยายามวางรากฐานความมั่นคงทั้งในแง่มุมมองของการดำเนินงานภายในสถานีและของกฎปฏิบัติทางทหาร กล่าวคือ ในช่วงเวลาดังกล่าว สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกมีสถานีส่งสัญญาณออกอากาศจำนวน 3 แห่ง ได้แก่ กรุงเทพมหานคร และนครราชสีมา โดยสถานีหลักที่กรุงเทพมหานครทำการผลิตรายการและเผยแพร่ออกอากาศทางช่อง 5 และส่งสัญญาณโทรทัศน์ผ่านระบบโทรคมนาคมเพื่อให้สามารถไปออกอากาศที่จังหวัดนครสวรรค์และนครราชสีมา ซึ่งครอบคลุมพื้นที่ตั้งแต่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ขึ้นไปจนถึงจังหวัดตาก ภาคตะวันออกเฉียงจนถึงจังหวัดปราจีนบุรี ภาคตะวันตกจนถึงจังหวัดกาญจนบุรี รวมพื้นที่ที่สามารถรับสัญญาณของสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกได้ทั้งสิ้น 33 จังหวัด การดำเนินงานเหล่านี้เป็นการสนับสนุนการปฏิบัติภารกิจจิตวิทยาของกองทัพบกในการต่อต้านภัยคอมมิวนิสต์ นอกจากนี้อีกหนึ่งบทบาทที่สำคัญคือการเป็นมิตรกับประชาชนมากขึ้น จากการนำเสนอรายการสาระความรู้และความบันเทิงที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยเฉพาะเด็กและเยาวชน

3.2.2 บทบาทของสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกในการสร้างภาพลักษณ์ทหาร พ.ศ. 2519 – 2531

บทบาทของสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกในช่วงเวลานี้ เป็นการสนับสนุนการดำเนินงานของกองทัพบกอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากกองทัพบกต้องเผชิญกับสถานการณ์ความไม่สงบภายในประเทศ ซึ่งจำเป็นต้องใช้แนวคิดทางยุทธศาสตร์ในการป้องกันประเทศจากการรุกรานด้วยกำลังรบอย่างเปิดเผยของพรรคคอมมิวนิสต์ที่ข้ามแนวพรมแดนเข้าสู่ประเทศไทย นโยบายในการป้องกันประเทศ จึงต้องมุ่งเน้นด้านกำลังพลทหาร และกำลังประชาชนทุกสาขาอาชีพทั่วประเทศ ให้สามารถเข้าต่อสู้และดำรงความต่อเนื่องในการต่อสู้ตลอดเวลา และสามารถเผชิญการรุกรานได้ทั้งในประเทศและจากภายนอกประเทศ ด้วยผสมผสานมาตรการต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ทั้งด้านการป้องกันทางทหาร การป้องกันทางพลเรือน การเข้าร่วมต่อสู้โดยประชาชน หรืออาสาสมัครทุก

รูปแบบ รวมถึงการป้องกันทางเศรษฐกิจและระบบต่อต้านทางจิตวิทยา จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือและการประสานงานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ อย่างกว้างขวางเพื่อสนับสนุนยุทธศาสตร์ในการป้องกันประเทศแบบเบ็ดเสร็จ

ในการบริหารงานมีการแต่งตั้งผู้อำนวยการสถานีวิทยุโทรทัศนกองทัพบกและประธานคณะกรรมการควบคุมวิทยุโทรทัศนกองทัพบก โดยมีวาระการดำรงตำแหน่งตามอายุงานราชการ สำหรับการคัดเลือกนายทหารที่จะมาดำรงตำแหน่งคณะผู้บริหารของสถานีวิทยุโทรทัศนกองทัพบกทั้ง 2 ตำแหน่ง โดยตำแหน่งประธานคณะกรรมการควบคุมวิทยุโทรทัศนกองทัพบก เป็นตำแหน่งของผู้บัญชาการทหารบก ในยุคนั้น ๆ กล่าวคือ ในแต่ละปีช่วงเดือนกันยายนจะเป็นเดือนสุดท้ายของอายุงานราชการทหาร ดังนั้น ในช่วงปลายเดือนกันยายนจะมีการแต่งตั้งตำแหน่งทางการทหารประจำปีนั้น ๆ ซึ่งผู้บัญชาการทหารบก จะดำรงตำแหน่งประธานคณะกรรมการควบคุมวิทยุโทรทัศนกองทัพบกควบคู่ไปด้วยจนกระทั่งครบวาระ และสำหรับตำแหน่งผู้อำนวยการสถานีวิทยุโทรทัศนกองทัพบก พิจารณาคัดเลือกจากนายทหารรุ่นเดียวกันกับผู้บัญชาการกองทัพบก ทั้งนี้เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างราบรื่น เนื่องจากเป็นเพื่อนทหารในรุ่นเดียวกัน ซึ่งจะทำให้การปฏิบัติงานต่าง ๆ สามารถเกิดความคล่องตัวและตอบสนองต่อนโยบายของกองทัพบกได้อย่างทันท่วงที

สำหรับรายชื่อคณะผู้บริหารของสถานีวิทยุโทรทัศนกองทัพบกในช่วงเวลานี้ ได้แก่ ผู้อำนวยการของสถานีวิทยุโทรทัศนกองทัพบกตามลำดับ ดังนี้ พลตรีพงศ์ เกษะนันท์ (พ.ศ. 2519 - 2521) พลตรีทวี จันทราทิพย์ (พ.ศ. 2521 - 2522) พลตรีเฉลิม กรณียวัฒน์ (พ.ศ. 2522 - 2526) พลตรีประทีป ชัยปาณี (พ.ศ. 2526 - 2529) และพลตรีประจวบ อำพันรุ้ (พ.ศ. 2529 - 2531) และยังคงรับนโยบายการบริหารงานของสถานีฯ จากคณะกรรมการควบคุมวิทยุโทรทัศนกองทัพบก ซึ่งมีประธานคณะกรรมการฯ ที่ผลัดเปลี่ยนกันตามวาระ ดังนี้ พลเอกสิทธิ จิรโรจน์ (พ.ศ. 2519 - 2522) พลเอกสัณห์ จิตรปฏิมา (พ.ศ. 2522 - 2524) พลเอกอำนาจ ดำริห์การ (พ.ศ. 2524) พลเอกประยุทธ์ จารุมณี (พ.ศ. 2524) พลโทไพจิตร สมสุวรรณ (พ.ศ. 2524 - 2525) นอกจากนี้ พ.ศ. 2526 ได้มีการเปลี่ยนแปลงชื่อเรียกคณะกรรมการฯ จากเดิม คณะกรรมการควบคุมวิทยุโทรทัศนกองทัพบก เป็น คณะกรรมการบริหารวิทยุโทรทัศนกองทัพบก โดยมีประธานคณะกรรมการฯ ดังนี้ พลเอกอาทิตย์ กำลังเอก (พ.ศ. 2525 - 2529) และพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ (พ.ศ. 2529 - 2533)¹

¹ สถานีวิทยุโทรทัศนกองทัพบก. (2541). เล่มเดิม. หน้า 20-21.

การดำเนินงานในช่วงเวลานี้ สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนงาน ด้านปฏิบัติการจิตวิทยาเพื่อต่อต้านภัยคอมมิวนิสต์ หลังจากมีการประกาศใช้คำสั่ง 66/2523 และ 66/2525 ในการปฏิบัติการทางการเมืองในการต่อต้านภัยคอมมิวนิสต์และขจัดมูลเหตุที่ไม่เป็นธรรมในสังคม สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกในฐานะที่เป็นสื่อมวลชนของกองทัพได้ดำเนินการต่าง ๆ ที่เป็นการสนับสนุนปฏิบัติการทางด้านจิตวิทยาของกองทัพ ดังนี้ กองทัพบกได้อนุมัติให้ดำเนินการก่อสร้างระบบไมโครเวฟ เพื่อส่งสัญญาณจากสถานีหลักที่กรุงเทพฯ (สนามเป้า) ไปยังเขาไฟรง จังหวัดสระบุรี เพื่อนำส่งสัญญาณต่อไปยังสถานีเขายายเที่ยง จังหวัดนครราชสีมา และกระจายสัญญาณไปยังเขาสรรพยา จังหวัดชัยนาท เพื่อส่งสัญญาณถ่ายทอดไปยังสถานีเขากบ จังหวัดนครสวรรค์ การอนุมัติให้ดำเนินโครงการดังกล่าวนี้ เพื่อต้องการใช้ประโยชน์การสื่อสารทางทหารในการสนับสนุนการปฏิบัติการของกองทัพ¹ ในห้วงเวลานี้สถานีวิทยุโทรทัศน์ได้ดำเนินการขยายรัศมีการส่งสัญญาณเพิ่มเติมเรื่อยมา โดยมีรายละเอียดดังนี้ พ.ศ. 2525 ดำเนินการก่อสร้างสถานีถ่ายทอดสัญญาณที่จังหวัดเชียงใหม่² และเปิดใช้งาน พ.ศ. 2527 ส่งผลให้ประชาชนบริเวณแถบภาคเหนือสามารถรับชมข่าวสารจากทั้งรายการในประเทศและต่างประเทศและต่อมา พ.ศ. 2529 ได้ดำเนินการเปิดสถานีถ่ายทอดที่จังหวัดอุบลราชธานีและสงขลา เพื่อให้ครอบคลุมบริเวณภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้

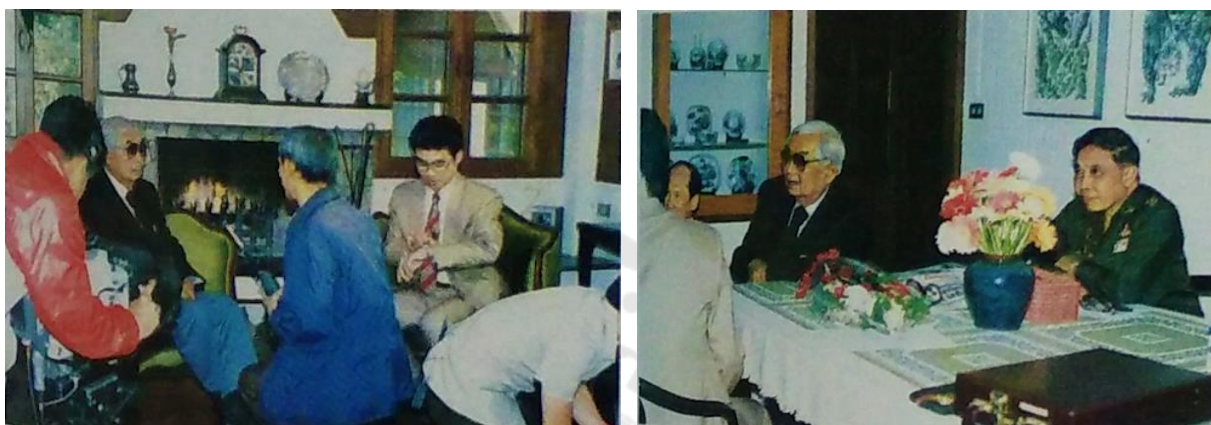
นอกจากการขยายพื้นที่การส่งสัญญาณออกอากาศในการสนับสนุนปฏิบัติการทางการเมืองในการต้านภัยคอมมิวนิสต์ตามคำสั่ง 66/2523 สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกได้นำรายการ *สนทนาปัญหาบ้านเมือง* มาออกอากาศเป็นครั้งแรก พ.ศ. 2524 โดยได้แนวคิดริเริ่มจากพลเอก วันชัย เรืองตระกูล เสนาธิการกองทัพบกภาคที่ 1 และเสนาธิการกองกำลังรักษาพระนคร (ตำแหน่งปลัดกระทรวงกลาโหมในปัจจุบัน) ซึ่งเป็นรายการที่เกิดขึ้นเพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์หลักในการจัดตั้งสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกในด้านที่มุ่งส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างทหารกับประชาชน โดยเนื้อหารายการเป็นการให้สาระความรู้ในด้านสังคมจิตวิทยา เศรษฐกิจ การเงิน การเมืองการปกครอง ตลอดจนการทหารที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงของประเทศชาติ และเชิญผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ตลอดจนผู้เชี่ยวชาญในแต่ละหัวข้อต่าง ๆ มาสนทนาเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และข้อคิดเห็นเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นและส่งผลกระทบต่อรัฐบาลและประชาชนในขณะนั้น³ เมื่อพิจารณาห้วงเวลาที่เกิดขึ้นของรายการสนทนาปัญหา

¹ สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก. (2524). *ความเป็นมาของ ททบ.* หน้า 3.

² สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก. (2541). *เล่มเดิม.* หน้า 14.

³ สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก. (2533). *สนทนาปัญหาบ้านเมือง.* หน้า 67.

บ้านเมือง จะเห็นว่าเป็นช่วงเวลาเดียวกันกับปฏิบัติการทางจิตวิทยาตามคำสั่ง ทบ. ที่ 66/2523 และ 65/2525 ซึ่งแสดงให้เห็นถึงบทบาทหน้าที่ของทหารในการพยายามสร้างความเข้าใจอันดีให้แก่ประชาชนได้รับทราบถึงสถานการณ์ที่เกิดขึ้นภายในบ้านเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปฏิบัติการทางจิตวิทยาเพื่อดำเนินกัมมกรรมนิส

ภาพประกอบ 6 รายการสนทนากับชาวบ้านเมือง

ที่มา: สถาบันวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก. (2533). สนทนากับชาวบ้านเมือง. หน้า 67.

นอกเหนือจากการสนับสนุนปฏิบัติการจิตวิทยาโดยการขยายพื้นที่ในการส่งสัญญาณไปยังเขตพื้นที่ที่เป็นกัมมกรรมนิส สถาบันวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกยังได้นำเสนอรายการข่าวและรายการโทรทัศน์ต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนได้รับทราบข่าวสารที่เชื่อถือได้ นอกจากนี้ยังได้ดำเนินงานด้านการประชาสัมพันธ์ เพื่อส่งเสริมให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างสถาบันวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกกับประชาชน หน้าที่การประชาสัมพันธ์ของสถาบันวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก คือ การชักจูง ชื่นนำ และอธิบายให้ประชาชนทั่วไปได้ทราบถึงบทบาทของสถาบันวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก ในฐานะที่เป็นสื่อของกองทัพ การดำเนินงานด้านการประชาสัมพันธ์ในช่วงนี้ ได้แก่ การเปิดสถานีฯ ให้ผู้สนใจเข้ามารับชมกิจการของสถาบันวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก รวมถึงกระบวนการทำงานและวัฒนธรรมขององค์กร ซึ่งผู้ที่ให้ความสนใจส่วนใหญ่ได้แก่องค์กรหน่วยงานราชการต่าง ๆ และมหาวิทยาลัย โดยเฉพาะนิสิตนักศึกษาสาขาวิชาด้านการสื่อสารมวลชน¹

สำหรับรายการข่าวของสถาบันวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก พ.ศ. 2526 เป็นต้นมา แบ่งการนำเสนอรายการข่าวออกเป็น 3 ช่วงเวลา ดังนี้ ช่วงแรก เวลา 17.25 - 17.30 น. ออกอากาศวัน

¹ สถาบันวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก. (2521). ประชาสัมพันธ์. หน้า 84.

จันทร์ถึงวันศุกร์โดยมีเนื้อหาเป็นข่าวภายในประเทศ ช่วงสอง เวลา 20.00 - 20.45 น. ออกอากาศทุกวัน โดยมีเนื้อหาเป็นข่าวในประเทศ 20 นาที ซึ่งประกอบไปด้วย ข่าวในพระราชสำนัก ข่าวสำนักนายก ข่าวราชการทหาร ข่าวราชการอื่น ๆ ข่าวทั่วไป ข่าวกีฬา และข่าวต่างประเทศ ประมาณ 15 - 20 นาที ช่วงสาม เวลา 22.45 - 22.50 น. ออกอากาศทุกวัน โดยมีเนื้อหาเป็นข่าวในประเทศที่สำคัญ ๆ และข่าวต่างประเทศที่เร่งด่วน¹

หลังจากสงครามเย็นสิ้นสุดลง บทบาทของสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกเป็นไปในทิศทางที่เน้นการดำเนินกิจการด้านความบันเทิงเพิ่มขึ้น จะเห็นได้จากรายการโทรทัศน์หรือละครต่าง ๆ ที่ออกอากาศในช่วงเวลานี้ส่วนใหญ่เป็นรายการที่ให้ความบันเทิงแก่ประชาชน ซึ่งในอดีตสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกได้ดำเนินการผลิตรายการและดำเนินรายการโดยพันเอกการุณ เก่งระดมยิง เจ้าของรายการ “20 คำถาม” “นี่ นั่น โน่น” “ป๊อปท็อป” “บันไดดารา” และต่อมาได้เปิดโอกาสให้ผู้จัดรายการภายนอกได้มาเช่าเวลาเพื่อออกอากาศรายการโทรทัศน์ทางสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก สำหรับผู้จัดรายการที่ได้ร่วมงานกับสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก ได้แก่ บริษัทการบินไทย จำกัด เจ้าของรายการ “การบินไทยไฮจ๊ากวาล” บริษัท ปูนซิเมนต์ไทย จำกัด เจ้าของรายการ “IQ 108” บริษัท เจเอสแอล จำกัด เจ้าของรายการ “พลิกโลก” “มาตามนัด” “ยุทธการขยับเหงือก” “เจาะใจ” บริษัท เวิร์คพอยท์ เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด เจ้าของรายการ “แฟนพันธุ์แท้” บริษัท แกรมมี่ เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด เจ้าของรายการ “แบบว่าโลกเบี้ยว” คุณบุญชาย ศิริโภคทรัพย์ เจ้าของรายการ “Pop on Stage” หรือที่รู้จักในนาม โลกดนตรี

สำหรับรายการโทรทัศน์ทั่วไปที่เป็นที่นิยมแบ่งเป็นประเภทข่าวและสาระความรู้ ได้แก่ รายการ*สโมสรมั้งน้อย* (พ.ศ. 2521 - 2537) รายการสำหรับเด็กและเยาวชนที่สนับสนุนและส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนได้แสดงความสามารถของตนเอง ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนได้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์อันจะส่งผลดีต่อการดำเนินชีวิตในอนาคต รายการ*ครอบครัวจ้าว* (พ.ศ. 2523 - ไม่ปรากฏ) และรายการ*ไอคิว 180* (พ.ศ. 2528 - 2541) ในส่วนของรายการประเภทบันเทิงและเกมโชว์ ได้แก่ รายการ*รวมดาวสาวสยาม* (พ.ศ. 2522 - 2540) ที่ได้กำเนิดพิธีกรที่มีชื่อเสียง คือ คุณวิญญู จันทรเจ้า โดยเนื้อหาของรายการจะเป็นการรีวิวประกอบเพลงลูกทุ่ง ละครสด และการแสดงของดารารับเชิญที่มีชื่อเสียงในสมัยนั้น ส่วนรายการเกมโชว์ที่มีชื่อเสียง ได้แก่ รายการ*พลิกโลก* (พ.ศ. 2525 - 2532) รายการ*มาตามนัด* (พ.ศ. 2527 - 2538) รายการเกมโชว์ใบ้คำและทายภาพ พิธีกรที่มีชื่อเสียงและโด่งดังจากรายการนี้ ได้แก่ คุณเศรษฐา ศิระฉายา และคุณญาณี จงวิสุทธิ์ และรายการ*ยุทธการขยับเหงือก* (2532 - 2540) ซึ่งมีพิธีกรที่โด่งดังจาก

¹ สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก. (2527). *โลกดนตรีกับวัยรุ่นไทย*. หน้า 78-79.

รายการนี้อย่างมากมาย ไม่ว่าจะเป็น คุณเกียรติศักดิ์ อุดมราค (เสนาหอย) คุณสมเกียรติ จันทร์พราหมณ์ (เสนาลิง) คุณอุดม แต้วพานิช (เสนาไน้ต) คุณชาญณรงค์ ชันที่ท้าว (เสนาตึก) และคุณสุวิภา กุลตังวัฒนา (เลขานุการเหม่)¹ เป็นต้น

ภาพประกอบ 7 รายการยุทธการขยับเหงือก (ซ้าย) และรายการรวมดาวสาวสยาม (ขวา)

ที่มา: สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก. (2541). คืบสู่ความหลัง ย้อนรายการดังในอดีต. หน้า 56.

อีกหนึ่งการดำเนินงานที่น่าสนใจของสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกในช่วงเวลานี้ คือ การเปลี่ยนแปลงรูปแบบรายการ *โลกดนตรี* รายการการแสดงสดของวงดนตรีมีอาชีฟ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างความบันเทิงให้แก่เยาวชน โดยเป็นการแสดงดนตรีสดและออกอากาศในเวลาเดียวกัน นอกจากนี้ ยังเปิดโอกาสให้ผู้ชมทางบ้านเข้ามาชมการแสดงสดภายในห้องส่งอีกด้วย ซึ่งได้รับความนิยมเป็นอย่างมากจนกระทั่งไม่สามารถรองรับผู้ชมภายในห้องส่งได้ คณะผู้จัดร่วมกับสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกจึงได้ปรับเปลี่ยนรูปแบบรายการมาเป็นการแสดงดนตรีบนเวทีกลางแจ้ง ตั้งแต่ พ.ศ. 2526 เป็นต้นมา โดยสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกได้สร้างเวลาการแสดงแบบถาวรขึ้นบริเวณพื้นที่ว่างภายในสถานีฯ เพื่อให้เป็นสัดส่วนของรายการโดยเฉพาะและเพื่อให้ผู้ชมได้มีพื้นที่บริเวณที่กว้างขวางในการชมดนตรี ซึ่งได้รับความนิยมจากประชาชนเป็นอย่างมาก สำหรับศิลปินที่มีชื่อเสียงในรายการโลกดนตรีนี้ ได้แก่ คุณสุชาติ ขวาวกูร สาว สาว สาว และ วงรอยัลสไปรท์ส²

¹ สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก. (2541). เล่มเดิม. หน้า 56.

² สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก. (2527). เล่มเดิม. หน้า 73-77.

ในส่วนของละครที่ออกอากาศทางสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกและมีชื่อเสียงในช่วงเวลานี้ส่วนใหญ่เป็นละครจากบริษัทกันตนา ซึ่งเป็นบริษัทที่ผลิตและสร้างสรรค์ละครแนวต่าง ๆ และนำมาออกอากาศที่ทางสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก เนื้อหาละครส่วนใหญ่จะเป็นแนวที่สะท้อนปัญหาชีวิตและสร้างสรรค์สังคม ได้แก่ ละคร 38 ซอย 2 (พ.ศ. 2522) ละครจ๋อนกับแดง (พ.ศ. 2523 - 2525) ละครบาปบริสุทธิ์ (พ.ศ. 2523 - 2526) ละครสงครามชีวิตไอซิน (พ.ศ. 2527 - 2528) และละครตีใหญ่ (พ.ศ. 2528)¹ ที่สร้างชื่อเสียงให้กับคุณฉัตรชัย เปล่งพานิช ให้เป็นที่รู้จักมาจนถึงปัจจุบัน

ภาพประกอบ 8 ละครตีใหญ่ (ซ้าย) และละครบาปบริสุทธิ์ (ขวา)

ที่มา: สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก. (2541). คืบสู่ความหลัง ย้อนรายการดังในอดีต. หน้า 56.

ในส่วนของการพิเศษของ โทรทัศน์รวมการเฉพาะกิจแห่งประเทศไทย (ทรท.) หรือที่ในวงการสื่อมวลชนเรียกกันว่า ทิวพูล (The TV Pool of Thailand (TPT)) ปัจจุบันมีสมาชิกด้วยกัน 4 สถานี ได้แก่ ช่อง 3 ช่อง 5 ช่อง 7 และช่อง 9 โดยมีผู้อำนวยการสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกเป็นประธานคณะกรรมการในอดีตที่ผ่านมา ทิวพูล ได้ร่วมกันถ่ายทอดงานพระราชพิธีสำคัญต่าง ๆ เช่น พระราชพิธีสถาปนาสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ และสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ พิธีรับสัญญาบัตรของสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ ที่ประเทศออสเตรเลีย การ

¹ สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก. (2541). เล่มเดิม. หน้า 58-59.

ถ่ายทอดมนุษยศาสตร์อวกาศลงดวงจันทร์ การถ่ายทอดการแข่งขันกีฬาเอเชียนเกมส์ กีฬาซีเกมส์ และฟุตบอลโลก เป็นต้น

สำหรับช่วง พ.ศ. 2519 - 2531 โทรทัศน์รวมการเฉพาะกิจแห่งประเทศไทยได้มีการดำเนินการถ่ายทอดพระราชพิธีที่สำคัญต่าง ๆ ดังนี้ วันที่ 3 มกราคม 2520 ถ่ายทอดพระราชพิธีอภิเษกสมรส ระหว่างสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราลงกรณ์ สยามมกุฎราชกุมาร (ขณะนั้น) กับพระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าโสมสวลี ในปี พ.ศ. 2524 การรับสัญญาณถ่ายทอดพระราชพิธีอภิเษกสมรสเจ้าฟ้าชายชาร์ลส์กับ เลดี้ไดอาน่า ต่อมาเมื่อวันที่ 7 มกราคม 2525 ถ่ายทอดพิธีอภิเษกสมรส ระหว่างสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี กับ เรืออากาศโท วีระยุทธ ดิษยะศริน วันที่ 5 - 21 เมษายน พ.ศ. 2525 การถ่ายทอดงานพระราชพิธีต่าง ๆ เนื่องในงานฉลองสมโภชน์กรุงรัตนโกสินทร์ ครบรอบ 200 ปี และการถ่ายทอดการแข่งขันฟุตบอลโลก ครั้งที่ 12 ที่จัดขึ้น ณ ประเทศสเปน ระหว่างวันที่ 13 มิถุนายน ถึง 11 กรกฎาคม พ.ศ. 2525 และพ.ศ. 2528 การถ่ายทอดพระราชพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพ สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี ในรัชกาลที่ 7 ณ ท้องสนามหลวง¹

จะเห็นได้ว่าการร่วมมือกันระหว่างวงการโทรทัศน์ในประเทศไทยในการถ่ายทอดและรับสัญญาณถ่ายทอดทั้งในและต่างประเทศ รวมถึงการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างโทรทัศน์จากช่องต่าง ๆ เป็นการร่วมมือเพื่อให้เกิดประโยชน์ในการปฏิบัติงานด้านสื่อโทรทัศน์ ซึ่งประเภทรายการที่ถ่ายทอดโดยทีวีพูล ส่วนใหญ่จะเป็นงานพระราชพิธีและรัฐพิธีต่าง ๆ รวมถึงการติดตามทำข่าวบุคคลสำคัญที่เดินทางไปต่างประเทศ เช่น พระมหากษัตริย์ ตลอดจนพระบรมวงศานุวงศ์ รวมถึงนายกรัฐมนตรี การถ่ายทอดพระราชพิธีที่สำคัญต่าง ๆ เหล่านี้ เป็นความพยายามในการปลูกฝังให้ประชาชนได้รับรู้และเห็นถึงความสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์ ตลอดจนให้ตระหนักถึงระบอบการปกครองประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

ความร่วมมือของโทรทัศน์การรวมการเฉพาะกิจแห่งประเทศไทยที่เกิดขึ้นตั้งแต่ พ.ศ. 2511 เป็นการร่วมมือกันของกิจการโทรทัศน์ในประเทศไทยในการถ่ายทอดและรับสัญญาณถ่ายทอดจากทั้งในประเทศและต่างประเทศสำหรับรายการที่สำคัญ ๆ ระดับชาติหรือระดับประเทศ การร่วมมือกันของทีวีพูลเป็นไปเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เพื่อลดปัญหาและข้อขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นระหว่างสถานีโทรทัศน์ในประเทศไทย การเลือกถ่ายทอดงานต่าง ๆ จะผ่านการประชุมจากคณะกรรมการจากทุกสถานีที่เป็นสมาชิกของทีวีพูล โดยรายการส่วนใหญ่ในประเทศไทยจะเป็นพระราชพิธีและรัฐพิธีต่าง ๆ ตลอดจนการติดตามทำข่าวบุคคลสำคัญที่เดินทาง

¹ สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก. (2525). 13 ปี ของทีวีพูล. หน้า 37-39

ไปต่างประเทศ เช่น พระมหากษัตริย์ พระบรมวงศานุวงศ์ จนถึงระดับนายกรัฐมนตรี ในการเลือกถ่ายทอดพระราชพิธีต่าง ๆ เนื่องจากจากประเทศไทยเป็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ซึ่งเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจแก่ประชาชนชาวไทยทั่วทั้งประเทศไทย

เมื่อพิจารณาบทบาทของสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกในช่วงเวลานี้ จะเห็นได้ว่า มีส่วนในการสนับสนุนปฏิบัติการและนโยบายของกองทัพโดยเฉพาะในเรื่องการต่อต้านภัยคอมมิวนิสต์ เมื่อพิจารณาจากเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 ทหารได้พยายามปรับเปลี่ยนนโยบายในการปฏิบัติการทางการเมืองเพื่อสร้างการยอมรับในหมู่ประชาชนให้มากขึ้น นอกจากนี้ นโยบายในการปฏิบัติการด้านภัยคอมมิวนิสต์ ได้เปลี่ยนรูปแบบจากการใช้กำลังไปเป็นนักพัฒนา ซึ่งช่วยให้ภาพลักษณ์ของทหารในพื้นที่ชนบทเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น ซึ่งสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกมีส่วนช่วยเหลือนโยบายดังกล่าว โดยเป็นการดำเนินงานพัฒนากิจการของสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกควบคู่ไปกับการสนับสนุนปฏิบัติการของทหารไปพร้อม ๆ กัน เราจะเห็นว่าการเลือกพื้นที่ในการก่อสร้างสถานีถ่ายทอดสัญญาณโทรทัศน์ หรือการก่อสร้างระบบส่งสัญญาณให้ครอบคลุมพื้นที่ในแถบภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นการดำเนินงานที่สนับสนุนปฏิบัติการของกองทัพในการต้านภัยคอมมิวนิสต์ และยังเป็นการขยายกิจการของสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกให้สามารถเข้าถึงผู้ชมได้ทั่วทุกภูมิภาค เพื่อให้ประชาชนได้รับชมข้อมูลข่าวสารรายการสาระความรู้และความบันเทิงต่าง ๆ ตลอดจนให้ประชาชนได้เข้าใจกิจการของทหาร ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์หลักในการจัดตั้งสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกในการเป็นสื่อที่สร้างความเข้าใจอันดีระหว่างกิจการของทหารกับประชาชน

ดังนั้น การที่กองทัพเลือกใช้สื่อโทรทัศน์ในการสนับสนุนปฏิบัติการทางทหารในการต้านภัยคอมมิวนิสต์ อาจเป็นเพราะสื่อโทรทัศน์สามารถรับรู้รับชมได้ทั้งภาพและเสียง อีกทั้งภัยจากสงครามคอมมิวนิสต์ยังส่งผลกระทบทางจิตใจและทำให้เกิดความตึงเครียดกับประชาชน ซึ่งเกิดจากการโฆษณาชวนเชื่อ และข่าวลือต่าง ๆ ทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และการทหารที่ฝ่ายตรงข้ามพยายามสร้างขึ้น เพื่อให้มีอิทธิพลต่อความคิด ความรู้สึกและทัศนคติของประชาชน ดังนั้น เป้าหมายของการต่อต้านทางจิตวิทยาจึงกลายเป็นระบบหนึ่งในการป้องกันประเทศที่กองทัพเลือกนำมาใช้ โดยสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกมีส่วนช่วยในการดำเนินการต่าง ๆ เช่น การนำเสนอข่าวสารที่รวดเร็วทันเหตุการณ์ การแพร่ข่าวสารที่เชื่อถือได้ภายในประเทศ การเผยแพร่ข่าวสารที่แสดงถึงความสัมพันธ์อันดีต่อชาติที่ไม่ได้เป็นศัตรู ไปยังต่างประเทศ และการมีบทบาทอันสำคัญในการต่อต้านข่าวลือ ข่าวลวง เป็นต้น

อาจกล่าวได้ว่า บทบาทของสถานีวิจัยโทรทัศนิกกองทัพบกช่วง พ.ศ. 2519 - 2531 เป็นการสนับสนุนยุทธศาสตร์ในปฏิบัติทางด้านภัยคอมมิวนิสต์ตามคำสั่งที่ 66/2523 และ 66/2525 ภายใต้การบริหารประเทศของพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรีในช่วงเวลานี้ ซึ่งสถานีวิจัยโทรทัศนิกกองทัพบกได้ให้การสนับสนุนการดำเนินการตามแผนปฏิบัติการจิตวิทยาจากกองทัพบกในทุกด้าน ๆ เห็นได้จากการขยายพื้นที่ในการส่งสัญญาณและการก่อสร้างสถานีถ่ายทอดออกอากาศ ทั้งนี้เพื่อเป็นการสนับสนุนกิจการของกองทัพบกในการรักษาความมั่นคงให้กับประเทศจากภัยคอมมิวนิสต์ นอกจากปฏิบัติการทางทหารของกองทัพบก สถานีวิจัยโทรทัศนิกกองทัพบกได้ดำเนินการนำเสนอข่าวสารที่รวดเร็วทันเหตุการณ์ เผยแพร่ข่าวสารที่เชื่อถือได้ภายในประเทศ และการแสดงบทบาทอันสำคัญในการต่อต้านข่าวลือและข่าวลวงที่อาจมาจากฝ่ายศัตรู นอกจากนี้ ยังได้สนับสนุนการปฏิบัติการทางจิตวิทยาด้วยการขยายพื้นที่การส่งสัญญาณออกอากาศไปยังภูมิภาคที่อยู่ในพื้นที่เสี่ยงต่อภัยคอมมิวนิสต์ โดยเฉพาะภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ซึ่งปฏิบัติดังกล่าวนอกจากจะส่งผลให้สถานีวิจัยโทรทัศนิกกองทัพบกได้พัฒนาการดำเนินกิจการของสถานีฯ ยังเป็นการช่วยเหลือปฏิบัติการทางทหารให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีอีกด้วย

3.2.3 บทบาทของสถานีวิจัยโทรทัศนิกกองทัพบกในการสร้างภาพลักษณ์ทหาร พ.ศ. 2531 – 2535

จากสถานการณ์ภายในสังคมไทยที่จัดให้มีการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2531 |พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ หัวหน้าพรรคชาติไทย ได้รับเลือกให้เป็นนายกรัฐมนตรี ดำรงตำแหน่งตั้งแต่ พ.ศ. 2531 – 2534) และเปลี่ยนนโยบายการบริหารประเทศจากสนามรบ ให้เป็นสนามการค้า โดยให้ความสำคัญกับการค้าเพื่อกำไรกับประเทศเพื่อนบ้านแถบอินโดจีน ซึ่งเป็นการท้าทายฝ่ายกองทัพที่เคยควบคุมนโยบายต่างประเทศและการค้าในอดีต ทำให้รัฐบาลพลเอกชาติชายถูกต่อต้านจากกองทัพและกลุ่มข้าราชการเป็นอย่างมาก แม้จะถูกต่อต้านจากฝ่ายกองทัพ แต่ด้านการบริหารประเทศ พบว่า เศรษฐกิจเติบโตขึ้นในอัตราที่สูง ประกอบกับการพัฒนาประเทศที่มาในรูปแบบของโครงการสาธารณูปโภคขนาดใหญ่ เช่น ถนนหนทาง โครงการรถไฟ ไฟฟ้า โครงการโทรศัพท์พื้นฐาน เป็นต้น อย่างไรก็ตาม สื่อมวลชนกลับโจมตีการบริหารงานของรัฐบาลพลเอกชาติชายว่าทุจริตและการคอร์รัปชันแสวงหาผลประโยชน์จากโครงการลงทุนของรัฐให้กับตนเองและพวกพ้อง จนนำไปสู่การรัฐประหารโดย คณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ หรือ รสช. นำโดย พลเอกสุนทร คงสมพงษ์

การดำเนินงานของสถานีวิทยุโทรทัศนีกองทัพบกในช่วงเวลานี้ มีผู้อำนวยการสถานีฯ ดังนี้ พลโทจารุพันธ์ บุรณสงคราม (พ.ศ. 2531 - 2533) และพลเอกวิจิตร จูณภาต (พ.ศ. 2533 - 2536) และยังคงอยู่ภายใต้การดำเนินงานของคณะกรรมการบริหารวิทยุโทรทัศนีกองทัพบก โดยมี พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ (พ.ศ. 2529 - 2533) พลเอกสุจินดา คราประยูร (พ.ศ. 2533 - 2535) และพลเอกอิสระพงศ์ หนุนภักดี (พ.ศ. 2535) เป็นประธานคณะกรรมการฯ ตามลำดับ¹ โดยยังคงนโยบายหลักในการเป็นสื่อที่มอบสาระความรู้และความบันเทิงให้แก่ประชาชน รวมถึงการสร้าง ความเข้าใจอันดีระหว่างกิจการทหารกับการรับรู้ของประชาชน โดยในช่วงเวลานี้ นโยบายในการบริหารงานของสถานีจะเน้นไปที่การพัฒนากิจการของสถานี ให้กว้างไกลและเข้าถึงประชาชน ได้ทุกพื้นที่ทั่วประเทศมากขึ้น นอกจากนี้ยังได้เปิดรับเทคโนโลยีสมัยใหม่ทางด้านสื่อมวลชนและ วงการโทรทัศน์เพื่อนำมาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินกิจการให้เจริญก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น เช่น การส่งสัญญาณผ่านดาวเทียมไทยคม และการขยายตัวของกิจการโทรทัศน์ไทยในรูปแบบ บอกรับสมาชิก หรือเคเบิลทีวี ซึ่งต่อมากจะมีบทบาทสำคัญในการเป็นสื่อมวลชนที่ไม่ใช่สื่อหลักและ ถูกนำมาใช้เป็นกระบอกเสียงจนนำไปสู่การเคลื่อนไหวที่ส่งผลกระทบต่อสังคม

ในช่วงเวลานี้ สถานีวิทยุโทรทัศนีกองทัพบกยังคงดำเนินการพัฒนาการส่งสัญญาณ โทรทัศน์ เพื่อขยายพื้นที่ให้ครอบคลุมทั่วประเทศในประเทศไทย สำหรับ พ.ศ. 2531 ได้ดำเนินการ เปิดสถานีถ่ายทอด เพิ่มอีก 5 แห่ง ได้แก่ จังหวัดพิษณุโลก จังหวัดขอนแก่น จังหวัดระยอง จังหวัด สุราษฎร์ธานี และจังหวัดภูเก็ต นอกจากนี้ยังเตรียมการก่อสร้างสถานีถ่ายทอดเพิ่มเติมที่จังหวัด ยะลา จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดเพชรบูรณ์ จังหวัดปราจีนบุรี จังหวัด ลำปาง และจังหวัดจันทบุรี เมื่อพิจารณาสถานการณ์ภายในประเทศจะเห็นว่า กองทัพไม่ต้อง เผชิญกับปัญหาภัยคอมมิวนิสต์อีกต่อไป ดังนั้นสถานีวิทยุโทรทัศนีกองทัพบกในฐานะที่เป็นสื่อของ ทหาร จึงได้หันมามุ่งเน้นการพัฒนาสถานีให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น ซึ่งเป็นการต่อยอดการดำเนินการ ในสมัยที่สนับสนุนปฏิบัติการจิตวิทยา โดยดำเนินการขยายพื้นที่การส่งสัญญาณโทรทัศน์ไปยัง พื้นที่จังหวัดอื่น ๆ เพิ่มเติม เพื่อให้สัญญาณการส่งโทรทัศน์เข้าถึงประชาชนได้ทั่วพื้นที่ และ สามารถรับชมข้อมูลข่าวสารและสาระความรู้ความบันเทิงได้อย่างทั่วถึง ซึ่งสอดคล้องกับ วัตถุประสงค์แรกเริ่มในการจัดตั้งสถานีฯ ในการเป็นสื่อที่ให้ความบันเทิงแก่ผู้ชม

ในส่วนของรายการต่าง ๆ ที่ออกอากาศทางสถานีวิทยุโทรทัศนีกองทัพบกใน ช่วงเวลานี้ พบว่ารายการประเภทบันเทิงมีสัดส่วนของรายการสูงสุด โดยรายการที่ออกอากาศใน ช่วงเวลานี้ยังคงได้รับความนิยมจากประชาชนเรื่อยมา ซึ่งส่วนใหญ่เป็นรายการที่ให้ความบันเทิง

¹ สถานีวิทยุโทรทัศนีกองทัพบก. (2541). บุคคลสำคัญในรอบ 40 ปี. หน้า 21-22.

แก่ผู้ชม รวมถึงรายการที่เปิดโอกาสให้ผู้ชมทางบ้านได้มีส่วนร่วมกับการ สำหรับรายการที่โด่งดังและเป็นที่ยอมรับในช่วงเวลานี้ ได้แก่ รายการโลกดนตรี (พ.ศ. 2514 - 2539) รายการสโมสรฝั่งน้อย (พ.ศ. 2521 - 2537) รายการรวมดาวสาวสยาม (พ.ศ. 2522 - 2540) รายการมาตามนัด (พ.ศ. 2527 - 2538) รายการไอคิว 180 (พ.ศ. 2528 - 2541) รายการยุทธการขยับเหงือก (พ.ศ. 2532 - 2540) เป็นต้น¹

นอกจากรายการต่าง ๆ ที่ออกอากาศในช่วงเวลานี้ สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกยังได้ดำเนินการปรับปรุงและพัฒนาด้านอุปกรณ์ทางเทคนิคเพื่อช่วยให้การปฏิบัติงานทั้งด้านงานข่าวและรายการ มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เช่น การจัดหาเครื่องกำเนิดตัวอักษร ที่ใช้สำหรับการบรรยายภาษาไทยในรายการข่าวต่างประเทศ เพื่อให้ผู้รับชมที่เป็นชาวต่างชาติในประเทศไทยเข้าใจเนื้อหาของข่าว นอกจากนี้ยังมีการก่อสร้างห้องส่งใหม่ เพื่อรองรับอุปกรณ์ทางเทคนิคที่สำคัญ รวมถึงการจัดหารถเพื่อใช้ในการถ่ายทอด ข่าวดสด โดยใช้กล้องถ่ายโทรทัศน์แบบไร้สายประจำรถยนต์ในการเข้าไปถ่ายทำข่าวสำคัญนอกสถานที่ได้อย่างสะดวกและสามารถนำส่งสัญญาณภาพกลับมาออกอากาศได้ทันเวลาที่

จากนโยบายการบริหารประเทศภายใต้รัฐบาล พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ที่ให้ความสำคัญกับการค้าระหว่างประเทศมากขึ้น ในด้านสื่อโทรทัศน์ได้มีการร่วมมือกันระหว่างระหว่างองค์กรกระจายเสียงของสหภาพการกระจายเสียงแห่งเอเชีย-แปซิฟิก หรือ ABU (ASIA PACIFIC BROADCASTING UNION) ที่ก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2507 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประเทศสมาชิกในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกร่วมกันพัฒนาการกระจายเสียงของประเทศและร่วมมือกันในด้านต่าง ๆ เช่น การแลกเปลี่ยนรายการ การแลกเปลี่ยนเทคโนโลยีและเทคนิคใหม่ ๆ ในการผลิตรายการวิทยุและโทรทัศน์ รวมถึงการเป็นตัวแทนของประเทศสมาชิกในการเจรจาซื้อลิขสิทธิ์การถ่ายทอดกีฬา และให้การช่วยเหลือประเทศสมาชิกตามโครงการต่าง ๆ ตลอดจนการจัดหลักสูตรฝึกอบรมด้านวิทยุและโทรทัศน์ สมาชิกของ ABU แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1. กลุ่มสมาชิกเต็มสิทธิ ประเทศที่มีองค์กรกระจายเสียงภายในประเทศไม่เกิน 2 องค์กร สำหรับตัวแทนประเทศไทยที่เป็นสมาชิกในกลุ่มนี้ คือ โทรทัศน์รวมการเฉพาะกิจแห่งประเทศไทยและกรมประชาสัมพันธ์ 2. สมาชิกเต็มสิทธิเพิ่มเติม ประเทศที่มีองค์กรกระจายเสียงมากกว่า 2 องค์กรขึ้นไป และ 3. สมาชิกสมทบ องค์กรกระจายเสียงนอกพื้นที่ที่ต้องการสมัครเข้าเป็นสมาชิก

ABU จะมีการจัดประชุมใหญ่เป็นประจำทุกปี โดยประเทศสมาชิกจะผลัดกันเป็นเจ้าภาพ สำหรับ พ.ศ. 2531 ประเทศไทยโดยโทรทัศน์รวมการเฉพาะกิจแห่งประเทศไทยและกรม

¹ สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก. (2541). *คืนสู่ความหลัง ย้อนรายการดังในอดีต*. หน้า 54-58.

ประชาสัมพันธ์ ร่วมกันเป็นเจ้าภาพในการจัดประชุมใหญ่สามัญประจำปี ครั้งที่ 24 ณ โรงแรมรอยัลลอรีดิด เซอราตัน กรุงเทพฯ ระหว่างวันที่ 7 - 19 ตุลาคม พ.ศ. 2531 โดยมีผู้แทนเข้าร่วม 146 คน จากองค์กรกระจายเสียงที่เป็นสมาชิกสหภาพ จำนวน 50 องค์กรจาก 33 ประเทศ โดยการประชุมสภาบริหารของสหภาพฯ จะร่วมกันพิจารณาเรื่องต่าง ๆ ที่ได้รับเสนอมาจากคณะทำงาน ได้แก่ คณะทำงานด้านกีฬา ด้านเทคนิค และด้านรายการ ประเทศไทย ในฐานะหนึ่งในสมาชิกของสภาบริหารของสหภาพ พลตรีประจวบ อ่ำพันธุ์ ผู้อำนวยการสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกและประธานบริหารโทรทัศน์รวมการเฉพาะกิจแห่งประเทศไทย เป็นตัวแทนในการเข้าร่วมประชุมสภาบริหารสำหรับปีนี้¹

เมื่อพิจารณาสภาพสังคมไทยในช่วงเวลานี้ ประกอบกับการดำเนินกิจการของสื่อโทรทัศน์ในประเทศไทย จะเห็นว่าทหารได้พยายามปรับเปลี่ยนภาพลักษณ์ให้มีความเป็นมิตรกับประชาชนมากขึ้น เห็นได้จากรายการต่าง ๆ ที่นำเสนอในช่วงเวลานี้ที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมกับรายการมากขึ้น นอกจากนี้นโยบายในการเปลี่ยนสนามรบไปเป็นสนามการค้าของ พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ส่งผลให้อุตสาหกรรมทุกประเภทให้ความสำคัญกับการค้ากับประเทศเพื่อนบ้านมากขึ้น ในส่วนของกิจการโทรทัศน์ การร่วมมือกันระหว่างระหว่างองค์กรกระจายเสียงของสหภาพการกระจายเสียงแห่งเอเชีย-แปซิฟิก หรือ ABU เป็นอีกหนึ่งการดำเนินงานของกิจการโทรทัศน์ในประเทศไทยที่ตอบสนองนโยบายที่เป็นมิตรกับประเทศเพื่อนบ้านจะเห็นว่าในปีนี้ ประเทศไทยได้เป็นเจ้าภาพในการจัดประชุมใหญ่สามัญประจำปี ซึ่งมีประเทศสมาชิกเข้าร่วมกันอย่างมากมายซึ่งในวาระการประชุมต่าง ๆ นอกเหนือจากการพูดคุยแลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้เกี่ยวกับกิจการโทรทัศน์แล้ว ยังอาจเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดในการสนับสนุนนโยบายของรัฐบาลอีกด้วย

ดังนั้น บทบาทของสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกภายใต้การบริหารงานของรัฐบาล พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ เป็นไปในทิศทางการพัฒนาสถานีให้มีความก้าวหน้าและปรับปรุงรายการโทรทัศน์ให้มีความทันสมัยมากขึ้น การเพิ่มขอบเขตของรายการโทรทัศน์ให้ครอบคลุมทุกแขนงวิชา ทั้งด้านความรู้ทั่วไป บันเทิง กีฬา การแพทย์ สาธารณสุข เป็นต้น เพื่อให้ประชาชนได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารและความบันเทิงได้หลากหลาย นโยบายด้านการค้าเพื่อผลกำไรในช่วงเวลานี้อาจเป็นการดำเนินการในช่วงแรกเริ่มเพื่อเปิดตลาดกับทางประเทศบ้าน เนื่องจากในอดีตที่ผ่านมาประเทศไทยได้ทำสงครามจิตวิทยากับประเทศเพื่อนบ้านมาโดยตลอด ซึ่งการเปลี่ยนนโยบายจากการรบมาเป็นการค้าอาจทำไม่ได้ภายในเวลาอันสั้น อย่างไรก็ตาม บทบาทของสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกภายใต้รัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ นั้นมีความพยายามในการปรับผังรายการข่าว

¹ สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก. (2531). *ทีวีไทยกับ ABU*. หน้า 25 - 32.

และรายการบันเทิงรวมถึงสาระความรู้ ให้มีความเป็นพลเรือนมากขึ้น จะเห็นว่ารายการโทรทัศน์ในช่วงเวลานี้ เป็นลักษณะของการเชิญชวนประชาชนต่าง ๆ ทั้งบุคคลทั่วไป นิสิต นักศึกษา ให้เข้ามามีส่วนร่วมและเป็นส่วนหนึ่งของรายการโทรทัศน์ นอกจากนี้ยังได้เปิดโอกาสให้หน่วยงานต่าง ๆ ได้เข้าเยี่ยมชมกิจการ และเปิดรับนักศึกษาเพื่อเข้ามาฝึกประสบการณ์วิชาชีพอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ เพื่อเป็นการแสดงให้เห็นถึงการพยายามปรับเปลี่ยนบทบาทของทหารให้มีความเป็นมิตรกับประชาชนมากขึ้น

อย่างไรก็ตาม สถานการณ์ในประเทศกลับพบเจอกับปัญหาอย่างต่อเนื่อง จนกระทั่งนำไปสู่การเข้ายึดอำนาจโดยการรัฐประหาร ที่นำทหารกลับเข้าสู่บทบาททางการเมืองอีกครั้งหนึ่ง แต่การรัฐประหารในครั้งนี้ได้ส่งผลให้เกิดพลังมวลชนขึ้นอีกครั้งหนึ่งในเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ พ.ศ. 2535 ซึ่งส่งผลให้ภาพลักษณ์ของทหารตกต่ำลงจากการใช้ความรุนแรงในการสลายการชุมนุมและทำร้ายประชาชน แต่เหตุการณ์ดังกล่าวถูกบิดเบือนความจริงโดยสื่อมวลชนภายในประเทศ โดยการนำเสนอภาพข่าวความรุนแรงจากผู้เข้าร่วมชุมนุมเท่านั้น แต่ไม่มีภาพการใช้ความรุนแรงของทหารที่กระทำต่อประชาชน อย่างไรก็ตาม แม้จะมีการบิดเบือนข้อมูลจากสื่อมวลชนภายในประเทศ แต่สื่อมวลชนต่างประเทศจากสำนักข่าว CNN และ BCC กลับให้ความสนใจในเหตุการณ์ดังกล่าวและนำเสนอภาพของทหารที่ใช้ความรุนแรงในการยิงปืนใส่ประชาชนเพื่อปราบปรามผู้มาชุมนุม แต่สื่อมวลชนภายในประเทศไทย โดยเฉพาะสถานีโทรทัศน์ของรัฐบาล กลับถ่ายทอดภาพจากฝั่งผู้ชุมนุมที่ทำลายทรัพย์สินของทางราชการเพียงอย่างเดียว¹

ดังนั้น บทบาทหน้าที่ของสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกในช่วงรัฐประหารเป็นไปในลักษณะการสนับสนุนคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) และทำหน้าที่ในการเป็นสื่อมวลชนที่เน้นการประชาสัมพันธ์ภาพลักษณ์ของทหารและกองทัพ การประชาสัมพันธ์กองทัวจึงกลายเป็นอีกหนึ่งภารกิจหลักของสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก และเท่าที่ผ่านมากองทัพบกและกองทัพไทย อันมีกระทรวงกลาโหม กองบัญชาการทหารสูงสุด กองทัพภาคต่าง ๆ ยังไม่ได้ใช้สื่ออย่างมีประสิทธิภาพ กองทัพมีความชัดเจนด้านการใช้การประชาสัมพันธ์เพื่อกองทัพในระดับนโยบายเหล่านั้น แต่ขาดแผนปฏิบัติการและเนื้อหาสาระที่จะเผยแพร่ให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกองทัพทั้งในยามปกติและในสงคราม ประชาชนรับรู้บทบาทของกองทัพจากหนังสือพิมพ์เป็นส่วนใหญ่ และภาพลักษณ์ที่ประชาชนได้รับ คือ ข่าวในทางลบอันเกิดจากพฤติกรรมอันไม่เหมาะสมของกลุ่มบุคคลบางกลุ่มภายในกองทัพ และเมื่อประชาชนมองผ่านมุมอับตรงนั้น ทำให้ภาพรวม

¹ เบเคอร์, คริส., & ผาสุก พงษ์ไพจิตร. (2562). *ประวัติศาสตร์ไทยร่วมสมัย = A history of Thailand*.

ของกองทัพเป็นไปในทางที่ไม่ดี ประชาชนโดยทั่วไปรู้จักทหารในฐานะคนในเครื่องแบบสีต่าง ๆ ที่ทำหน้าที่ป้องกันประเทศ แต่นอกเหนือจากหน้าที่ในการป้องกันประเทศ ทหารต้องการมีบทบาทในการเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาประชาธิปไตย แต่อย่างไรก็ตาม จากเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่ทำให้ภาพลักษณ์ของทหาร ตกต่ำลงจากการใช้ความรุนแรงเข้าต่อสู้กับประชาชน ทำให้ทหารถูกกีดกันออกจากความเป็นประชาชนด้วยความรู้สึกรังเกียจของคนทั่วไปที่ว่าทหารไม่ควรเข้ามายุ่งกับการเมือง ดังนั้น กองทัพจึงใช้สถานีวิทยุโทรทัศนีกองทัพบกในฐานะสื่อมวลชนเพื่อสร้างความเข้าใจอันดีให้กับประชาชนได้รับรู้บทบาทของกองทัพผ่านรายการสารคดี การตอบปัญหาวิชาการ สาระบันเทิง การที่ประชาชนเข้าใจดีต่อกองทัพย่อมเป็นความมั่นคงของกองทัพประการหนึ่ง และเมื่อประชาชนเห็นความดีและความสำคัญของกองทัพอย่างแท้จริงแล้ว การพัฒนากองทัพก็จะได้รับการสนับสนุนอย่างเต็มที่ กล่าวโดยสรุปได้ว่า สถานีวิทยุโทรทัศนีกองทัพบกได้ทำหน้าที่ในการเป็นสื่อเพื่อประชาสัมพันธ์บทบาทของกองทัพให้ประชาชนได้รับรู้ถึงภาพลักษณ์ที่ดีของกองทัพ¹

ในช่วงท้ายของเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ พ.ศ. 2535 สถานีวิทยุโทรทัศนีกองทัพบก ได้ทำหน้าที่ในการถ่ายทอดกระแสพระราชดำรัสและเหตุการณ์ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ พลเอก สุจินดา คราประยูร และ พลตรี จำลอง ศรีเมือง เข้าเฝ้าที่พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน ซึ่งหลังจากนั้นผู้นำทั้งสองฝ่ายต่างลดทิฐิ ยอมปฏิบัติตามพระราชดำรัส พลเอกสุจินดาฯ และพลตรีจำลองฯ ได้ออกแถลงทางโทรทัศน์ร่วมกันโดยพลเอกสุจินดาฯ กล่าวว่าจะปล่อยตัว พลตรีจำลองฯ และจะออกกฎหมายนิรโทษกรรมให้ผู้ชุมนุม และ พลตรีจำลองฯ ขอให้ผู้ชุมนุมยุติความวุ่นวายแม้ผู้ชุมนุม ยังไม่พอใจที่ พลเอกสุจินดาฯ ไม่ยอมลาออก แต่ก็พร้อมใจกันสนองพระบรมราโชวาท ยอมยุติการประท้วง

เมื่อกล่าวถึงเหตุการณ์วันมหาวิปโยค 14 ตุลาคม 2516 วันสังหารโหด 6 ตุลาคม 2519 และเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ หรือพฤษภาวิปโยค 17 - 20 พฤษภาคม 2535 ทั้ง 3 เหตุการณ์นี้แสดงให้เห็นถึงการเรียกร้องของประชาชนที่มีต่อระบบการเมืองการปกครองของไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการออกมาเรียกร้องเพื่อต่อต้านการปกครองในรูปแบบเผด็จการของทหาร และการที่ทหารใช้ความรุนแรงในการปราบปรามเหตุการณ์ดังกล่าวได้กลายเป็นบาดแผลทางประวัติศาสตร์ของประชาชนชาวไทย

แม้ว่าการใช้กำลังเข้าปราบปรามการชุมนุมจากทั้ง 3 เหตุการณ์ที่ผ่านมา ถูกมองว่ากระทำการไปเพื่อให้เกิดความสงบแก่ประชาชน แต่ผลที่ตามมาจากเหตุการณ์ดังกล่าวทำให้

¹ สถานีวิทยุโทรทัศนีกองทัพบก. (2537). *การประชาสัมพันธ์*. หน้า 74-75.

ภาพลักษณ์ของทหารที่เดิมถูกมองว่าใช้อำนาจเผด็จการในการปกครองประเทศ กลายเป็นการใช้ อำนาจที่โหดร้าย ทารุณต่อประชาชนชาวไทยด้วยกัน ภาพลักษณ์ของทหารในช่วงระหว่าง เหตุการณ์ทั้ง 3 เหตุการณ์นี้ เป็นไปในทิศทางลบ เป็นอย่างมาก อย่างไรก็ตาม ทหารจึงได้พยายาม ดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนเกิดความเข้าใจไปในทิศทางที่ดีขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการ ใช้สื่อมวลชนที่เป็นหนึ่งในกระบอกเสียงที่เข้าถึงประชาชน ได้อย่างง่าย อีกทั้งการรับรู้ข่าวสารจาก สื่อโทรทัศน์หรือสื่อวิทยุ ที่สามารถเห็นได้ทั้งภาพและเสียงสามารถช่วยให้ประชาชนรับรู้และเข้าใจ บทบาทหน้าที่ของทหารในการปฏิบัติการต่าง ๆ ได้ดียิ่งขึ้น

สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก ในฐานะที่เป็นสื่อมวลชนของทหารและกองทัพใน ช่วงเวลาที่ประชาชนเกิดความรู้สึกไม่ปลอดภัยและเกรงกลัวอำนาจจากทหารอันเป็นผลมาจากการ เข้าปราบปรามเหตุการณ์ความไม่สงบภายในประเทศไทยด้วยความรุนแรง การพยายาม นำเสนอภาพลักษณ์ที่ดีของทหารจึงเป็นหน้าที่ของสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกอย่างหลีกเลี่ยง มิได้ แน่นนอนว่าบทบาทของทหารที่ถูกนำเสนอโดยสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกในช่วงเวลา ดังกล่าวนี้นี้ เป็นการแสดงให้เห็นถึงสาเหตุและความจำเป็นในการกระทำของทหารต่อเหตุการณ์ ต่าง ๆ ที่ปรากฏออกมาในรูปแบบของ รายการข่าว โดยเน้นไปที่ข่าวทหาร ข่าวการเมือง และ รายการที่ส่งเสริมกิจกรรมของทหาร เพื่อให้ประชาชนได้รับรู้ถึงบทบาทหน้าที่ของทหารใน ดำเนินการดังกล่าวที่ส่งผลต่อสถานภาพของทหารโดยตรง

รายการต่าง ๆ ที่ออกอากาศในช่วงเวลานี้ เป็นการนำเสนอภาพลักษณ์ที่แสดงให้เห็น ถึงความพยายามเข้าถึงประชาชนโดยการนำเสนอรายการที่ให้สาระความรู้และความบันเทิง โดยเฉพาะรายการเกมส์โชว์ต่าง ๆ ที่เชิญชวนให้ผู้ชมได้เข้ามามีส่วนร่วมกับรายการ นอกจากนี้ ยัง นำเสนอรายการที่เป็นส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนได้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์โดยการแสดง ความสามารถพิเศษผ่านการแสดงดนตรี รวมถึงการจัดแสดงดนตรีสดกลางแจ้งเป็นที่แรก เพื่อให้ ผู้ชมได้รับความบันเทิงอย่างทั่วถึง จะเห็นได้ว่าการพยายามนำเสนอรายการต่าง ๆ ในช่วงเวลานี้ เป็นการพยายามลบภาพลักษณ์ที่ไม่ดีของกองทัพอันเนื่องมาจากเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ที่ทหารใช้ความรุนแรงกับประชาชน นอกจากนี้ยังเป็นการพยายามแสดงให้เห็นถึงบทบาท ของกองทัพที่พยายามเป็นมิตรกับประชาชนมากขึ้นผ่านรายการต่าง ๆ ที่ออกอากาศในช่วงเวลานี้

นอกจากนี้สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกยังได้แสดงบทบาทในการสนับสนุน ปฏิบัติการของกองทัพในการต่อต้านภัยคอมมิวนิสต์ โดยการสร้างสถานีรับส่งสัญญาณและ ขยายพื้นที่การส่งสัญญาณออกอากาศไปทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ โดยเฉพาะแถบพื้นที่ภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ ที่ซึ่งเป็นบริเวณพื้นที่ในเขตชายแดนประเทศเพื่อนบ้านที่ถูกคุกคามด้วยภัย

คอมมิวนิสต์ ซึ่งสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก สามารถดำเนินการได้เป็นอย่างดีทั้งในด้านการพัฒนาการดำเนินงานของสถานีฯ และการสนับสนุนยุทธศาสตร์ในการป้องกันประเทศของกองทัพ

3.3 สรุปท้ายบท

อาจกล่าวได้ว่า บทบาทของสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก (ช่อง 5) ในการสร้างภาพลักษณ์ทหาร พ.ศ. 2516 – 2535 ภายหลังจากเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ประชาชนเริ่มมีสิทธิเสรีภาพมากขึ้นในการแสดงบทบาทหน้าที่และค่อนข้างเป็นอิสระจากการควบคุมของทหาร สถานการณ์ทางการเมืองมีความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น ช่อง 5 ในฐานะสื่อมวลชนของทหารได้กำหนดบทบาทใหม่ให้กับทหารเพื่อเสริมสร้างให้ประชาชนได้มองเห็นภาพลักษณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น เราจะเห็นว่าในช่วงเวลานี้ ทหารต้องการให้ประชาชนรับรู้ภาพลักษณ์ในฐานะผู้รักษาความมั่นคงภายในประเทศจากการคุกคามของภัยคอมมิวนิสต์ รวมถึงภาพลักษณ์ในการเป็นหน่วยงานที่ช่วยเหลือประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นตามนโยบายของรัฐบาล

ช่อง 5 ได้สนับสนุนภาพลักษณ์ของกองทัพและเป็นการพัฒนาความก้าวหน้าของสถานีไปพร้อม ๆ กัน ด้วยการขยายพื้นที่การส่งสัญญาณโทรทัศน์ไปยังเขตพื้นที่ต่างจังหวัดเพิ่มมากขึ้น ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ติดกับประเทศเพื่อนบ้านที่เผชิญกับภัยคอมมิวนิสต์ ทั้งนี้เพื่อให้ช่อง 5 สามารถนำเสนอข่าวสารและเป็นกระบอกเสียงให้แก่ชาวบ้านให้รับรู้ถึงภัยร้ายของคอมมิวนิสต์ นอกจากนี้ยังถือเป็นการสร้างบทบาทที่ดีให้กับทหารในการเลือกสรรรายการข่าวและรายการบันเทิงรวมถึงสาระความรู้มาออกอากาศผ่านรายการโทรทัศน์ของสถานี กลายเป็นสื่อที่ใช้สร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างประชาชนกับรัฐบาล โดยการนำเสนอเนื้อหาข่าวที่ต้องการให้ประชาชนรับรู้และเป็นที่ประโยชน์ในทุก ๆ ด้านอย่างมากที่สุด ยิ่งไปกว่านั้นช่อง 5 ยังได้ดำเนินการเปิดให้บุคคลภายนอกเยี่ยมชมกิจการภายในสถานีฯ รวมถึงการให้นักศึกษาเข้ามาฝึกประสบการณ์วิชาชีพหรือฝึกงาน การกระทำเช่นนี้ถือเป็นการแสดงบทบาทของทหารในการให้ความรู้ โดยต้องการแสดงให้เห็นถึงความเป็นมิตรแก่ประชาชน สื่อให้เห็นถึงภาพลักษณ์ที่ดีของกิจการทหารมากยิ่งขึ้น

หลังจากนั้นกองทัพต้องเผชิญกับสถานการณ์ความไม่สงบภายในประเทศจากพรรคคอมมิวนิสต์ บทบาทของสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกในช่วงเวลานี้จึงเป็นการสนับสนุนการดำเนินงานของกองทัพ นอกจากการปฏิบัติการทางทหารของกองทัพแล้ว สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกยังได้ดำเนินการนำเสนอข่าวสารที่รวดเร็วทันเหตุการณ์ เผยแพร่ข่าวสารที่เชื่อถือได้ภายในประเทศ และการแสดงบทบาทอันสำคัญในการต่อต้านข่าวลือและข่าวลวงที่อาจมาจากฝ่ายศัตรูอีกด้วย หลังจากนั้นก็ยังดำเนินงานด้านการประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมให้เกิด

ความสัมพันธ์อันดีระหว่างสถานีวิทย์โทรทัศนีกองทัพบกกับประชาชน โดยถือเป็นภาพลักษณ์ที่ดีในฐานะที่เป็นสื่อของกองทัพบก

เมื่อสงครามเย็นสิ้นสุดลง บทบาทของสถานีวิทย์โทรทัศนีกองทัพบกจึงเน้นไปที่การดำเนินกิจการด้านความบันเทิงเพิ่มขึ้น จากสภาพสังคมไทยในช่วงเวลานี้ จะเห็นว่าทหารได้พยายามปรับเปลี่ยนภาพลักษณ์ให้มีความเป็นมิตรกับประชาชนมากขึ้น รวมถึงการพัฒนาสถานีให้มีความก้าวหน้าและปรับปรุงรายการโทรทัศนีกองทัพบกให้มีความทันสมัยมากขึ้น โดยเราจะเห็นว่ารายการดังกล่าวในช่วงเวลานี้มีส่วนร่วมร่วมกับประชาชนมากขึ้น ทั้งนี้เป็นการแสดงภาพให้เห็นถึงความเป็นมิตรกับประชาชนของทหาร อย่างไรก็ตาม สถานการณ์ในประเทศกลับพบเจอกับปัญหาอย่างต่อเนื่อง จนกระทั่งนำไปสู่การเข้ายึดอำนาจโดยการรัฐประหาร ภาพลักษณ์ของทหารกลับแย่ลงจากการใช้ความรุนแรงในการสลายการชุมนุมและทำร้ายประชาชน ส่งผลให้บทบาทหน้าที่ของสถานีวิทย์โทรทัศนีกองทัพบกในช่วงรัฐประหารนี้เป็นไปในแนวทางการสนับสนุนคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) และทำหน้าที่ในการเป็นสื่อมวลชนที่เน้นการประชาสัมพันธ์ภาพลักษณ์ของทหารและกองทัพบก

ภาพลักษณ์ของกองทัพบกดำเนินมาถึงจุดเปลี่ยนอีกครั้งหนึ่งเมื่อเกิดเหตุการณ์ พฤษภาทมิฬ พ.ศ. 2535 ซึ่งเหตุการณ์ดังกล่าว ส่งผลให้ภาพลักษณ์ของทหารตกต่ำอย่างถึงที่สุด บทบาทของทหารในทางการเมืองถูกลดบทบาทลงและกลับไป “ทหารอาชีพ” อีกทั้งในยุคโลกาภิวัตน์ที่เทคโนโลยีเริ่มเข้ามามีบทบาทในทางการเมืองและสังคม ส่งผลให้กองทัพบกและทหารต้องเปลี่ยนภาพลักษณ์ของตนเองอีกครั้งหนึ่งอันจะกล่าวถึงในบทถัดไป

บทที่ 4

บทบาทของช่อง 5 ในการสร้างภาพลักษณ์ทหาร พ.ศ. 2535 – 2553

บทนี้จะกล่าวถึงบทบาทของสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก (ช่อง 5) ในการสร้างภาพลักษณ์ทหาร ตั้งแต่หลังเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ 2535 ซึ่งส่งผลให้ประชาชนเกิดทัศนคติด้านลบต่อทหารและทหารต้องลดบทบาททางการเมืองลง จนถึงปี พ.ศ. 2553 ซึ่งกองทัพได้มีบทบาทในการสลายการชุมนุมของกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) ที่แยกราชประสงค์ และมีผู้เสียชีวิตจากเหตุการณ์นี้จำนวนมาก

4.1 บทบาททางการเมืองและภาพลักษณ์ของทหาร ระหว่าง พ.ศ. 2535 - 2553

เหตุการณ์พฤษภาทมิฬ พ.ศ. 2535 ที่ทหารออกมาปราบปรามกลุ่มผู้ชุมนุมที่ต่อต้านรัฐบาล พลเอกสุจินดา คราประยูร ทำให้มีผู้เสียชีวิต 40 คน บาดเจ็บกว่า 600 คน¹ ส่งผลให้เกิดแนวคิด 2 ทาง ในการจัดความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายพลเรือนกับฝ่ายกองทัพ โดยแนวความคิดหนึ่งต้องการให้กันทหารออกไปจากการเมืองอย่างแท้จริง ส่วนอีกแนวความคิดหนึ่งมองว่าการผลักดันให้กองทัพ “หลังพิงผา” เป็นอันตรายเพราะกองทัพอาจไม่มีทางเลือกและหันกลับมายึดอำนาจอีกเพื่อความอยู่รอดของสถาบันตน ในสถานการณ์ของการถกเถียงกันระหว่าง 2 แนวคิดนี้ ผู้นำระดับสูงของฝ่ายรัฐบาลพลเรือนและผู้นำกองทัพมีการปรับตัวให้ความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายพลเรือนกับฝ่ายกองทัพเป็นไปด้วยดี² โดยในส่วนของกองทัพพบว่าช่วงเวลาระหว่าง พ.ศ. 2536 - 2545 เป็นช่วงเวลาที่ทหารแสดงบทบาทในฐานะ “ทหารอาชีพ” ผู้บัญชาการทหารบกในช่วงเวลานี้ ได้แก่ พลเอกวิมล วงศ์วานิช (1 สิงหาคม 2535 - 30 กันยายน 2538) พลเอกประมณฑ์ ผลาสินธุ์ (1 ตุลาคม 2538 - 30 กันยายน 2539) พลเอกเชษฐา ฐานะจาโร (1 ตุลาคม 2539 - 30 กันยายน 2541) พลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ (1 ตุลาคม 2541 - 30 กันยายน 2545) ได้กล่าวว่าทหารจะไม่ทำรัฐประหาร ขณะเดียวกันกองทัพภายใต้การบัญชาการของผู้บัญชาการทหารบกเหล่านี้ได้แสดงบทบาทในการเป็นกองทัพของประชาชน เป็นทหารประชาธิปไตย เนื่องจากผู้บัญชาการทหารบกต้องการเยียวยารักษาความบอบช้ำของกองทัพจากเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ³

ต่อมาในช่วง พ.ศ. 2545 - 2548 ซึ่งเป็นยุค “การเมืองนำการทหาร” ผู้บัญชาการทหารบก ในช่วงเวลานี้ ได้แก่ พลเอกสมศักดิ์ อุดตะนันท์ (1 ตุลาคม 2545 - 30 กันยายน 2546)

¹ บัณฑิต จันทรวิชญกิจ. (2560). *การเมืองไทยร่วมสมัย*. หน้า 147.

² สุชาติ บำรุงสุข. (2541). *ทหารกับประชาธิปไตยไทย: จาก 14 ตุลา สู่ปัจจุบันและอนาคต*. หน้า 28.

³ สุรพันธ์ พุ่มแก้ว. (2550). *การตัดสินใจของผู้บัญชาการทหารบก*. หน้า 142-196.

พลเอกชัยสิทธิ์ ชินวัตร (1 ตุลาคม 2546 - 30 กันยายน 2547) พลเอกประวิตร วงษ์สุวรรณ (1 ตุลาคม 2547 - 30 กันยายน 2548) บทบาทหลักของกองทัพภายใต้ผู้บัญชาการทหารบก เหล่านี้คือการทำงานสนับสนุนรัฐบาลในฐานะหน่วยงานของรัฐบาล¹

นอกจากบทบาท “ทหารอาชีพ” และบทบาทในการทำงานสนับสนุนรัฐบาลแล้วยังพบว่า จากการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ซึ่งถูกเรียกว่า “รัฐธรรมนูญฉบับประชาชน” เนื่องจากเป็นรัฐธรรมนูญที่ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการร่างรัฐธรรมนูญ ตั้งแต่ขั้นตอนของการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (สส.) การนำเสนอประเด็นต่าง ๆ ให้บรรจุลงไปในรัฐธรรมนูญ ตลอดจนการพิจารณาพิจารณาการรับร่างรัฐธรรมนูญ โดยเนื้อหาของรัฐธรรมนูญให้สิทธิแก่ประชาชนในด้านต่าง ๆ เช่น สิทธิของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรท้องถิ่น สิทธิของประชาชน ในการได้รับข้อมูลข่าวสาร สิทธิที่จะมีเสรีภาพเรื่องสื่อสารมวลชน สิทธิทางเพศที่เท่าเทียมกัน ตลอดจนมีการจัดตั้งองค์กรอิสระที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการเลือกตั้งให้เป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ ยุติธรรม และมีระบบการตรวจสอบทุจริตของผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูงในข้าราชการประจำและผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูงทางการเมือง โดยคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตซึ่งมีอิสระและปราศจากประโยชน์ทางการเมือง² ทำให้กองทัพต้องมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีทิศทางที่เหมาะสมกับความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่เกิดขึ้นนี้ โดยพลเอกมณฑล อัมพรพิสิฐ ผู้บัญชาการทหารสูงสุด ได้ระดมความคิดของบุคลากรในกองทัพเพื่อเสนอแนะบทบาทของกองทัพในสถานการณ์ทางการเมืองที่เปลี่ยนแปลง หนังสือ “บทบาทของกองทัพไทยในสภาวะปัจจุบัน” ซึ่งเป็นผลจากการระดมความคิดดังกล่าว ได้เสนอแนะบทบาทของกองทัพให้เสริมภาพลักษณ์ด้วยการน้อมนำเอาพระราชดำรัส พระราชกระแส พระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 9) มาเป็นแนวทางในการบริหารและพัฒนากองทัพ ควบคู่ไปกับการแสดงบทบาทในการปรับปรุงตนเองและพัฒนากิจการของทหารให้มีขีดความสามารถสูงสุดในการทำภารกิจด้านการ

¹ แหล่งเดิม. หน้า 197-214.

² นฤมล ทับจุมพล และ จรัส ดิษฐาภิรักษ์. (2545). ขบวนการเพื่อรัฐธรรมนูญฉบับประชาชนและการปฏิรูปการเมือง. หน้า 463-511.; ผาสุก พงษ์ไพจิตร และ คริส เบเคอร์. (2546). เศรษฐกิจการเมืองไทยสมัยกรุงเทพฯ. หน้า 506-510.; บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. (2560). ระบบการตรวจสอบทุจริตของผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูง. ใน การปฏิรูปการเมืองไทย: ฐานคิดและข้อเสนอว่าด้วยการออกแบบรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน ปี 2540. หน้า 554-627.; ไพฑูรย์ บุญวัฒน์. (2560). การจัดตั้งองค์กรเพื่อสนับสนุนการเลือกตั้งให้เป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ ยุติธรรม. ใน การปฏิรูปการเมืองไทย: ฐานคิดและข้อเสนอว่าด้วยการออกแบบรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน ปี 2540. หน้า 628-663.

รักษาเอกราชและอธิปไตยของชาติโดยใช้ทรัพยากรน้อยที่สุด ตลอดจนการแสดงบทบาทในการพัฒนาประเทศและช่วยเหลือประชาชน¹

การแสดงบทบาททหารอาชีพที่ทำงานสนับสนุนรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชน เป็นการเยียวยาภาพลักษณ์ด้านลบของทหารจากเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ พ.ศ. 2535 ประกอบกับการเสริมภาพลักษณ์ของกองทัพด้วยการน้อมนำพระราชดำริ พระราชดำรัส ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 9) มาปฏิบัติในการดำเนินงานของกองทัพถึงคราวสะดุดลง เมื่อคณะทหารภายใต้การนำของ พลเอกสนธิ บุญยรัตกลิน ผู้บัญชาการทหารบก (1 ตุลาคม 2548 - 30 กันยายน 2550) ได้ทำรัฐประหารล้มรัฐบาลของพันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร ในวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 และยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปี พ.ศ. 2540 โดยคณะรัฐประหารใช้ชื่อว่า “คณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (คปค.)” พลเอกสนธิ บุญยรัตกลิน ผู้บัญชาการทหารบกและหัวหน้าคณะรัฐประหารได้อธิบายถึงสาเหตุของการยึดอำนาจจากรัฐบาลพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร ซึ่งเผชิญหน้ากับการต่อต้านของกลุ่มมวลชนที่เรียกตนเองว่า “พันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย” โดยกลุ่มผู้ต่อต้านรัฐบาลได้หยิบยกเรื่องการทุจริตของรัฐบาลและการที่นายกรัฐมนตรี มีพฤติกรรมที่เป็นการหมิ่นพระบรมเดชานุภาพขึ้นมาเป็นเหตุผลในการชุมนุมต่อต้านรัฐบาล ระหว่างเดือนมกราคม-กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2549 ทำให้พันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร ประกาศยุบสภาและทำหน้าที่รักษาการนายกรัฐมนตรีเพื่อเตรียมการเลือกตั้งทั่วไปท่ามกลางกระแสการต่อต้านของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย จากสถานการณ์ทางการเมืองที่คุกรุ่นนี้ คณะทหารภายใต้การนำของ พลเอกสนธิ บุญยรัตกลิน จึงทำรัฐประหารโดยให้เหตุผลว่า คณะทหารจำเป็นต้องยึดอำนาจเนื่องจากการบริหารงานของรัฐบาลรักษาการก่อให้เกิดความแตกแยกในสังคมไทยและการบริหารราชการแผ่นดินส่อไปในทางทุจริต รวมทั้งการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองในบางโอกาสหมิ่นหมิ่นต่อการหมิ่นพระบรมเดชานุภาพของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว²

มีนักวิชาการหลายคนกล่าวไว้ตรงกันว่า สาเหตุหลักของการรัฐประหาร 19 กันยายน พ.ศ. 2549 มาจากการที่กองทัพต้องการลดบทบาทของนักการเมืองที่ได้อำนาจจากการเลือกตั้ง

¹ บทบาทของทัพไทยในสภาวะปัจจุบัน. (2541).

² บัณฑิต จันทรโรจนกิจ. (2560). เล่มเดิม. หน้า 185-191.; สุทธชัย ยิ้มประเสริฐ. (2550). ฐานะทางประวัติศาสตร์ของการรัฐประหาร 19 กันยายน 2549. หน้า 211.; โดม ไกรปกรณ์. (2563). เส้นทางประชาธิปไตย. หน้า 206-213.

แล้วนำอำนาจกลับคืนให้กับฝ่ายข้าราชการและทหาร¹ เบื้องลึกของการรัฐประหารครั้งนี้มาจากการที่รัฐบาลพลเรือนของพันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร เข้าไปแทรกแซงกิจการของกองทัพ โดยใช้กองทัพเป็นเครื่องมือและกระบอกเสียงของรัฐบาล ทำให้เกิดความแตกแยกภายในกองทัพ โดยทหารแยกเป็น 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายที่สนับสนุนทักษิณ และฝ่ายที่สนับสนุนพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ซึ่งแม้จะเกษียณอายุราชการไปนานแล้วแต่ยังมีอิทธิพลมากในกองทัพ² อีกด้านหนึ่งมาจากการเปลี่ยนแปลงอุดมการณ์ของทหารยุคหลังสงครามเย็นสิ้นสุด ซึ่งเปลี่ยนจากอุดมการณ์ต่อต้านคอมมิวนิสต์มาเป็นอุดมการณ์ต่อต้านการเมืองประชาธิปไตยแบบผู้แทน โดยอุดมการณ์นี้เป็นผลมาจากความสำเร็จของการรัฐประหารในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2534 ทำให้ทหารมองว่านักการเมืองที่มาจากการเลือกตั้งเป็นพวกที่เข้ามาแสวงหาผลประโยชน์³ อิทธิพลของคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) ต่อคณะปฏิรูปการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (คปค.) เห็นได้จากการจัดโครงสร้างในการบริหารประเทศภายหลังการรัฐประหาร ซึ่งพลเอกสนธิ บุญยรัตกลิน หัวหน้า คปค. จัดโครงสร้างในการบริหารประเทศแบบสหภาพทหารเหมือนกับสมัยคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) ของพลเอกสุนทร คงสมพงษ์ และพลเอกสุจินดา คราประยูร ซึ่งได้ยึดอำนาจในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2534⁴

ทั้งนี้ คณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ได้นำเสนอภาพลักษณ์ของคณะทหารผู้ทำรัฐประหารต่อสาธารณชนว่าคณะทหารเป็นฝ่ายนิยมเจ้า มีความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ ดังปรากฏว่า คณะทหารผู้ทำการรัฐประหาร 19 กันยายน พ.ศ. 2549 ได้ใช้ริบบิ้นสีเหลืองประดับที่ปลายปืน รถถัง และกลัดที่เครื่องแบบทหาร รวมไปถึงการที่ในระยะแรก คณะรัฐประหารเรียกตนเองว่า “คณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข” ต่อมาจึงตัดให้เหลือเพียง “คณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย (คปค.)” เพราะชื่อแรกมีนัยยะโยงถึงพระมหากษัตริย์⁵

¹ คริส เบเกอร์ และ ผาสุก พงษ์ไพจิตร. (2562). *ประวัติศาสตร์ไทยร่วมสมัย*. หน้า 372-373; สุรชาติ บำรุงสุข. (2558). *เสนานิธิปไตย: รัฐประหารกับการเมืองไทย*. หน้า 42.

² ปวิน ชัชวาลพงศ์พันธุ์. (2554, กรกฎาคม-ธันวาคม). กองทัพ สัตว์สี่ขาของราชาหรือประชาชน ใน *ฟ้าเดียวกัน*. หน้า 58-59.

³ สุรชาติ บำรุงสุข. (2558). *เล่มเดิม*. หน้า 89.

⁴ สุนทลักษ์ณ กาญจนา (2550) (บรรณาธิการ) *วิเคราะห์ระบอบสนธิ ใน ธนาพล อึ้งสกุล .(รัฐประหาร 19 กันยายน รัฐประหารเพื่อระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข* หน้า 278.

⁵ คริส เบเกอร์ และ ผาสุก พงษ์ไพจิตร. (2562). *เล่มเดิม*. หน้า 372-373.

ในวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2549 คณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย (คปค.) ได้แต่งตั้งให้ พลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ 1 ในคณะองคมนตรีและอดีตรัฐมนตรีว่าการมหาดไทย ขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และ คปค. ได้แปรสภาพตัวเองเป็น “คณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ (คมช.)” คอยปกป้องรัฐบาลพลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ โดยรัฐบาลพลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ เตรียมจัดให้มีการเลือกตั้งทั่วไปภายใน 1 ปี ขณะเดียวกัน คณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ (คปค. เดิม) ได้จัดให้มีการร่างและการแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับระบบการเมือง เช่น รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ กฎหมายเลือกตั้งฉบับใหม่ โดยมีเป้าหมายเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดผู้นำที่มีอำนาจเข้มแข็งหรือรัฐบาลที่มีเสถียรภาพเหมือนกับรัฐบาลของ พันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร พร้อมกันนี้ศาลรัฐธรรมนูญได้ตัดสินให้ยุบพรรคไทยรักไทยและเพิกถอนสิทธิทางการเมืองของกรรมการบริหารพรรคไทยรักไทยเป็นเวลา 5 ปี

ขณะที่คณะกรรมการตรวจสอบการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่รัฐ (คตส.) ที่ คมช. ตั้งขึ้นได้อายัดทรัพย์สินของพันตำรวจโททักษิณ ชินวัตรและบุคคลที่เกี่ยวข้องในตระกูล เพื่อตัดกำลังทุนทางการเมืองของพันตำรวจโททักษิณ ถึงกระนั้นก็ตามเมื่อมีการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อวันที่ 23 ธันวาคม พ.ศ. 2550 พรรคพลังประชาชนซึ่งอดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรส่วนใหญ่ของพรรคไทยรักไทยย้ายไปอยู่พรรคนี้นี้ ได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งและจัดตั้งรัฐบาล จึงมีการชุมนุมต่อต้านรัฐบาลนายสมัคร สุนทรเวช โดยกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย ซึ่งเคยชุมนุมต่อต้านรัฐบาลพันตำรวจโททักษิณ ชินวัตรก่อนหน้านี้ การชุมนุมของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยได้มีการปิดล้อมและเข้ายึดทำเนียบรัฐบาล รวมทั้งปิดสนามบินนานาชาติ เมื่อเหตุการณ์ชุมนุมต่อต้านรัฐบาลยุติลงด้วยการที่ศาลรัฐธรรมนูญตัดสินยุบพรรคพลังประชาชนในวันที่ 2 ธันวาคม พ.ศ. 2551 ทหารได้ออกมาจัดการให้นักการเมืองกลุ่มหนึ่งที่เคยร่วมรัฐบาลพันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร หันมาร่วมมือกับพรรคประชาธิปัตย์จัดตั้งรัฐบาลใหม่ซึ่งมีนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี¹

หลังจากช่วยจัดตั้งรัฐบาลนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ กองทัพได้ถอยมาแสดงบทบาท “ทหารอาชีพ” เพื่อทำงานสนับสนุนรัฐบาล อย่างไรก็ตามทหารต้องเข้ามาเกี่ยวข้องกับการปราบปรามกลุ่มผู้ชุมนุมต่อต้านรัฐบาลซึ่งมีผู้บาดเจ็บและเสียชีวิต โดยในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2553 กลุ่มประชาชนที่เรียกตนเองว่า “กลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.)” ได้

¹ โยชิฟูมิ ทามาตะ) .2557 .ศ.กันยายน พ 19 รัฐประหาร .(ธันวาคม-พฤษภาคม ,2549 การแต่งตั้งดยกย้าย นายทหารในกองทัพกับการแทรกแซงทางการเมืองในประเทศไทย แปลโดย ใน Pop Ananฟ้าเดียวกัน. หน้า 187-189.

ชุมนุมกันที่บริเวณสะพานผ่านฟ้าลีลาศ เพื่อเรียกร้องให้นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ นายกรัฐมนตรี ประกาศยุบสภา เนื่องจากกลุ่ม นปช. มองว่าการขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรีของนายอภิสิทธิ์ ไม่เป็นไปตามวิถีประชาธิปไตย แต่อาศัย “พันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย” และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรกลุ่มเพื่อนเนวิน (ชิตชอบ) ซึ่งสังกัดอยู่พรรคพลังประชาชนก่อนที่จะถูกศาลรัฐธรรมนูญยุบพรรค เป็นตัวแปรออกเสียงเลือกนายอภิสิทธิ์เป็นนายกรัฐมนตรี อีกทั้งรัฐบาลนายอภิสิทธิ์ได้ทำลายประชาธิปไตยโดยใช้กฎหมายที่กดขี่แรงงานฝ่ายตรงข้ามกับรัฐบาล ต่อมาในเดือนเมษายน พ.ศ. 2553 การชุมนุมของกลุ่ม นปช. ได้ขยายตัวขึ้น มีการปักหลักชุมนุมบริเวณสะพานผ่านฟ้า ที่บริเวณย่านราชประสงค์ และบริเวณหน้าสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยและสถานีโทรทัศน์เอ็นบีที (ช่อง 11 กรมประชาสัมพันธ์) ทางรัฐบาลได้จัดตั้งศูนย์อำนวยการแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉิน (ศอฉ.) โดยให้นายสุเทพ เทือกสุบรรณ รองนายกรัฐมนตรี เป็นผู้อำนวยการศูนย์ ซึ่งมีคำสั่งให้ทหารสลายการชุมนุมของกลุ่ม นปช. ที่บริเวณสะพานผ่านฟ้าลีลาศ เกิดการปะทะกันระหว่างผู้ชุมนุมและทหารจนมีผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตจำนวนไม่น้อย ต่อมาในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2553 ศูนย์อำนวยการแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉินได้ออกคำสั่งให้ทหารสลายการชุมนุมของกลุ่ม นปช. ที่บริเวณแยกราชประสงค์ เกิดการปะทะกันระหว่างทหารกับกลุ่มผู้ชุมนุมโดยมีผู้เสียชีวิตกว่า 100 คนจากการสลายการชุมนุม¹

การสลายการชุมนุมของกลุ่ม นปช. ซึ่งมีผู้เสียชีวิตกว่า 100 คน จากการปฏิบัติการของทหาร ทำให้มีการสืบหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ทั้งโดยคณะกรรมการที่ตั้งขึ้นโดยรัฐบาลนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ รายงานของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ตลอดจนรายงานของศูนย์ข้อมูลประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากการสลายการชุมนุม กรณี เมษายน-พฤษภาคม พ.ศ. 2553 (ศปช.)² กองทัพเองก็ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์นี้ ซึ่งเป็น “ชนกทางกฎหมาย” ที่ปักคาอยู่กับกองทัพ³ กล่าวได้ว่าการสลายการชุมนุมของกลุ่ม นปช. ในช่วงกลาง พ.ศ. 2553 ส่งผลให้เกิดกระแสสังคมส่วนหนึ่งที่ส่งผลต่อการเกิดภาพลักษณ์ในด้านลบของทหาร จากการที่ทหารได้ใช้ความรุนแรงในการสลายการชุมนุมของกลุ่มต่อต้านรัฐบาลจนมีผู้เสียชีวิตเป็นจำนวนมาก

¹ โคม ไกรปกรณ์. (2563). เล่มเดิม. หน้า 223-235.; บัณฑิต จันทร์โรจน์กิจ. (2560). เล่มเดิม. หน้า 207-217.

² แหล่งเดิม. หน้า 217.

³ สุรชาติ บำรุงสุข. (2558). เล่มเดิม. หน้า 183.

4.2 บทบาทของสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก (ช่อง 5) ในการสร้างภาพลักษณ์ทหาร ระหว่าง พ.ศ. 2535 – 2553

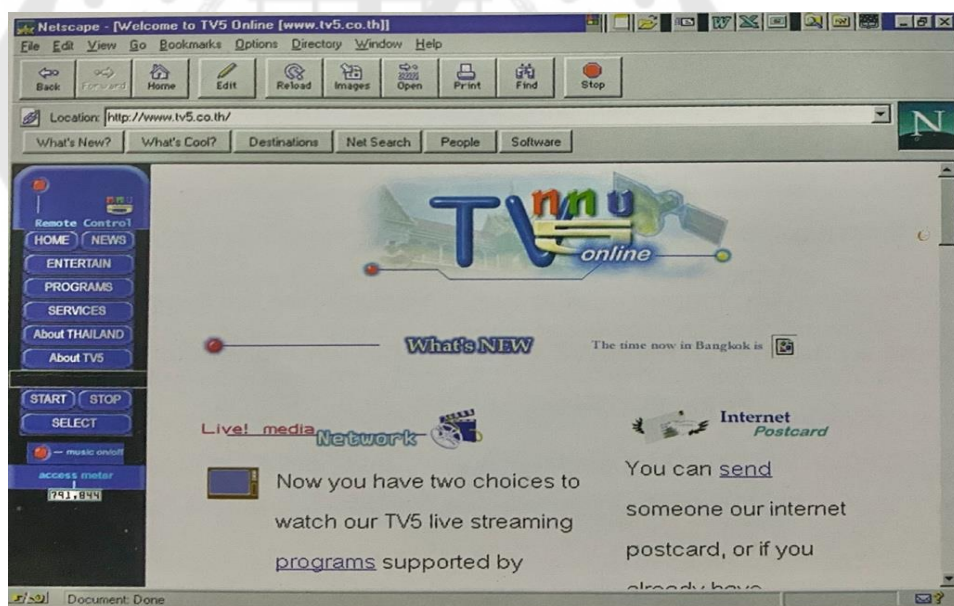
4.2.1 บทบาทของช่อง 5 ในการสร้างภาพลักษณ์ทหาร พ.ศ. 2535 – 2544

หลังเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ พ.ศ. 2535 กองทัพบกได้มีนโยบายใหม่ในการปรับปรุงการบริหารของสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกให้มีความก้าวหน้าและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สืบเนื่องมาจากการเริ่มเข้ามาของเทคโนโลยีที่เห็นได้จากเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ พ.ศ. 2535 ที่มีการใช้โทรทัศน์มือถือในการถ่ายภาพเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและมีการเผยแพร่ไปยังต่างประเทศ ซึ่งกองทัพบกตระหนักถึงความก้าวหน้าของเทคโนโลยีดังกล่าว และต้องการเตรียมความพร้อมในการเปิดรับเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่จะเป็นประโยชน์ต่อกองทัพในอนาคต จึงได้แก้ไข คณะกรรมการบริหารวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก โดยมี ผู้บัญชาการทหารบกเป็นประธานคณะกรรมการเช่นเดิม และมีคณะกรรมการประกอบด้วย นายทหารชั้นผู้ใหญ่ในกองทัพบก ซึ่งมีเจ้ากรมการทหารสื่อสารร่วมอยู่ในคณะกรรมการนี้ด้วย ผู้ช่วยเสนาธิการทหารบกฝ่ายกิจการพลเรือนเป็นเลขานุการ เจ้ากรมกิจการพลเรือน เลขานุการกองทัพบก และผู้อำนวยการสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก เป็นผู้ช่วยเลขานุการของคณะกรรมการดังกล่าว

คณะกรรมการบริหารวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก ในช่วงเวลานี้ ได้แก่ พลเอกอิสสระพงศ์ หนูนภักดี (พ.ศ. 2535) พลเอกวิมล วงศ์วานิช (พ.ศ. 2535 - 2538) พลเอกประมณฑ์ ผลาสินธุ์ (พ.ศ. 2538 - 2539) และพลเอกเชษฐา ฐานะจาโร (พ.ศ. 2539 - 2541) โดยกำหนดนโยบายการปฏิบัติของสถานีให้เป็นไปในทิศทางที่สนับสนุนงานของกองทัพบก สำหรับผู้อำนวยการสถานีวิทยุโทรทัศน์ในช่วงเวลานี้ ได้แก่ พลเอกวิจิตร จูณภาค (พ.ศ. 2533 - 2536) พลเอกยุทธนา คำดี (พ.ศ. 2536 - 2537) พลเอกอารียะ อุโฆษกิจ (พ.ศ. 2537 - 2538) และ พลเอกแบ่ง มาลากุล ณ อยุธยา (พ.ศ. 2538 - 2542)

อย่างไรก็ตาม การปรับเปลี่ยนผู้บริหารดังกล่าว อาจถือได้ว่าไม่มีผลต่อการนำเสนอข่าวมากนัก เนื่องจากสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกดำเนินงานภายใต้การบริหารงานของคณะกรรมการบริหารกิจการโทรทัศน์กองทัพบก ซึ่งมีผู้บัญชาการทหารบกเป็นประธาน ดังนั้น ในการนำเสนอข่าวสารไม่ว่าจะเป็นข่าวการเมือง เศรษฐกิจ สังคม การทหาร ต้องผ่านการตรวจสอบข้อเท็จจริงหรือได้รับการอนุมัติจากผู้บริหารก่อนทุกครั้ง ซึ่งทำให้ข่าวที่ถูกนำเสนอโดยเฉพาะในช่วงเหตุการณ์ที่ส่งผลต่อภาพลักษณ์ทหารหรือกองทัพบกนั้นถูกนำเสนอในมุมมองที่ทหารต้องการให้ประชาชนรับรู้เพียงเท่านั้น โดยไม่ได้คำนึงถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงหรืออาจจะมีการบิดเบือนข่าวสารที่ถูกนำเสนอได้ เนื่องจากเป็นนโยบายของผู้บริหาร

แม้ในช่วงเวลาดังกล่าว ภาพลักษณ์ของทหารจะติดลบ แต่ในด้านการพัฒนาสถานีให้ก้าวทันต่อยุคโลกาภิวัตน์และรายการบันเทิงที่น่าเสนอแก่ผู้ชมยังคงมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ในส่วนของเทคโนโลยีสารสนเทศ ที่เริ่มเข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันมากยิ่งขึ้น สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกเล็งเห็นความสำคัญของเทคโนโลยี จึงได้จัดตั้ง ศูนย์อินเทอร์เน็ตสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก เพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ผ่านระบบอินเทอร์เน็ตที่สามารถเข้าถึงได้จากทั่วทุกมุมโลก ผ่านโดเมนเนม www.tv5.co.th ซึ่งรวบรวมข่าวสาร ความบันเทิง ผังรายการ บริการข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณชน ข้อมูลเกี่ยวกับประเทศไทย และข้อมูลเกี่ยวกับช่อง 5 ซึ่งมีการพัฒนาเว็บไซต์อย่างต่อเนื่อง ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือ การนำรายการวิทยุคลื่นความถี่ 94.0 MHz. และรายการต่าง ๆ ที่ออกอากาศบนจอโทรทัศน์มาออกอากาศผ่านทางระบบอินเทอร์เน็ตบนเว็บไซต์เป็นรายแรกในประเทศไทย โดยนำสัญญาณภาพและเสียงที่ออกอากาศทางโทรทัศน์และวิทยุเข้าสู่เครือข่ายอินเทอร์เน็ตในลักษณะต่อเนื่อง (Live Streaming) ซึ่งผู้ชมสามารถชมรายการต่าง ๆ บนเว็บไซต์ได้แบบ Real Time¹

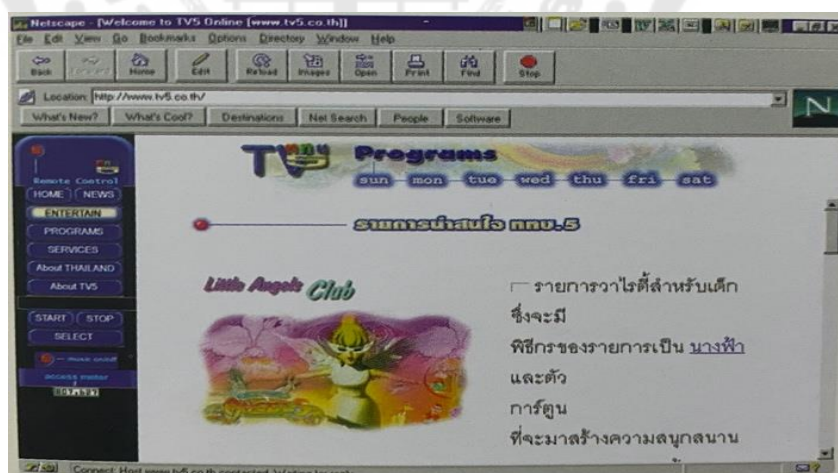
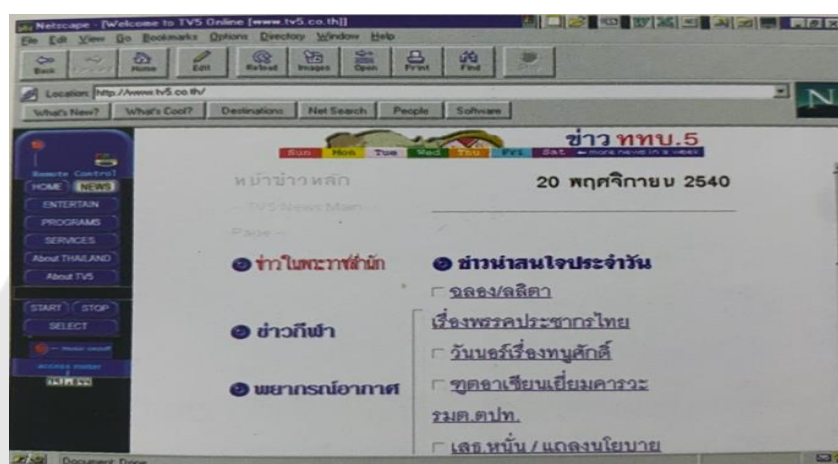

ภาพประกอบ 9 หน้า Web Page สมัยแรกของเว็บไซต์ www.tv5.co.th

ที่มา: สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก. (2541). ทิศทางแห่งอนาคตก้าวสู่โลกไร้พรมแดน สู่อินเทอร์เน็ต. หน้า 114.

¹ สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก. (2541). ทิศทางแห่งอนาคตก้าวสู่โลกไร้พรมแดน. หน้า 114, 117.

ภายในเว็บไซต์ของสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกยังรวบรวมเรื่องราวต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ อาทิเช่น ข้อมูลของประเทศไทย ประวัติศาสตร์ ราชวงศ์ ประเพณี วัฒนธรรม เป็นต้น ในส่วนของความบันเทิง ได้รวบรวมผังรายการและรายการต่าง ๆ ที่ออกอากาศทางจอโทรทัศน์ เรื่องย่อละคร และเพลงจากศิลปินหลากหลายค่าย สำหรับประชาชนที่ต้องการทราบข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เว็บไซต์ของช่อง 5 ได้รวบรวมข้อมูลสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญ ๆ ภายในประเทศ รวมถึงโรงแรมและที่พักต่าง ๆ ทั้งนี้เพื่อเป็นการกระตุ้นและส่งเสริมการท่องเที่ยวในประเทศไทยอีกด้วย

ภาพประกอบ 10 หน้า Web Page สมัยแรกของเว็บไซต์ www.tv5.co.th

ที่มา: สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก. (2541). ทิศทางแห่งอนาคตก้าวสู่โลกไร้พรมแดน สู่ยุคอินเทอร์เน็ต. หน้า 115.

การเปิดศูนย์อินเทอร์เน็ตสถานีวิจัยโทรทัศนกองทัพบกเพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์แก่ประชาชน นอกจากจะเป็นความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี ยังเป็นอีกช่องทางหนึ่งที่ต้องการสื่อสารให้คนต่างประเทศได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารจากประเทศไทยด้วย เราจะเห็นว่าภายในเว็บไซต์มีข้อมูลที่หลากหลายและเป็นประโยชน์ให้ผู้สนใจสามารถเข้ามาค้นคว้าและศึกษาหาความรู้ได้ตลอดเวลา แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงบทบาทของทหารที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ มาเป็นบทบาทในด้านการเป็นผู้นำทางด้านข้อมูลข่าวสารบนเว็บไซต์อินเทอร์เน็ตรายแรกในประเทศไทย

ในส่วนของการบันทึกที่ออกอากาศในช่วงเวลานี้ เป็นได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก ได้แก่ รายการเจาะใจ (พ.ศ. 2534 - ปัจจุบัน) รายการวไรตี้ทอล์คโชว์ที่นำเสนอเรื่องราวของบุคคลทั่วไปที่มีความน่าสนใจต่อสถานการณ์ที่กำลังเป็นที่ถูกลงในสังคม รายการบ้านเลขที่ 5 (พ.ศ. 2535 - 2549) และรายการสนทนา 45 นาที ปัญหาบ้านเมือง (พ.ศ. 2538 - ไม่ปรากฏ) ของบริษัท มีเดีย ออฟ มีเดียส์ จำกัด รายการทอล์คโชว์ที่ปรับปรุงมาจากรายการ สนทนาปัญหาบ้านเมืองในอดีต โดยปรับเปลี่ยนรูปแบบรายการโดยการเชิญผู้ร่วมรายการทั้งผู้ที่ประสบปัญหา และผู้ที่มาแก้ไขปัญหา ซึ่งทั้ง 2 ฝ่ายจะได้แลกเปลี่ยนข้อมูลจากการพูดคุยกันถึงประเด็นปัญหา นำเสนอเรื่องราวที่เป็นประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นในช่วงเวลานั้น ๆ ตัวอย่างที่เคยออกอากาศ เช่น ปัญหากระดูกสันหลังของชาติหายไปไหน กรณีปัญหาเพชรซาอุฯ ปัญหาการอพยพแรงงาน เป็นต้น¹

ภาพประกอบ 11 รายการ สนทนา 45 นาที ปัญหาบ้านเมือง

¹ จาณิน. (2538, กุมภาพันธ์). สนทนา 45 นาที ปัญหาบ้านเมือง. *ทีวีบันทึก*. 3(35): 119-121.

จะเห็นว่า บทบาทของสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกในช่วงเวลานี้ เน้นไปที่การพัฒนาให้สถานีมีความก้าวหน้าและก้าวหน้าเทคโนโลยีที่กำลังจะเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินชีวิต การนำระบบอินเทอร์เน็ตเข้ามาใช้งานในองค์กรสื่อมวลชนเป็นหน่วยงานแรกในประเทศไทย แสดงให้เห็นถึงความพยายามในการก้าวหน้าเทคโนโลยีของทหาร เราจะเห็นได้ว่าผลกระทบของเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ ส่งผลให้ภาพลักษณ์ของทหารตกต่ำ และไม่เป็นที่ยอมรับของประชาชนทั่วไป ทหารจึงจำเป็นต้องแสวงหาบทบาทใหม่ ๆ เพื่อให้ประชาชนรับรู้บทบาทของทหารในทิศทางที่ดีขึ้น ภายในเว็บไซต์ของสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก ยังสามารถรับชมข่าวโทรทัศน์ที่ออกอากาศทางจอโทรทัศน์ได้บนเว็บไซต์อีกด้วยซึ่งการดำเนินการในลักษณะนี้ อาจเป็นผลมาจากยุคโลกาภิวัตน์ที่กำลังจะเข้ามามีบทบาทสำคัญที่ช่วยให้ประชาชนได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารได้อย่างรวดเร็วมากขึ้น

ในส่วนของการทอล์คโชว์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลานี้ จะเห็นได้ว่า ได้มีความพยายาม ในการนำเสนอรูปแบบรายการที่จากเดิมจะเป็นการสื่อสารทางเดียว โดยเปลี่ยนรูปแบบมาเป็นการเรียนเชิญทั้งผู้ที่ประสบปัญหาและผู้ที่จะมาแก้ปัญหา ให้มาร่วมสนทนาเพื่อหาทางออกร่วมกัน ดังจะเห็นได้จากในรายการสนทนา 45 นาที ปัญหาบ้านเมือง อย่างไรก็ตามแม้ว่ารายการดังกล่าวจะเป็นไปในลักษณะพูดคุยถึงปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม แต่การเลือกประเด็นปัญหาที่จะนำเสนอในรายการ ยังคงต้องผ่านการพิจารณาจากผู้บริหารของสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก ทั้งนี้ เพื่อไม่ให้เกิดภาพลักษณ์ที่ไม่ดีต่อทหารและกองทัพบก อันจะนำไปสู่ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตได้

เมื่อพิจารณาถึงสภาพสังคมไทยหลังเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ เป็นต้นมา กลุ่มนักธุรกิจเอกชนเริ่มเข้ามามีบทบาทสำคัญโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเชิงเศรษฐกิจ นอกจากนี้ กระแสโลกาภิวัตน์ได้มากลายเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทย เมื่อสังคมให้ความสำคัญกับสื่อเทคโนโลยีมากขึ้น องค์กรต่าง ๆ จึงเริ่มมีการปรับเปลี่ยนนโยบายเพื่อให้เอื้อต่อการประกอบธุรกิจมากขึ้น สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก ในฐานะสื่อมวลชนของกองทัพบกได้มีการพัฒนากิจการเพื่อให้ก้าวหน้าเทคโนโลยีในยุคโลกาภิวัตน์ การเป็นผู้ริเริ่มในการจัดตั้งเว็บไซต์หลักของสถานี แสดงให้เห็นถึงความพยายามในการที่จะเป็นผู้นำทางด้านเทคโนโลยีของทหาร ภายหลังจากเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ ภาพลักษณ์ของทหารตกต่ำลงเป็นอย่างมาก การจัดตั้งเว็บไซต์ในช่วงเวลาดังกล่าวนี้อาจเป็นการพยายามที่จะปรับเปลี่ยนภาพลักษณ์ของกองทัพบกให้ดีขึ้นด้วยการเป็นผู้นำทางด้านเทคโนโลยีที่สามารถใช้เพื่อสื่ออีกช่องทางหนึ่งในการนำเสนอข่าวสารและความบันเทิงให้กับประชาชน

พ.ศ. 2540 ได้เกิดวิกฤตเศรษฐกิจไทยครั้งใหญ่ ซึ่งส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมโทรทัศน์ในประเทศไทยเช่นเดียวกับอุตสาหกรรมอื่น ๆ สถานีโทรทัศน์ต่าง ๆ โดยเฉพาะช่อง Free TV ซึ่งได้แก่ ช่อง 3 5 7 9 และ ITV ได้รับผลกระทบในเรื่องของการแข่งขันเพื่อแย่งชิงส่วนแบ่งทางการตลาด อันได้แก่ ส่วนแบ่งผู้รับชมและส่วนแบ่งรายได้จากการโฆษณา สถานีโทรทัศน์ต่าง ๆ จึงต้องปรับตัวเพื่อความอยู่รอดโดยการเรียกคืนเวลาจากบริษัทผู้ผลิตรายการหรือผู้เช่าเวลา และหันมาเริ่มผลิตรายการโทรทัศน์ด้วยตนเอง นอกจากนี้ในช่วงเวลาดังกล่าวรัฐบาลต้องการจัดสรรคลื่นความถี่วิทยุโทรทัศน์ เพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ที่ให้ความสำคัญกับสิทธิและเสรีภาพของสื่อมวลชนในการนำเสนอข่าวสารและแสดงความคิดเห็น เพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างแท้จริง โดยปราศจากการครอบงำจากหน่วยงานราชการที่รับผิดชอบ การปรับตัวของอุตสาหกรรมโทรทัศน์ในประเทศไทยช่วงเวลานี้ได้ใช้กลยุทธ์สำคัญ 4 ประการ ได้แก่ 1. การปรับโครงสร้างการบริหารงานให้เกิดความคล่องตัว 2. การปรับผังรายการและกิจกรรมการสื่อสารทางการตลาดกับกลุ่มเป้าหมาย 3. การเพิ่มจำนวนผู้ผลิตรายการ 4. การขยายธุรกิจไปยังธุรกิจที่เกี่ยวข้อง¹

ผู้อำนวยการสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกในช่วงเวลานี้ ประกอบด้วย พลเอกเป้ง มาลากุล ณ อยุธยา (พ.ศ. 2538 - 2542) พลเอกสมพงษ์ ใหม่วิจิตร (พ.ศ. 2542 - 2543) พลเอกสุนทร ไสยภณศิริ (พ.ศ. 2543 - 2545) โดยยังคงอยู่ภายใต้การดำเนินงานของคณะกรรมการบริหารวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก ที่กำหนดนโยบายในการทำงานให้สอดคล้องกับนโยบายของกองทัพบก สำหรับคณะกรรมการฯ ในช่วงเวลานี้ ได้แก่ พลเอกเชษฐา ฐานะจาโร (พ.ศ. 2539 - 2541) และพลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ (พ.ศ. 2541 - 2545)

สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก ดำเนินการออกอากาศในระบบทีวีสีเป็นเวลา 39 ปีเศษ โดยมีสถานีหลักอยู่ที่กรุงเทพฯ และมีสถานีเครือข่ายจำนวน 30 สถานี กระจายอยู่ทั่วประเทศ คณะผู้บริหารระดับสูงของกองทัพบกได้วิเคราะห์ว่า สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกได้ดำเนินกิจการทางธุรกิจแขนงหนึ่งและในอนาคตธุรกิจโทรทัศน์มีแนวโน้มที่จะมีการแข่งขันกันสูงขึ้น และสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกอยู่ในข่ายของการแข่งขันในเชิงธุรกิจนี้ด้วย แต่ด้วยข้อจำกัดที่สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก มิได้เป็นนิติบุคคลที่ต้องตามกฎหมาย ดังนั้น การดำเนินการกับผู้จัดรายการในการทำสัญญาจึงเป็นการทำสัญญาระหว่างกองทัพบกและผู้จัดรายการ ซึ่งทำให้เกิดข้อเสียเปรียบหลายอย่างในแง่มุมของการดำเนินธุรกิจและบ่อยครั้งที่ผู้จัดรายการทำผิดสัญญาทางสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกต้องดำเนินการตามกฎหมาย โดยให้กองทัพบกเป็นโจทก์ฟ้อง ซึ่ง

¹ ดวงทิพย์ วรรณรัตน์. (2549). 50 ปี โทรทัศน์ไทย. บทคัดย่อ.

ในทางกลับกันหากผู้จัดรายการจะยื่นฟ้องทางสถานีฯ จะต้องยื่นฟ้องในนามของกองทัพบก ซึ่งกลายเป็นการนำเอาสถาบันกองทัพบกเข้ามาเกี่ยวข้อง นอกเหนือจากนี้ ระเบียบต่าง ๆ ที่ใช้ในการปฏิบัติงานภายในสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกโดยส่วนมากจะเป็นระเบียบ ที่อิงกับทางราชการ ทำให้การดำเนินธุรกิจเป็นไปอย่างล่าช้า

เพื่อให้สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกมีการบริหารจัดการที่คล่องตัวและมีศักยภาพในด้านธุรกิจ สามารถแข่งขันกับสถานีช่องอื่น ๆ คณะผู้บังคับบัญชาระดับสูงของกองทัพบกจึงได้ตกลงอนุมัติให้จัดตั้ง “บริษัท ททบ. 5 จำกัด” เพื่อดำเนินการทางด้านธุรกิจแทนสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก เมื่อวันที่ 14 มีนาคม พ.ศ. 2540 โดยเป็นนิติบุคคลที่ถูกต้องตามกฎหมาย ตามระเบียบข้อบังคับของกระทรวงพาณิชย์ และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยใช้เงินทุนจดทะเบียนทั้งสิ้น 250 ล้านบาท มีวัตถุประสงค์และโครงสร้างในการบริหารงาน ดังนี้

1. เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการบริหารงานและการจัดการเกี่ยวกับกิจการด้านต่าง ๆ ภายในสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก ซึ่งจะเป็นการเอื้อประโยชน์กับบริษัทต่าง ๆ ที่ประกอบธุรกิจรวมกัน และเป็นผลดีต่อผู้บริโภคที่จะได้ชมรายการที่ดีและมีคุณค่าต่อสังคม
2. เพื่อเป็นองค์กรในรูปแบบของนิติบุคคลที่ถูกต้องตามกฎหมาย
3. เพื่อแสวงหาธุรกิจในการลงทุน สนธิศักยภาพของการเป็นสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก
4. เพื่อให้กำลังพลของกองทัพบกและผู้ปฏิบัติงานในสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก มีความรู้สึกเป็นเจ้าขององค์กร โดยมีการกระจายหุ้นให้แก่กำลังพล ทำให้กำลังพลมีความรักและหวงแหนองค์กร
5. เพื่อนำรายได้จากการประกอบการไปเป็นสวัสดิการแก่กำลังพลภายในกองทัพบก

บริษัท ททบ. 5 จำกัด ดำเนินธุรกิจในลักษณะของบริษัทแม่ (Holding Company) มีการลงทุนและจัดตั้งบริษัทในเครือ จำนวน 4 บริษัท รายละเอียด ดังนี้

1. บริษัท ททบ. 5 มาร์เก็ตติ้ง จำกัด (บริษัทด้านการตลาด) - ดำเนินการด้านการตลาดและธุรกิจการขายสื่อโฆษณาให้กับสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก และได้รับสิทธิเป็นเวลาโฆษณาช่วงข่าวภาคค่ำประจำวันเพื่อเป็นธุรกิจในการสร้างรายได้หลัก และการขายเวลาโฆษณารายการอื่น ๆ ที่ผลิตหรือร่วมผลิตโดย ททบ. 5

2. บริษัท ททบ. 5 เรดิโอ จำกัด (บริษัทด้านวิทยุ) - ดำเนินการผลิตรายการและกระจายเสียงทางวิทยุ คลื่นความถี่ เอฟ เอ็ม 94.0 MHz. โดยผลิตรายการข่าวและรายการที่มีสาระและเป็นประโยชน์ กระจายเสียงตลอด 24 ชั่วโมง

3. บริษัท ททบ. 5 โปรดักชั่น แอนด์ เอ็นเตอร์เทนเมนต์ จำกัด (บริษัทด้านผลิตรายการ) - ดำเนินการผลิต/ร่วมผลิตรายการ และร่วมทุนกับบริษัทที่ผลิตรายการโทรทัศน์ต่าง ๆ ผลิตรายการที่มีสาระและให้ความบันเทิงที่หลากหลาย รวมทั้งพัฒนารายการให้มีรูปแบบแปลกใหม่ และพัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพตามความต้องการของอุตสาหกรรมด้านการผลิตรายการในอนาคต การร่วมพัฒนารายการต่าง ๆ กับบริษัทที่มีความชำนาญเฉพาะด้าน เพื่อสร้างสรรค์งานที่มีคุณภาพให้แก่สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก

4. บริษัท ททบ. 5 พับลิชชิง (บริษัทด้านสิ่งพิมพ์) - ดำเนินการจัดทำและจัดจำหน่ายนิตยสาร “ทีวีบันเทิง” และสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เพื่อเพิ่มช่องทางในการประชาสัมพันธ์งานของกองทัพบกและรายการ ต่าง ๆ ของสถานีฯ ให้เป็นที่รู้จัก และเพิ่มทางเลือกใหม่สำหรับผู้ที่ชอบอ่านนิตยสารบันเทิง

บริษัท ททบ. 5 จำกัด จัดตั้งขึ้นเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกให้เกิดความคล่องตัวและมีประสิทธิภาพในแง่ของการบริหารงาน ในช่วงเวลาเดียวกัน สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกได้เริ่มโครงการใหม่ ๆ เพื่อแสดงให้เห็นถึงการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง แม้ว่าจะประสบปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจภายในประเทศแต่สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกยังคงมีเงินทุนหมุนเวียนจากการประกอบธุรกิจที่ผ่านมาจากการให้เช่าสัญญาณออกอากาศ การขายโฆษณา เป็นต้น ซึ่งรายการจากการประกอบธุรกิจเหล่านี้ ยังสามารถนำไปใช้เป็นสวัสดิการให้แก่กองทัพบกอีกด้วย¹ ดังนั้น สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกจึงไม่ประสบปัญหาด้านการเงินในการลงทุนกับโครงการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาความทันสมัย

ในช่วงเวลานี้สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกเป็นสถานีแรกในประเทศไทยที่ขยายเวลาออกอากาศเป็น 24 ชั่วโมง เพื่อตอบสนองและเข้าถึงประชาชนที่ต้องการรับรู้ข่าวสาร ความบันเทิง และสาระประโยชน์ในช่วงยามวิกาล โดยนำระบบบรรจุเทปแบบอัตโนมัติมาใช้งานเพื่อรองรับการออกอากาศ โดยเจ้าหน้าที่จะพิมพ์รหัสติดไว้ที่ข้างกล่องเทปและนำไปใส่ไว้ในตู้เทปเมื่อถึงเวลาออกอากาศหุ่นยนต์ จะนำม้วนเทปไปใส่ไว้ในเครื่องเล่นเทป และเมื่อจบรายการหุ่นยนต์ซึ่งถูกควบคุมด้วยระบบคอมพิวเตอร์ จะนำม้วนเทปที่ออกอากาศแล้วไปเก็บเข้าที่โดยอัตโนมัติ

¹ สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก. (2541). บริษัท ททบ.5 จำกัด. หน้า 124-125.

นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและการสื่อสาร และเล็งเห็นว่าการรับรู้ข้อมูลข่าวสารในปัจจุบันใช้เวลาไม่นานเมื่อเทียบกับสมัยก่อนที่มีอุปสรรคในเรื่องของเวลาและระยะทาง จึงได้ริเริ่มโครงการ Thai TV Global Network (TGN) เป็นการแพร่ภาพรายการโทรทัศน์ในระบบดิจิทัลผ่านระบบดาวเทียมที่ครอบคลุมเครือข่ายสัญญาณสู่นานาประเทศทั่วโลก โดยได้รับความร่วมมือจากบริษัท ชินวัตรแซทเทลไลท์ เพื่อส่งสัญญาณผ่านดาวเทียมในระบบดิจิทัล ซึ่งสัญญาณการถ่ายทอดจะครอบคลุมทวีปเอเชีย แอฟริกา ยุโรป ออสเตรเลีย และสหรัฐอเมริกา จำนวนทั้งสิ้น 144 ประเทศทั่วโลก วัตถุประสงค์หลักเพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและสาระบันเทิงของประเทศไทยให้แก่คนไทยและชาวต่างประเทศทั่วโลก¹ อีกทั้งยังเป็นการประชาสัมพันธ์เชิงรุก กล่าวคือ เป็นการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและวัฒนธรรมของประเทศไทยไปยังหน้าจอโทรทัศน์ของชาวต่างประเทศโดยตรง นอกจากนี้ ยังเป็นสื่อที่เชื่อมโยงคนไทยที่อยู่ต่างแดนให้เกิดความรู้สึกใกล้ชิดและผูกพันกับประเทศไทยมากยิ่งขึ้น

รายการที่นำเสนอผ่านโครงการ Thai TV Global Network เป็นรายการของสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกที่ออกอากาศในวลาปกติ ทั้งรายการข่าว รายการสาระความรู้ และละคร เป็นต้น โดยแบ่งตารางการออกอากาศตามทวีปและเน้นไปที่ช่วง Prime Time ของแต่ละทวีปนั้น ๆ สำหรับรายการที่ออกอากาศในช่วง พ.ศ. 2540 - 2541 แบ่งเป็นรายการข่าว 4 ช่วง รายการสาระความรู้ เช่น รายการบ้านเลขที่ 5 รายการไกลบ้าน รายการเรารักศิลปวัฒนธรรมไทย รายการจารึกไว้ในแผ่นดิน รายการโครงการพระราชดำริจากฟ้าสู่ดิน เป็นต้น

¹ สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก. (2542). *Thai TV Global Network*. หน้า 10-11.

เวลา				รายการ						
THAILAND	USA	EUROPE	AUSTRALIA	จันทร์	อังคาร	พุธ	พฤหัสบดี	ศุกร์	เสาร์	อาทิตย์
1/1/98	31/12/97	31/12/97	1/1/98						22.00-00.00	
22.00-23.00	10.00-11.00	03.00-04.00	02.00-03.00	เช้าวันนี้ (สด)	เช้าวันนี้ (สด)	เช้าวันนี้ (สด)	เช้าวันนี้ (สด)	เช้าวันนี้ (สด)	ถ่ายทอดสด	เช้าวันนี้ (สด)
23.00-23.05	11.00-11.05	04.00-04.05	03.00-03.05	ข่าว	ข่าว	ข่าว	ข่าว	ข่าว	ศิลปะมวยไทย	ข่าว
									นายชนมดัม	ทำเนียบไทย
23.05-00.55	11.05-12.55	04.05-05.55	03.05-04.55	บ้านเลขที่ 5 (สด)	บ้านเลขที่ 5 (สด)	บ้านเลขที่ 5 (สด)	บ้านเลขที่ 5 (สด)	บ้านเลขที่ 5 (สด)	00.00-01.00 เช้าวันนี้	เรื่องของดาว
00.55-01.30	12.55-13.30	05.55-06.30	04.55-05.30	ข่าว	ข่าว	ข่าว	ข่าว	ข่าว	01.00-01.30 ข่าว	ข่าว
01.30-01.55	13.30-13.55	06.30-06.55	05.30-05.55	โกลบ้าน	เปิดบันทึกตำนาน	คู่อาพาเที่ยว	ได้ฝากฟ้า	สำนักไทย	ใจก็กะจี	พุทธประทีป
01.55-02.20	13.55-14.20	06.55-07.20	05.55-06.20	เผชิญหน้าภาวะ แวดล้อม	แลเมืองใต้/อีสาน บ้านเขา	ร้อยแปดพันเก้า	ย้อนทวงรอยไทย	ฟ้ากว้างแดนไกล	โรงเรียนของหนู	แผ่นดินธรรม
02.20-02.45	14.20-14.45	07.20-07.45	06.20-06.45	ข่าว	ข่าว	ข่าว	ข่าว	ข่าว	ข่าว	ข่าว
02.45-04.00	14.45-16.00	07.45-09.00	06.45-08.00	ละครกันตนา (สด)	ละครกันตนา (สด)	ละครอิศริมเดีย (สด)	ละครอิศริมเดีย (สด)	ละครแอ็กแซกท์ (สด)	ละครแอ็กแซกท์ (สด)	ละครแอ็กแซกท์ (สด)
04.00-04.45	16.00-16.45	09.00-09.45	08.00-08.45	ข่าว (สด)	ข่าว (สด)	ข่าว (สด)	ข่าว (สด)	ข่าว (สด)	ข่าว (สด)	ข่าว (สด)
04.45-05.10	16.45-17.10	09.45-10.10	08.45-09.10	ครอบครัววาล	แผ่นดินทอง	หลายชีวิต	โลกสวยด้วยมือเรา	ส่องโลก	ศิลปะสยาม	ตะลุย ตลาด ดอก
05.10-05.20	17.10-17.20	10.10-10.20	09.10-09.20	เฮดไลน์ส์	เฮดไลน์ส์	เฮดไลน์ส์	เฮดไลน์ส์	เฮดไลน์ส์	หยาดน้ำพระทัย ด้วยชีวิต	หยาดน้ำพระทัย ด้วยชีวิต
05.20-05.23	17.20-17.23	10.20-10.23	09.20-09.23	เรารัก ศิลปวัฒนธรรมไทย	เรารัก ศิลปวัฒนธรรมไทย	เรารัก ศิลปวัฒนธรรมไทย	เรารัก ศิลปวัฒนธรรมไทย	เรารัก ศิลปวัฒนธรรมไทย	เรารัก ศิลปวัฒนธรรมไทย	เรารัก ศิลปวัฒนธรรมไทย
05.23-05.30	17.23-17.30	10.23-10.30	09.23-09.30	โครงการ พระราชดำริจากฟ้า สู่ดิน	โครงการ พระราชดำริจากฟ้า สู่ดิน	โครงการ พระราชดำริจากฟ้า สู่ดิน	โครงการ พระราชดำริจากฟ้า สู่ดิน	โครงการ พระราชดำริจากฟ้า สู่ดิน	โครงการ พระราชดำริจากฟ้า สู่ดิน	โครงการ พระราชดำริจากฟ้า สู่ดิน
05.30-05.35	17.30-17.35	10.30-10.35	09.30-09.35	จารึกไว้ในแผ่นดิน	จารึกไว้ในแผ่นดิน	จารึกไว้ในแผ่นดิน	จารึกไว้ในแผ่นดิน	จารึกไว้ในแผ่นดิน	จารึกไว้ในแผ่นดิน	จารึกไว้ในแผ่นดิน
05.35-06.00	17.35-18.00	10.35-11.00	09.35-10.00	ข่าว	ข่าว	ข่าว	ข่าว	ข่าว	ข่าว	ข่าว

ภาพประกอบ 12 ตัวอย่างผังรายการที่ออกอากาศผ่านทาง
THAI TV GLOBAL NETWORK (TGN)

ที่มา: สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก. (2541). Global Network จากไทยสู่ไทยในต่างแดน. หน้า 123.

โครงการ TGN ได้รับการตอบรับจากประชาชนชาวไทยที่อยู่ต่างประเทศ ดังจะเห็นได้จากจดหมายที่ชาวไทยในต่างแดน ได้เขียนมาถึงสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก ซึ่งแสดงให้เห็นถึงจุดมุ่งหมายในการจัดตั้งโครงการดังกล่าวที่ต้องการให้ประชาชนชาวไทยที่อยู่ต่างแดนได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารที่เกิดขึ้นภายในประเทศไทย บทบาทของสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกในช่วงเวลานี้จึงเป็นการแสดงให้เห็นถึงการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้เพื่อให้การสื่อสารสามารถส่งผ่านไปถึงต่างแดนได้

ภาพประกอบ 13 ภาพจดหมายจากผู้ชมชาวไทยในต่างแดน โครงการ TGN

ที่มา: สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก. (2542). Global Network จากไทยสู่ไทยในต่างแดน. หน้า 15.

จะเห็นได้ว่า การเกิดขึ้นของวิกฤตเศรษฐกิจในประเทศไทยส่งผลให้สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกต้องปรับตัวเพื่อให้องค์กรสามารถดำเนินกิจการได้อย่างคล่องตัวมากขึ้น การจัดตั้ง บริษัท ททบ.5 จำกัด แสดงให้เห็นถึงการปรับตัวเพื่อพัฒนาองค์กรให้มีความทันสมัย โดยให้ความสำคัญกับการสื่อสารทางการตลาดผ่านโครงการ Thai TV Global Network ที่เผยแพร่ข่าวสารจากในประเทศไทยไปสู่ทวีปต่าง ๆ ทั่วโลก ซึ่งเป็นแสดงให้เห็นถึงความสามารถในการบริหารงานเชิงธุรกิจของทหาร อีกทั้ง ยังเป็นการส่งเสริมภาพลักษณ์ของทหารที่นอกเหนือจากการปกป้องประเทศชาติและบ้านเมืองแล้วยังสามารถแสดงบทบาทในเชิงการบริหารธุรกิจได้เป็นอย่างดี

เมื่อพิจารณาระยะเวลาของการก่อตั้ง บริษัท ททบ.5 จำกัด และบริษัทในเครืออีก 4 บริษัท พบว่า เป็นช่วงระยะเวลาเดียวกันกับการเกิดวิกฤตเศรษฐกิจในสังคมไทย โดยบริษัทแม่ (Holding Company) จัดตั้งขึ้นก่อนที่รัฐบาลจะประกาศค่าเงินบาทลอยตัว หลังจากนั้นอีก 2 เดือน บริษัทในเครือทยอยจดทะเบียนและจัดตั้งขึ้นตามลำดับ ดังนี้ บริษัท ททบ. 5 มาร์เก็ตติ้ง จำกัด จดทะเบียนวันที่ 11 กันยายน พ.ศ. 2540 บริษัท ททบ. 5 เรดิโอ จำกัด และ บริษัท ททบ. 5 โปรดักชั่น แอนด์ เอ็นเตอร์เทนเมนต์ จำกัด จดทะเบียน วันที่ 6 พฤศจิกายน พ.ศ. 2540 และ บริษัท ททบ. 5 พับลิชชิงจดทะเบียนวันที่ 24 ธันวาคม พ.ศ. 2540

จากการเกิดขึ้นของบริษัท ททบ. 5 จำกัด และบริษัทในเครือ ซึ่งเป็นการจัดตั้งขึ้นในช่วงระยะเวลาที่บ้านเมืองให้ความสำคัญกับนโยบายพลเรือน กล่าวคือ จากผลของเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ พ.ศ. 2535 บทบาทของทหารถูกจำกัดในการบริหารบ้านเมือง และลดบทบาทในการเข้าแทรกแซงทางการเมือง โดยให้ความสำคัญกับพลเรือนในการขึ้นมาบริหารประเทศแทน ซึ่งทำให้ทหารพยายามหาแนวทางในการแสดงบทบาทของตนเองขึ้นอีกครั้งหนึ่ง และเมื่อพิจารณาจากห้วงระยะเวลาที่ประเทศไทยให้ความสำคัญกับการลงทุนของนักธุรกิจ ดังนั้น กองทัพบกจึงเล็งเห็นว่าหากกองทัพบกได้เข้ามามีบทบาทเป็นส่วนหนึ่งในวงการธุรกิจอาจจะส่งผลดีให้แก่กองทัพบกในอนาคต และเป็นการเปิดมุมมองใหม่ที่แสดงให้เห็นถึงศักยภาพของทหารในการประกอบธุรกิจ อีกทั้งยังเป็นการช่วยลดภาพลักษณ์ที่ไม่ดีของทหาร ที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับการเมือง และพยายามแสดงความเป็นมิตรกับประชาชนมากขึ้น

เราจะเห็นได้ว่า บทบาทของสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกในช่วงระยะเวลานี้เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อพิจารณาร่วมกับสถานการณ์ภายในประเทศที่ให้ความสำคัญกับระบบเศรษฐกิจทำให้สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกหันมาให้ความสำคัญกับเศรษฐกิจในประเทศมากยิ่งขึ้น ด้วยการจัดตั้งบริษัทเพื่อรองรับการดำเนินกิจการที่คล่องตัวมากขึ้นในเชิงธุรกิจ และการจัดตั้งโครงการ Thai TV Global Network เพื่อเผยแพร่ข่าวสารของประเทศไทยไปยังทั่วโลก เป็นต้น

แม้แนวทางในการจัดตั้ง บริษัท ททบ. 5 จำกัด และบริษัทในเครือจะเป็นเพื่อการสนับสนุนงานด้านต่าง ๆ ของสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกให้เกิดความคล่องตัว สามารถดำเนินการได้อย่างราบรื่นเหมือนกับองค์กรธุรกิจอื่น ๆ แต่นั่นเป็นเพียงแค่เป้าหมายที่ต้องการให้เกิดขึ้นเท่านั้น เพราะในทางปฏิบัติ บริษัท ททบ. 5 จำกัด และบริษัทในเครือดำเนินการได้ไม่ถึง 5 ปี ก็ต้องยุบไป โดยคงเหลือเพียงแค่ บริษัท ททบ. 5 จำกัด ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความไม่เชี่ยวชาญในการประกอบกิจการเชิงธุรกิจของกองทัพบก

4.2.2 บทบาทของช่อง 5 ในการสร้างภาพลักษณ์ทหาร พ.ศ. 2544 – 2549

ภายหลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 องค์กรสื่อมวลชนส่วนใหญ่เกิดการตื่นตัวโดยเฉพาะมาตรา 40 ที่เกี่ยวข้องกับการออกพระราชบัญญัติจัดตั้งองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่ที่จะเข้ามาทำหน้าที่กำกับดูแลองค์กรด้านวิทยุโทรทัศน์คมนาคม หรือที่เรียกว่า คณะกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กทช.) และองค์กรที่ดูแลด้านวิทยุและโทรทัศน์ หรือที่เรียกว่า คณะกรรมการกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์แห่งชาติ (กสช.) องค์กรส่วนใหญ่ต่างเตรียมรับมือกับผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นเมื่อมีการจัดตั้งองค์กรนี้ขึ้นอย่างเป็นทางการ สถานีวิทยุ

โทรทัศน์กองทัพบกได้เตรียมรับมือกับสถานการณ์ดังกล่าวที่อาจเกิดขึ้นในเร็ว ๆ นี้ อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น พบว่า สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกไม่ได้รับผลกระทบจากการจัดตั้งองค์กรดังกล่าว เนื่องจากยังคงให้บริการประชาชนในฐานะสื่อมวลชนเพื่อความมั่นคงของรัฐ

ในส่วนของการบริหารงาน สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกยังคงมีคณะกรรมการบริหารวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกที่เป็นผู้กำหนดนโยบายหลักในการปฏิบัติงานให้แก่สถานี สำหรับคณะกรรมการดังกล่าวในห้วงเวลานี้ ประกอบด้วย พลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ (พ.ศ. 2541 - 2545) พลเอกสมศักดิ์ อุดตะนันท์ (พ.ศ. 2545 - 2546) พลเอกชัยสิทธิ์ ชินวัตร (พ.ศ. 2546 - 2547) พลเอกประวิตร วงษ์สุวรรณ (พ.ศ. 2547 - 2548) และพลเอกสนธิ บุญยรัตกลิน (พ.ศ. 2548 - 2550) สำหรับผู้อำนวยการสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกในห้วงเวลานี้ มีรายละเอียดดังนี้ พลเอกสุนทร ไสยฤทธิ์ (พ.ศ. 2543 - 2545) พลเอกธีระ บุญพิทักษ์ (พ.ศ. 2545 - 2546) พลเอกปรีชา เปรมาสวัสดิ์ (1 ต.ค. 2546 - 3 มิ.ย. 2547) พลเอกสหชัย ชวนไชยสิทธิ์ (4 มิ.ย. 2547 - 14 มิ.ย. 2547) พลโทสุรฤทธิ์ จันทราทิพย์ (14 มิ.ย. 2547 - 13 ก.ค. 2547) พลโทชาติรี พันธ์พันธุ์ (13 ก.ค. 2547 - 30 ก.ย. 2547) พลเอกเลิศฤทธิ์ เวชสวรรค์ (1 ต.ค. 2547 - 30 ก.ย. 2548) พลเอกมีชัย ห่องรีว (1 ต.ค. 2548 - 2 ธ.ค. 2548) พลเอกวุฒิชัย พรพิบูลย์ (3 ธ.ค. 2548 - 30 ก.ย. 2550)

เมื่อพิจารณารายชื่อผู้อำนวยการสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก พ.ศ. 2544 - 2549 โดยเฉพาะอย่างยิ่งช่วงปี พ.ศ. 2546-2547 จะเห็นได้ว่า มีการเปลี่ยนผ่านผู้อำนวยการสถานีวิทยุโทรทัศน์จำนวน 5 คนด้วยกัน ซึ่งการเปลี่ยนผู้อำนวยการในห้วงเวลานี้ เป็นผลสืบเนื่องมาจากการดำเนินกิจการของสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกในการแปรรูปบริษัท ททบ. 5 จำกัด (มหาชน) ที่ก่อตั้งขึ้นตอนวิกฤติเศรษฐกิจ โดยกองทัพบกมีแผนในการดำเนินการแปรรูปสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก จากเดิมที่เป็นสื่อของกองทัพ ให้มาเป็นธุรกิจกึ่งสัมปทานธุรกิจเอกชนกึ่งบริษัทจำกัด โดยมีกระบวนการแปรรูป 2 ขั้นตอน โดยขั้นตอนแรกคือ บริษัท ททบ. 5 จำกัด ในช่วงวิกฤติเศรษฐกิจ พ.ศ. 2540 - 2544 ด้วยทุนจดทะเบียนจำนวน 250 ล้านบาท¹ ซึ่งได้กล่าวรายละเอียดไปแล้วในหัวข้อที่ผ่านมา

สำหรับกระบวนการแปรรูปขั้นที่ 2 คือ บริษัท อาร์ทีเอ เอ็นเตอร์เทนเมนต์ จำกัด (มหาชน) โดยสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกมีแผนในการแปรรูปบริษัท ททบ. 5 จำกัด (มหาชน) มาเป็น บริษัทอาร์ทีเอ เอ็นเตอร์เทนเมนต์ จำกัด (มหาชน) เพื่อนำเข้าจดทะเบียนในตลาด

¹ อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์. (2548). *ปิดหู ปิดตา ปิดปาก: สิทธิเสรีภาพในมือธุรกิจการเมืองสื่อ*. หน้า 268.

หลักทรัพย์ ทำหน้าที่ในการเป็นผู้ให้เวลาออกอากาศของ ททบ. 5 และวิทยุในเครือกองทัพบก ในสมัยพลเอกสมทัต อัตตะนันทน์ เป็นผู้บัญชาการทหารบก พ.ศ. 2544 - 2546 โดยการเพิ่มทุนจดทะเบียน 410 ล้านบาท ทำให้บริษัท ททบ. 5 จำกัด มีทุนจดทะเบียนรวมทั้งสิ้น 660 ล้านบาท โดยมีผู้ถือหุ้นหลักคือกองทัพบก นายทหารระดับสูง และบริษัทเอกชน อย่างไรก็ตาม กระบวนการในการเปลี่ยนแปลงสัดส่วนผู้ถือหุ้นได้ถูกวิพากษ์วิจารณ์จากการกระทำที่ไม่โปร่งใส จนกระทั่งถึงยุคของพลเอกชัยสิทธิ์ ชินวัตร ขึ้นดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบก ตั้งแต่ พ.ศ. 2546 ได้มีการปรับเปลี่ยนแผนในการแปรรูปใหม่

อย่างไรก็ตาม การที่บริษัท ททบ. 5 จำกัด จะเปลี่ยนมาเป็นบริษัท อาร์ทีเอ เอ็นเตอร์เทนเมนต์ จำกัด ได้มีการดำเนินการหักลบกลบหนี้ทางบัญชีระหว่างบริษัท ททบ. 5 จำกัด และสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก ซึ่งส่งผลให้สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกมีสภาพเป็นหนี้บริษัท อาร์ทีเอ เอ็นเตอร์เทนเมนต์ จำกัด ทำให้บอร์ดบริหารบริษัท ททบ. 5 จำกัด มีมติให้ยกเลิกโครงการของบริษัท ททบ. 5 จำกัด เข้าตลาดหลักทรัพย์ ซึ่งการแปรรูปบริษัท ททบ. 5 จำกัด ได้กลายเป็นประเด็นสาธารณะและรัฐบาลจำเป็นต้องตั้งคณะกรรมการสอบสวนในที่สุด

เมื่อพิจารณารายชื่อผู้อำนวยการสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกในช่วงเวลาดังกล่าวนี้นพบว่า พลเอกชัยสิทธิ์ ชินวัตร ผู้บัญชาการทหารบกและประธานคณะกรรมการบริหารวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก ได้ทำการเปลี่ยนตัวผู้อำนวยการสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกภายในระยะเวลา 1 เดือน จำนวนทั้งสิ้น 3 คน โดยมีสาเหตุมาจากการ พลเอกปรีชา เปรมาสวัสดิ์ และพลเอกสหชัย ชวนไชยสิทธิ์ หนึ่งในผู้อำนวยการสถานีฯ ในช่วงเวลานี้ ไม่สามารถตอบสนองนโยบายการนำบริษัท อาร์ทีเอ เอ็นเตอร์เทนเมนต์ จำกัด (มหาชน) เข้าตลาดหลักทรัพย์ในประเทศไทย จนกระทั่งรัฐบาลได้ดำเนินการตั้งคณะกรรมการสอบสวน โดยผลการสอบสวนสรุปว่า ให้ลดทุนจดทะเบียนของ บริษัท อาร์ทีเอ เอ็นเตอร์เทนเมนต์ จำกัด เหลือเพียงแค่ 3300 ล้านบาท และให้สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก เป็นผู้ถือหุ้นจำนวน 100 เปอร์เซ็นต์¹

สำหรับนโยบายทั่วไปในการดำเนินกิจการของสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกยังคงยึดตามนโยบายของกองทัพบกและเตรียมการรองรับกฎหมายรวมถึง พ.ร.บ.ที่เกี่ยวข้องกับรัฐธรรมนูญมาตรา 40 ในส่วนของนโยบายเฉพาะทางด้านเทคนิคเน้นการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับระบบดิจิทัลโดยให้ชะลอโครงการขยายสถานีเครือข่ายและให้เน้นปรับปรุงสัญญาณและระบบการถ่ายทอดให้มีประสิทธิภาพในส่วนของการข่าวและรายการที่นำเสนอออกอากาศทางโทรทัศน์เน้นให้สาระความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม การนำเสนอข่าวจะต้องถูกต้องและเป็นกลาง

¹ อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์. (2548). เล่มเดิม. หน้า 269-276.

ไม่ให้เกิดความเสียหายต่อบุคคล องค์กรและประเทศชาติ ในส่วนของโครงการ Thai TV Global Network มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องโดยเน้นให้เป็นจุดแข็งเพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของ ททบ. เน้นคืนกำไรให้กับสังคม รวมถึงการสร้างสายใยสัมพันธ์ระหว่างคนไทยในต่างแดนและเป็นสื่อที่ช่วยประเทศไทยและรัฐบาลด้วยการส่งข้อมูลออกไปทั่วโลก โดยมีรายละเอียดโครงการการพัฒนาด้านความมั่นคงของชาติ¹ ดังนี้

1. เผยแพร่พระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และพระบรมวงศานุวงศ์
2. เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ระบบการปกครองของไทยและการบริหารงานของรัฐบาล
3. เผยแพร่ขนบธรรมเนียมและศิลปวัฒนธรรมอันดีงามของชาติตลอดจนเอกลักษณ์ของภาษาไทย
4. ประชาสัมพันธ์เชิงรุกเพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องในกรณีที่มีผลกระทบทางลบต่อประเทศชาติและประชาชน
5. เป็นศูนย์รวมความสามัคคีของคนไทยทั่วโลกอันจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประเทศชาติในอนาคต
6. ประชาสัมพันธ์ข้อมูลและให้ความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยวที่จะเดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทย
7. ส่งเสริมการส่งออกสินค้าที่ผลิตในประเทศทั้งผลิตผลด้านอุตสาหกรรม หัตถกรรม และเกษตรกรรม
8. นำเสนอข้อมูลเพื่อส่งเสริมและชักชวนการลงทุนจากต่างประเทศ
9. เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข่าวสารและความบันเทิงจากภายในประเทศสู่สายตาของผู้ชมทั่วโลกเพื่อแสดงถึงความเป็นผู้นำในด้านเทคโนโลยีที่ทันสมัย

ในส่วนของนโยบายด้านการสื่อสารขององค์กรของสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก ให้ความสำคัญในการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ชัดเจนของสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก ในการดำเนินกิจการสาธารณะเพื่อความมั่นคงของประเทศตามนโยบายของกองทัพบกให้แก่หน่วยงานองค์กรภาครัฐและเอกชนและประชาชนทั่วไปโดยมีสื่อมวลชนเป็นทางเผยแพร่และการเปิดให้หน่วยงานต่าง ๆ เข้าเยี่ยมชมกิจการ รวมทั้งการจัดกิจกรรมที่ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม

¹ สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก. (2545, 22 พฤศจิกายน). นโยบายการบริหารงาน สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก พ.ศ. 2546. หน้า 4.

นอกจากนี้ยังให้การสนับสนุนและส่งเสริมโครงการกิจกรรมต่าง ๆ ของหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนตามความเหมาะสมเพื่อประโยชน์สาธารณะโดยคำนึงถึงภาพลักษณ์และนโยบายของสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกเป็นหลัก รวมถึงการติดตามผลกระทบของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับมาตรา 40 แห่งรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540

สำหรับแนวทางด้านการพัฒนางานข่าวเพื่อให้สอดคล้องกับแผนแม่บทการบริหารงานกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์กองทัพบกและกฎหมายรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 มาตรา 40 ให้ความสำคัญในการดำเนินการให้สามารถตอบสนองหน้าที่หลักของกองทัพบก ได้แก่ การเตรียมกำลังกองทัพบกในยามปกติ และการป้องกันราชอาณาจักรเมื่อเกิดสถานการณ์สงคราม ซึ่งสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกให้ความสำคัญในการดำเนินรายการข่าวเพื่อให้ความรู้และข่าวสารต่อประชาชนโดยเน้นให้เป็นรายการเพื่อการบริหารสาธารณะ และจะต้องมีเนื้อหาสาระที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชนในด้านความมั่นคงของชาติและครอบคลุมด้านการศึกษา ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม วิทยาศาสตร์เทคโนโลยี สิ่งแวดล้อมการเกษตรการส่งเสริมอาชีพ รวมถึงการสร้าง ความเข้าใจระหว่างรัฐบาลกับประชาชน¹

จากแนวทางในการดำเนินกิจการหลังวิกฤตเศรษฐกิจไทยเป็นต้นมา สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกยังคงให้ความสำคัญกับงานด้านข่าวที่นำเสนอสาระความรู้ให้แก่ประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเนื้อหาข่าวที่เกี่ยวข้องกับพระราชกรณียกิจต่าง ๆ ของพระมหากษัตริย์ รวมถึงการส่งเสริมความมั่นคงให้แก่คนในชาติดังปรากฏออกมาผ่านรายการต่าง ๆ ที่แสดงให้เห็นถึงภารกิจหลักในการประกอบกิจการของสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก นอกจากนี้ โครงการ Thai TV Global Network ยังเป็นอีกหนึ่งช่องทางที่สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกใช้ในการติดต่อสื่อสาร และนำเสนอข่าวสารภาพลักษณ์ของการดำเนินกิจการต่าง ๆ ของพระมหากษัตริย์และรัฐบาลไทยให้แก่คนไทยในต่างประเทศได้รับทราบอีกด้วย

ในช่วงสมัยรัฐบาลทักษิณ มีการเลื่อนชั้นเลื่อนตำแหน่งให้กับเพื่อนร่วมรุ่นเตรียมทหาร รวมถึงการแต่งตั้งให้ พลเอกชัยสิทธิ์ ชินวัตร ซึ่งเป็นญาติของนายกทักษิณฯ ให้ดำรงตำแหน่ง ผู้บัญชาการทหารบก เมื่อ พ.ศ. 2546 นั้น เนื่องจากการดำเนินกิจการของสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกอยู่ภายใต้ การควบคุมของคณะกรรมการบริหารวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก ดังนั้น นโยบายการบริหารงานต่าง ๆ จึงจำเป็นต้องได้รับการพิจารณาจากคณะกรรมการบริหารวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก ซึ่งมีผู้บัญชาการทหารบกเป็นประธานและทำหน้าที่กำหนดนโยบายการ

¹ สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก. (2545, 22 พฤศจิกายน). แนวทางพัฒนางานข่าว ททบ. 5 ปี 2546. ไม่ปรากฏเลขหน้า.

บริหารงานในสถานีวิทยุโทรทัศนีกองทัพบกให้สอดคล้องกับนโยบายและความมุ่งหมายของกองทัพบกและรัฐบาล เมื่อพลเอกชัยสิทธิ์ ชินวัตร ขึ้นดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบก กรรมการผู้อำนวยการใหญ่สถานีวิทยุโทรทัศนีกองทัพบกได้มีการปรับเปลี่ยนบุคคลที่มาดำรงตำแหน่งเพื่อให้สามารถรับคำสั่งและนโยบายได้โดยตรง

ดังนั้น การดำเนินกิจการของสถานีวิทยุโทรทัศนีกองทัพบกภายใต้รัฐบาลทักษิณ ปรากฏให้เห็นภายในว่ามีการปรับเปลี่ยนโยกย้ายกรรมการผู้อำนวยการใหญ่หลายครั้ง ทั้งนี้เนื่องจากโครงสร้างการบริหารงานของสถานีวิทยุโทรทัศนีกองทัพบก อยู่ภายใต้อำนาจของผู้บัญชาการทหารบก ซึ่งสอดคล้องกับช่วงเวลาที่ยุทธศาสตร์ได้แต่งตั้งญาติของตนเองขึ้นเป็นผู้บัญชาการทหารบก เพื่อให้สามารถควบคุมการดำเนินงานของสถานีวิทยุโทรทัศนีกองทัพบกในฐานะสื่อมวลชนของกองทัพบกได้ ประกอบกับสถานการณ์ในช่วงเวลานี้คณะรัฐบาลพลเรือนได้พยายามเข้าแทรกแซงการบริหารงานของกองทัพบกด้วยการอาศัยอำนาจตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ซึ่งการเข้าแทรกแซงกิจการของกองทัพบกในลักษณะดังกล่าว อาจสร้างความไม่พอใจให้แก่กองทัพบกและนายทหารชั้นผู้ใหญ่ ประกอบกับการที่อำนาจในการบริหารบ้านเมืองในขณะนั้นรวมอยู่ที่นายกรัฐมนตรีเพียงผู้เดียวและความไม่พอใจยิ่งทวีความรุนแรงขึ้นอีก เมื่อนายกรัฐมนตรีใช้อำนาจของตนในการเอื้อประโยชน์ให้แก่พวกพ้องและเครือญาติของตนเอง ทำให้กองทัพบกตัดสินใจเข้ายึดอำนาจโดยการทำรัฐประหาร พ.ศ. 2549 เพื่อขจัดปัญหาที่อาจส่งผลกระทบต่อความมั่นคงในอนาคต

4.2.3 บทบาทของช่อง 5 ในการสร้างภาพลักษณ์ทหาร พ.ศ. 2549 – 2553

รัฐบาลภายใต้การนำของทักษิณ ชินวัตร ส่งผลให้เกิดพลังมวลชนขนาดใหญ่ โดยเฉพาะพื้นที่ ในแถบชนบท การเอื้อประโยชน์ของคณะรัฐบาลทักษิณต่อกลุ่มธุรกิจและพวกพ้อง สร้างความไม่พอใจให้กับกลุ่มอนุรักษ์นิยมจนนำไปสู่การกลับมาของการเข้ายึดอำนาจโดยคณะทหารที่ห่างหายจากทางการเมืองเกือบ 20 ปี การเกิดขึ้นของสื่อมวลชนอีกแขนงหนึ่งหรือเคเบิลทีวี ที่นำไปสู่การปลุกเร้าให้ประชาชนออกมาประท้วงและกลายเป็นปรากฏการณ์ทางการเมืองไทยที่ส่งผลต่อสถานการณ์ภาพของสื่อมวลชน

เมื่อเกิดการรัฐประหาร คณะรัฐประหารได้เข้ายึดสถานีโทรทัศน์รวมถึงสถานีราชการ ต่าง ๆ เพื่อหยุดการเผยแพร่การออกอากาศในช่วงเวลาปกติและใช้สถานีโทรทัศน์ในการประกาศภาวะฉุกเฉิน เข้ายึดอำนาจการปกครองจากรัฐบาล เป็นที่ทราบกันดีภายในหน่วยงานทหารจะต้องมีการเตรียมการ เพื่อรองรับสถานการณ์ฉุกเฉินดังกล่าว และเนื่องจากสถานีวิทยุโทรทัศนีกองทัพบกเป็นหนึ่งในหน่วยงานของกองทัพบกได้มีการจัดเตรียม และเตรียมพร้อมเพื่อ

หยุดออกอากาศในช่วงเวลาก่อนที่จะทำการรัฐประหาร และได้เตรียมบุคลากรเพื่อรองรับการเข้ายึดสถานีโทรทัศน์เพื่อหยุดการออกอากาศ แพร่ภาพในช่วงเวลาที่จะประกาศการเข้ายึดอำนาจด้วยคณะรัฐประหาร

อย่างไรก็ตาม การรัฐประหารในครั้งนี้ไม่มีเหตุรุนแรงเกิดขึ้น และสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกมิได้รับผลกระทบโดยตรง การดำเนินกิจการของสถานียังคงเป็นไปเพื่อความมั่นคงของชาติและนำเสนอรายการข่าวและรายการโทรทัศน์ต่าง ๆ ตามนโยบายที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นกล่าวคือการนำเสนอรายการข่าวที่เน้นการป้องกันราชอาณาจักรเมื่อเกิดสถานการณ์ความไม่ปกติ ดังเช่นในเวลาดังกล่าวที่เกิดการรัฐประหาร ข่าวสารที่นำเสนอก็จะเป็นไปในทิศทางที่ให้ความเข้าใจกับประชาชนถึงสาเหตุของการกระทำดังกล่าวเพื่อให้ประชาชนเกิดความเข้าใจไปในทิศทางเดียวกัน

เมื่อมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ พ.ศ. 2550 รวมถึงการตรากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสื่อมวลชน สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกจึงได้วางแผนในการดำเนินกิจการเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายการบริหารด้วยการจัดทำแผนแม่บทของ ททบ. พ.ศ. 2550 เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานของสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก ในฐานะที่เป็นเครื่องมือของกองทัพบกและสนับสนุนภารกิจต่าง ๆ ตามที่ได้รับมอบหมายจากผู้บังคับบัญชาทหารบกที่เป็นประธานคณะกรรมการบริหารกิจการโทรทัศน์กองทัพบกอีกทั้งเพื่อรองรับกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมในด้านต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตไม่ว่าจะเป็นกฎหมายเกี่ยวกับคลื่นความถี่ของวิทยุโทรทัศน์ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การบริโภคสื่อของผู้ชมรายการโทรทัศน์ รวมถึงสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของไทยที่กำลังเปลี่ยนแปลงไป

การกำหนดแนวทางในการบริหารงานยังอาศัยการพิจารณาจากคณะกรรมการบริหารวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก ในช่วงเวลานี้ ได้แก่ พลเอกสนธิ บุญยรัตกลิน (พ.ศ. 2548 - 2550 และพลเอกอนุพงษ์ เผ่าจินดา (พ.ศ. 2550 - 2553) โดยมีผู้อำนวยการสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกรับคำสั่งสั่งการ เพื่อนำไปกำหนดทิศทางและนโยบายให้กับสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกปฏิบัติงานไปในทิศทางเดียวกัน สำหรับผู้อำนวยการสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกในช่วงเวลานี้ ได้แก่ พลเอกวุฒิชัย พรพิบูลย์ (3 ธ.ค. 2548 - 30 ก.ย. 2550) พลเอกกิตติทัศน์ บำเหน็จพันธุ์ (1 ต.ค. 2550 - 30 ก.ย. 2553)

แนวทางในการบริหารงานของสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกในการกำหนดภาพลักษณ์ของกองทัพบกที่ต้องการให้ประชาชนได้รับรู้ผ่านรายการข่าวและการดำเนินกิจกรรมทั้งปวงของช่อง 5 ให้ความสำคัญกับการเผยแพร่ภาพลักษณ์ของกองทัพบกในเชิงรุกมากขึ้น โดยมีกลยุทธ์การประชาสัมพันธ์สมัยใหม่ที่เป็นการทำหน้าที่อย่างครบวงจร และจะมีความต่อเนื่องใน

การประชาสัมพันธ์ซึ่งสามารถเผยแพร่ได้ทั้งภายในและภายนอก เพื่อให้เกิดการรับรู้และเข้าใจในทิศทางเดียวกัน

การจัดผังรายการของสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก ช่วง พ.ศ. 2550 ได้รับนโยบายการจัดทำผังรายการให้เป็นไปตามแนวทางของผู้บัญชาการทหารบกหรือประธานกรรมการบริการกิจการโทรทัศน์ทหารบก (ผบ.ทบ./ประธาน กทบ.ทบ.) ที่ต้องการให้มีสัดส่วนของ ข่าว: สารระความรู้ด้านต่าง ๆ :บันเทิง ในอัตรา 30:40:30¹ สำหรับรายการสารระความรู้ด้านต่าง ๆ ควรกำหนดให้เนื้อหาของรายการเป็นประโยชน์ต่อการสร้างความสมานฉันท์ในสังคม เผยแพร่ให้ประชาชนมีความเข้าใจและปฏิบัติตามแนวพระราชดำรัสในเรื่องความพอเพียง ส่งเสริมเอกลักษณ์วัฒนธรรม หรือจิตสำนึกด้านคุณธรรมจริยธรรมและปลูกฝังความเป็นไทย พร้อมทั้งส่งเสริมความรักความสามัคคีและสร้างภาพลักษณ์ของกองทัพและความสมานฉันท์ของคนในชาติในการแก้ไขปัญหาพื้นที่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้

สำหรับรายการข่าวจะต้องรวดเร็ว ถูกต้อง และเป็นกลาง พร้อมส่งเสริมภารกิจของกองทัพและอุดมการณ์ของชาติ และพัฒนาขีดความสามารถในการทำรายการข่าวเชิงลึก เน้นในการทำข่าวเชิงสืบสวนให้มากขึ้น นอกจากนี้จะต้องนำเสนอข่าวที่ส่งเสริมการแก้ไขปัญหาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้อีกด้วยซึ่งรูปแบบในการนำเสนอข่าวและแนวทางการนำเสนอข่าวต้องมีความชัดเจน เช่น ข่าวภาคเช้า ภาคเที่ยงและภาคค่ำ โดยมีความหลากหลายของรายการข่าวมากขึ้น เช่น ข่าวในพระราชสำนัก ข่าวด้านการทหาร ข่าวต่างประเทศ ข่าวสังคม ข่าวเศรษฐกิจ ข่าวด้านสิ่งแวดล้อม ข่าวด้านวัฒนธรรม ข่าวด้านเด็กและเยาวชน ข่าวกีฬา รวมทั้งการทำสื่อบูชาข่าวเป็นต้น รวมถึงการพัฒนาศักยภาพในการผลิตข่าวด้านต่าง ๆ เช่น การปรับปรุงศูนย์ผลิตข่าวให้มีประสิทธิภาพและสามารถเป็นห้องส่งในรายการออกอากาศในกรณีที่ต้องทำข่าวด่วนหรือข่าวสำคัญได้ รวมทั้งพัฒนาสิ่งอุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตข่าวให้ทันกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น กล้องถ่ายภาพอุปกรณ์ตัดต่อภาพ โปรแกรมทำกราฟิก ตลอดจนพัฒนาศูนย์ข่าววิทยุกองทัพบก เพื่อให้อุปกรณ์และสัญญาณเสียงในระบบออกอากาศมีประสิทธิภาพมากขึ้น การปรับปรุงศูนย์ข่าวภูมิภาคเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการปฏิบัติงานด้านการข่าวให้ครอบคลุมพื้นที่มากขึ้น

ในขณะที่สถานการณ์บ้านเมืองเต็มไปด้วยความขัดแย้งจากการออกมาประท้วงของประชาชน และการใช้สื่อออกกระแสอย่างเคเบิลทีวีในการเผยแพร่อุดมการณ์และปลูกฝังแนวคิดเพื่อต่อต้านฝ่ายตรงข้าม สร้างผลกระทบให้กับสื่อหลักเป็นอย่างมาก แม้ว่าการกระทำดังกล่าวจะเป็นการแสดงสิทธิและเสรีภาพของตนเองที่สามารถกระทำได้แต่การแสดงสิทธิเสรีภาพของตนเอง

¹ สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก. (2549, 11 ตุลาคม). แผนแม่บทด้านผังรายการและการนำเสนอข่าว. หน้า 3.

เพื่อสร้างความเดือนร้อนให้แก่ผู้อื่นอาจทำให้เกิดผลกระทบและเกิดความเสียหายในอนาคตได้ ดังนั้น แนวทางการจัดตั้งองค์กรอิสระที่จะเข้ามาทำหน้าที่กำกับดูแลการดำเนินงานของสื่อมวลชน จึงกลายเป็นประเด็นสำคัญในช่วงเวลาดังกล่าว และเพื่อให้การดำเนินการดังกล่าวเป็นไปตามแนวทางที่วางไว้ จึงได้มีการออกพระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2553 ซึ่งเป็นกฎหมายที่ตราขึ้นให้เป็นไปตามมาตรา 47 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 เพื่อจัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ หรือเรียกชื่อย่อว่า “สำนักงาน กสทช.”

แนวทางในการจัดตั้งองค์กร กสทช. ปรากฏให้เห็นครั้งแรกตั้งแต่ พ.ศ. 2540 ในรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ซึ่งมีมาตราที่เกี่ยวข้องกับสิทธิและเสรีภาพสื่อมวลชน โดยเฉพาะ มาตรา 40 ต่อมาเมื่อเกิดการรัฐประหาร พ.ศ. 2549 รัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้ถูกเลิก อย่างไรก็ตามเมื่อมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2550 มาตราที่เกี่ยวข้องกับสื่อมวลชนยังคงมีปรากฏให้เห็นในมาตรา 47 ที่บัญญัติไว้ว่า

คลื่นความถี่ที่ใช้ในการส่งวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และโทรคมนาคมเป็นทรัพยากร" สื่อสารของชาติเพื่อประโยชน์สาธารณะให้มีองค์กรของรัฐที่เป็นอิสระองค์กรหนึ่งทำหน้าที่ จัดสรรคลื่นความถี่ตาม วรรคหนึ่งและกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุ โทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ"¹

สำนักงาน กสทช. มีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน ในเบื้องต้นยังไม่ได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อใช้ในบริหารงาน แต่ได้รับโอนกิจการทรัพย์สิน สิทธิ หน้าที่ หนี้ พนักงานและลูกจ้างและเงินงบประมาณมาจากสำนักงาน กทช. ตั้งแต่วันที่ 20 ธันวาคม 2553 เป็นต้นมา และเพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการปฏิบัติการได้ มีการกำหนดคณะกรรมการย่อย 2 คณะ เพื่อปฏิบัติการแทน กสทช. ในด้านที่เกี่ยวข้องในช่วงที่ยังไม่ได้แต่งตั้งคณะกรรมการบริหาร คือ คณะกรรมการกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ หรือ กสท. ปฏิบัติการแทนในส่วนภารกิจเกี่ยวกับการกำกับดูแลกิจการกระจายเสียงและกิจการ

¹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. (2550, 24 สิงหาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 124 ตอนที่ 47 ก.

โทรทัศน์ และคณะกรรมการกิจการโทรคมนาคม หรือ กทค. ปฏิบัติการแทนในส่วนภารกิจเกี่ยวกับการกำกับดูแลกิจการโทรคมนาคม¹

การเกิดขึ้นของสำนักงาน กสทช. ทำให้สื่อมวลชนหลายสำนักต้องเตรียมความพร้อมเพื่อ เข้าสู่ภายใต้การดำเนินงานขององค์กรดังกล่าว โดยมีการวางแผนทางปฏิบัติและกฎเกณฑ์ในการทำหน้าที่สื่อมวลชนให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน อันจะนำมาซึ่งประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน และก่อให้เกิดการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม โดยมีการกำหนดประเภทและหน้าที่การให้บริการของกิจการโทรทัศน์ กิจการกระจายเสียงและกิจการโทรคมนาคม เพื่อให้มีการดำเนินการเป็นไปตามหน้าที่ของสถานีโทรทัศน์ที่ได้กำหนดไว้

สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกได้บูรณาการความร่วมมือกับคณะกรรมการกิจการกระจายเสียงกิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) โดยมุ่งเน้นนโยบายเข้าสู่การเป็น สถานีโทรทัศน์บริการสาธารณะเพื่อความมั่นคง อันเนื่องจากสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกเป็นสื่อมวลชนที่ทำหน้าที่ในการเป็นกระบอกเสียงระหว่างกองทัพบกกับประชาชน ซึ่งกองทัพบกเป็นกลไกสำคัญส่วนหนึ่งของรัฐ ที่มีบทบาทหน้าที่ในการรักษาความมั่นคงของชาติ ไม่เฉพาะความมั่นคงทางด้านการทหาร แต่รวมถึงความมั่นคงทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม จิตวิทยาและเทคโนโลยี จากบทบาทด้านความมั่นคงของกองทัพบกที่มีอยู่หลายมิติ เป็นผลให้กองทัพบกมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีสถานีวิทยุโทรทัศน์ซึ่งสามารถออกอากาศได้ครอบคลุมทุกพื้นที่สำคัญของประเทศ เพื่อปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างต่อเนื่อง และสามารถใช้สถานีวิทยุโทรทัศน์ในการแก้ปัญหาเพื่อประโยชน์สาธารณะได้อย่างทันทั่วทั้งที่ทั้งในยามปกติและยามสงครามตามแนวนโยบายความมั่นคงของรัฐและนโยบายของรัฐบาลและแผนบริหารราชการแผ่นดิน

บทบาทของสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกในการสนับสนุนงานด้านความมั่นคง เป็นที่ทราบกันดีภารกิจของกองทัพบกนอกเหนือจากการปฏิบัติทางด้านสงคราม ต้องใช้การปฏิบัติการทางจิตวิทยาและการประชาสัมพันธ์เพื่อรักษาความมั่นคงและผลประโยชน์ของชาติซึ่งต้องดำเนินการปฏิบัติตั้งแต่ยามปกติอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันที่เข้มแข็งให้กับประชาชนด้วยการใช้กิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ของกองทัพบกนำเสนอรายการข่าวบทความและกิจกรรมโดยปฏิบัติตามกรอบพันธกิจ 7 ประการดังนี้

1. การเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ให้เป็นสถาบันสูงสุดของชาติ
2. การพิทักษ์รักษาสร้างเสริมพลังอำนาจแห่งชาติ

¹ สำนักงาน กสทช. (2563). *ประวัติสำนักงาน กสทช.* (Online).

3. การเสริมสร้างความศรัทธาของประชาชนต่อกองทัพ
4. การเสริมสร้างความเข้าใจสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้และสถานการณ์ความมั่นคงในพื้นที่ตามแนวชายแดน
5. การพัฒนาโครงสร้างสังคมไทย
6. การสนับสนุนการป้องกันประเทศในยามสงคราม
7. การสนับสนุนการป้องกันภัยพิบัติและภัยคุกคามรูปแบบใหม่

จากการดำเนินกิจการที่ผ่านมา จะเห็นได้ว่าในช่วงหลังวิกฤตเศรษฐกิจไทยสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกมีการปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านการขยายพื้นที่การส่งสัญญาณให้ครอบคลุมพื้นที่โดยเฉพาะในเขตต่างจังหวัด การนำเทคโนโลยีระบบอินเทอร์เน็ตเข้ามาใช้เป็นอีกหนึ่งช่องทางในการเข้าถึงประชาชน การนำเทคโนโลยี Live Streaming มาใช้ในการนำเสนอรายการข่าวบนเว็บไซต์อินเทอร์เน็ตแบบ Real Time เพื่อรองรับสถานการณ์ด้านเทคโนโลยีที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว และการขยายการดำเนินงานโดยการจัดตั้งโครงการ Thai TV Global Network เพื่อนำเสนอข่าวสารและความบันเทิงให้กับผู้ชมที่อยู่ต่างประเทศทั่วโลก การดำเนินกิจการของสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก แสดงให้เห็นนัยยะที่ต้องการเป็นผู้นำทางด้านเทคโนโลยีก่อนสถานีโทรทัศน์ช่องอื่น ๆ จะเห็นได้ว่าอุปกรณ์ต่าง ๆ ทั้งรถสถานีถ่ายทอด อุปกรณ์การออกอากาศที่ทันสมัย หรือระบบอินเทอร์เน็ต สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกเป็นหนึ่งในผู้นำที่ได้นำเทคโนโลยีเข้ามาใช้เป็นรายแรก ๆ เมื่อพิจารณาถึงสภาพสังคมในช่วงเวลาดังกล่าวจะเห็นว่า ทหารได้ลดบทบาทของตนออกจากการเมืองเป็นเวลาหลายปี นับตั้งแต่ พ.ศ. 2535 จนถึง พ.ศ. 2549 หรือนี่อาจจะเป็นการแสดงออกของทหารในการเป็นผู้นำที่สามารถนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้เพื่อให้สามารถเข้าถึงประชาชนได้อย่างทั่วถึงก็เป็นได้

อย่างไรก็ตาม แม้การรัฐประหาร พ.ศ. 2549 จะนำให้ทหารกลับมามีบทบาทในทางการเมืองแต่ในด้านของการพัฒนาและรักษาความมั่นคงยังมีอยู่อย่างต่อเนื่อง และแน่นอนว่านโยบายในการบริหารงานข่าวหรือรายการโทรทัศน์ต่าง ๆ ก็เป็นไปในทิศทางที่เสริมสร้างให้สาธารณะความรู้ที่เป็นประโยชน์แก่สาธารณชน รวมถึงการสอดแทรกให้รับรู้ถึงภารกิจของทหารที่ต้องการรักษาความสงบของชาติอีกด้วย

4.3 สรุปท้ายบท

กล่าวโดยสรุปบทบาทของสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกในการสร้างภาพลักษณ์ทหารในช่วงเวลาดังกล่าวนี้นี้ เป็นการนำเสนอภาพลักษณ์ของทหารที่ต้องการเป็นผู้นำในด้านการพัฒนาสิ่งใหม่ ๆ โดยเฉพาะระบบการสื่อสาร เพื่อใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดังกล่าวในการเข้าถึงประชาชน

ที่ง่ายขึ้น สามารถนำเสนอสิ่งที่ต้องการให้ประชาชนรับรู้ได้ผ่านทางวิทยุ โทรทัศน์ หรือระบบ อินเทอร์เน็ตที่เป็นหนึ่งในเทคโนโลยีใหม่ที่เริ่มเข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวัน นอกจากการพัฒนา ในด้านต่าง ๆ แล้ว ยังส่งเสริมกิจกรรมต่าง ๆ ที่ให้ประโยชน์กับประชาชน รวมถึงสอดแทรกความ รักชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ลงไปด้วย และเมื่อมีการเกิดขึ้นของสำนักงาน กสทช. ยิ่งเป็น การแสดงให้เห็นถึงบทบาทหน้าที่หลักของสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกที่ทำหน้าที่เป็นสื่อ สาธารณะเพื่อความมั่นคง ในการรักษาความมั่นคงของรัฐทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม จิตวิทยาและเทคโนโลยี อาจกล่าวได้ว่า บทบาทหน้าที่ของสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก ระหว่าง พ.ศ. 2535 - 2549 เป็นการแสดงบทบาทของกองทัพในทิศทางที่ดีขึ้น เพื่อลดภาพลักษณ์ที่ไม่ดี จากเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ โดยการพยายามก้าวขึ้นมาเป็นผู้นำในด้านเทคโนโลยี ทั้งระบบ Internet และ Live Streaming การจัดตั้งบริษัทเพื่อสนับสนุนการดำเนินกิจการ และโครงการ Thai TV Global Network ต่อมาเมื่อภายใต้การบริหารงานของรัฐบาลทักษิณ ชินวัตร ที่ส่งผลต่อความ มั่นคงภายในกองทัพ รวมถึงการเกิดขึ้นของพลังมวลชนที่สนับสนุนนายทักษิณฯ จนนำไปสู่การ ประท้วงตามท้องถนนที่มีการใช้สื่อโทรทัศน์ที่ไม่ใช่สื่อหลักในการโจมตีฝ่ายตรงข้ามและเผยแพร่ อุดมการณ์ของกลุ่มผู้ประท้วง ซึ่งส่งผลให้สถานภาพของสื่อมวลชนเป็นอย่างมาก ส่งผลให้เกิด สำนักงาน กสทช. องค์กระอิสระที่เข้ามาทำหน้าที่ในการควบคุมสื่อมวลชนในการดำเนินงานของตน ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย บทบาทของสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก พ.ศ. 2549 - 2553 จึง เป็นไปในทิศทางที่ดำรงไว้ซึ่งความมั่นคงของชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ และนำเสนอ บทบาทของกองทัพในฐานะที่เป็นสถาบันหลักสำคัญที่จะช่วยให้เกิดความสงบเรียบร้อย ภายในประเทศ

บทที่ 5

บทสรุป

การศึกษาเรื่องบทบาทของ 5 ในการสร้างภาพลักษณ์ทหาร พ.ศ. 2501 - 2553 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของ 5 ในการสร้างภาพลักษณ์ทหาร และศึกษาการปรับตัวของสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกที่เปลี่ยนแปลงไปตามบริบททางการเมืองและสังคม โดยได้แบ่งขอบเขตการศึกษาไว้ 3 ช่วงเวลา ได้แก่ บทบาทของช่อง 5 ในการสร้างภาพลักษณ์ทหาร พ.ศ. 2501 - 2516, บทบาทของ ช่อง 5 ในการสร้างภาพลักษณ์ทหาร พ.ศ. 2516 - 2535 และ บทบาทของช่อง 5 ในการสร้างภาพลักษณ์ทหาร พ.ศ. 2535 - 2553

บทบาทของช่อง 5 พ.ศ. 2501 - 2516 เป็นการแสดงบทบาทในการสร้างภาพลักษณ์ของทหารในรูปแบบของการสนับสนุนนโยบายของรัฐบาลทหาร เนื่องจากช่วงเวลานี้เป็นการปกครองภายใต้ระบบเผด็จการทหาร ทหารจึงมีอำนาจสูงสุดในการควบคุมสื่อโทรทัศน์ ดังนั้นสถานีวิทยุโทรทัศน์จึงทำหน้าที่เป็นสื่อกลางเพื่อสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์อันดีระหว่างกิจการทหารกับประชาชน พร้อมทั้งยังให้การสนับสนุนนโยบายการดำเนินงานของรัฐบาล รวมถึงการให้ความสำคัญกับชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ดังเห็นได้จากการนำเสนอข่าวในพระราชสำนักเพื่อถ่ายทอดพระราชกรณียกิจของพระบรมวงศานุวงศ์ การสนับสนุนนโยบายในการส่งเสริมความรักชาติผ่านรายการโทรทัศน์ ซึ่งส่งเสริมให้เยาวชนได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ นอกจากนี้องค์กรยังให้การสนับสนุนนโยบายการต่อต้านภัยคอมมิวนิสต์ โดยการพัฒนาด้านเทคโนโลยีการส่งสัญญาณการออกอากาศไปยังเขตพื้นที่ชนบทในบริเวณภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเป็นเขตพื้นที่ที่ภัยคอมมิวนิสต์สามารถแทรกซึมเข้ามาในสังคมไทยได้ รวมไปถึงการนำเสนอรายการผู้ร้ายกลับใจ โดยเชิญผู้ที่เคยเข้าร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์ในประเทศไทยมาสัมภาษณ์เพื่อตีแผ่ภัยร้ายของคอมมิวนิสต์

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าบทบาทของสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกได้ดำเนินไปตามสถานการณ์ทางสังคมภายใต้เผด็จการทหาร ซึ่งรัฐบาลมีความต้องการให้ประชาชนรับรู้ข่าวสารตามที่ฝ่ายรัฐบาลเลือกนำเสนอเท่านั้น รวมถึงมีการปลูกฝังให้ประชาชนมีค่านิยมที่เป็นการส่งเสริมสถาบันพระมหากษัตริย์ และการต่อต้านภัยร้ายจากคอมมิวนิสต์

บทบาทของช่อง 5 พ.ศ. 2516 - 2535 ภายหลังจากเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ประชาชนเริ่มมีสิทธิเสรีภาพมากขึ้นในการแสดงบทบาทหน้าที่และค่อนข้างเป็นอิสระจากการควบคุมของทหาร สถานการณ์ทางการเมืองมีความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกในฐานะสื่อมวลชนของทหารจึงต้องมุ่งเน้นหาแนวทางและกำหนดบทบาทใหม่ให้กับ

ทหารเพื่อเสริมสร้างให้ประชาชนได้มองเห็นภาพลักษณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นของกิจการทหาร

สถานีวิทยุโทรทัศนีกองทัพบกได้มีการพัฒนาด้านการขยายพื้นที่การส่งสัญญาณโทรทัศนไปยังเขตพื้นที่ต่างจังหวัดเรื่อยมาจากเดิม ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ติดกับประเทศเพื่อนบ้านที่เผชิญกับภัยคอมมิวนิสต์ ทั้งนี้เพื่อให้องค์กรสามารถนำเสนอข่าวสารและเป็นกระบอกเสียงให้แก่ชาวบ้านให้รับรู้ถึงภัยร้ายของคอมมิวนิสต์ นอกจากนี้ยังถือเป็นการสร้างบทบาทที่ดีให้กับทหารในการเลือกสรรรายการข่าวและรายการบันเทิงรวมถึงสาระความรู้มาออกอากาศผ่านรายการโทรทัศนของสถานี กลายเป็นสื่อที่ใช้สร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างประชาชนกับรัฐบาล โดยการนำเสนอเนื้อหาข่าวที่ต้องการให้ประชาชนรับรู้และเป็นประโยชน์ในทุก ๆ ด้านอย่างมากที่สุด ยิ่งไปกว่านั้นสถานีวิทยุโทรทัศนีกองทัพบกยังได้ดำเนินการเปิดให้บุคคลภายนอกเยี่ยมชมกิจการภายในสถานี รวมถึงการให้นิสิต นักศึกษาเข้ามาฝึกประสบการณ์วิชาชีพหรือฝึกงาน การกระทำเช่นนี้ถือเป็นการแสดงบทบาทของทหารในการให้ความรู้ โดยต้องการแสดงให้เห็นถึงความเป็นมิตรแก่ประชาชน สื่อให้เห็นถึงภาพลักษณ์ที่ดีของกิจการทหารมากยิ่งขึ้น

หลังจากนั้นกองทัพบกต้องเผชิญกับสถานการณ์ความไม่สงบภายในประเทศจากพรรคคอมมิวนิสต์ บทบาทของสถานีวิทยุโทรทัศนีกองทัพบกในช่วงเวลานี้จึงเป็นการสนับสนุนการดำเนินงานของกองทัพบก นอกจากการปฏิบัติการทางทหารของกองทัพบกแล้ว สถานีวิทยุโทรทัศนีกองทัพบกยังได้ดำเนินการนำเสนอข่าวสารที่รวดเร็วทันเหตุการณ์ เผยแพร่ข่าวสารที่เชื่อถือได้ภายในประเทศ และการแสดงบทบาทอันสำคัญในการต่อต้านข่าวลือและข่าวลวงที่อาจมาจากฝ่ายศัตรูอีกด้วย หลังจากนั้นก็ยังดำเนินงานด้านการประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างสถานีวิทยุโทรทัศนีกองทัพบกกับประชาชน โดยถือเป็นภาพลักษณ์ที่ดีในฐานะที่เป็นสื่อของกองทัพบก

หลังจากสงครามเย็นสิ้นสุดลง บทบาทของสถานีวิทยุโทรทัศนีกองทัพบกก็เน้นไปที่การดำเนินกิจการด้านความบันเทิงเพิ่มขึ้น รวมถึงการขยายพื้นที่ส่งสัญญาณโทรทัศนเพื่อให้เข้าถึงประชาชนได้ทั่วทุกพื้นที่ เพื่อเป็นการนำเสนอข้อมูลข่าวสารและสาระความรู้ความบันเทิงได้อย่างทั่วถึง จากสภาพสังคมไทยในช่วงเวลานี้ จะเห็นว่าทหารได้พยายามปรับเปลี่ยนภาพลักษณ์ให้มีความเป็นมิตรกับประชาชนมากขึ้น อุตสาหกรรมทุกประเภทให้ความสำคัญกับการค้ากับประเทศเพื่อนบ้านมากขึ้น อีกทั้งยังมีการพัฒนาสถานีให้มีความก้าวหน้าและปรับปรุงรายการโทรทัศนให้มีความทันสมัยมากขึ้น รวมถึงมีการเพิ่มขอบเขตของรายการโทรทัศนให้ครอบคลุมทุกแขนงวิชา อย่างไรก็ตาม สถานการณ์ในประเทศกลับพบเจอกับปัญหาอย่างต่อเนื่อง จนกระทั่งนำไปสู่การ

เข้ายึดอำนาจโดยการรัฐประหาร ภาพลักษณ์ของทหารกลับแย่ลงจากการใช้ความรุนแรงในการสลายการชุมนุมและทำร้ายประชาชน ส่งผลให้บทบาทหน้าที่ของสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกในช่วงรัฐประหารนี้เป็นไปในแนวทางการสนับสนุนคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) และทำหน้าที่ในการเป็นสื่อมวลชนที่เน้นการประชาสัมพันธ์ภาพลักษณ์ของทหารและกองทัพ

อย่างไรก็ตามการที่ทหารใช้ความรุนแรงในการปราบปรามเหตุการณ์วันมหาวิปโยค 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 วันสังหารโหด 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 และเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ พ.ศ. 2535 ก่อให้ภาพลักษณ์ของทหารเป็นไปในทิศทางลบอย่างมาก สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกในฐานะที่เป็นสื่อมวลชนของทหารและกองทัพ จึงต้องพยายามนำเสนอภาพลักษณ์ที่ดีของทหาร เพื่อให้ประชาชนได้รับรู้ถึงบทบาทหน้าที่ของทหารในการดำเนินการดังกล่าว รายการต่าง ๆ ที่ออกอากาศในช่วงเวลานี้จึงเป็นการนำเสนอภาพลักษณ์ที่แสดงให้เห็นถึงความพยายามเข้าถึงประชาชน โดยการนำเสนอรายการที่ให้สาระความรู้และความบันเทิงโดยเฉพาะรายการเกมส์โชว์ ซึ่งถือเป็นการแสดงให้เห็นถึงบทบาทของกองทัพที่พยายามเป็นมิตรกับประชาชนมากขึ้น

สำหรับบทบาทของช่อง 5 พ.ศ. 2535 - 2553 ประเทศไทยประสบปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจ หรือ วิกฤตการณ์ต้มยำกุ้ง พ.ศ. 2540 สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกก็ได้รับผลกระทบเช่นเดียวกันกับอุตสาหกรรมและสถานีโทรทัศน์อื่น ๆ อย่างไรก็ตาม องค์การได้พยายามเริ่มโครงการใหม่ ๆ เพื่อแสดงให้เห็นถึงการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยขยายเวลาออกอากาศเป็น 24 ชั่วโมง เพื่อตอบสนองและเข้าถึงประชาชนที่ต้องการรับรู้ข่าวสาร ความบันเทิง และสาระประโยชน์ในช่วงยามวิกาล บทบาทของสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกในการสร้างภาพลักษณ์ทหารในช่วงเวลานี้ เป็นการนำเสนอภาพลักษณ์ของทหารที่ต้องการเป็นผู้นำในด้านการพัฒนาสิ่งใหม่ๆ โดยเฉพาะระบบการสื่อสาร เพื่อใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีในการเข้าถึงประชาชนที่ง่ายขึ้น นอกจากนี้ยังส่งเสริมกิจกรรมต่าง ๆ ที่ให้ประโยชน์กับประชาชน รวมถึงสอดแทรกความรักชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ลงไปด้วย และเมื่อมีการเกิดขึ้นของสำนักงาน กสทช. ยังเป็นการแสดงให้เห็นถึงบทบาทหน้าที่หลักของสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกที่ทำหน้าที่เป็นสื่อสาธารณะเพื่อความมั่นคงในการรักษาความมั่นคงของรัฐทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมจิตวิทยาและเทคโนโลยี หน้าที่ของสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกในช่วงต้น เป็นการแสดงบทบาทของกองทัพในทิศทางที่ดีขึ้นเพื่อลดภาพลักษณ์ที่ไม่ดีจากเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ โดยการพยายามก้าวขึ้นมาเป็นผู้นำในด้านเทคโนโลยี ทั้งระบบ Internet และ Live Streaming การจัดตั้งบริษัทเพื่อสนับสนุนการดำเนินกิจการ และโครงการ Thai TV Global Network ต่อมาเมื่อภายใต้การบริหารงานของรัฐบาลทักษิณ ชินวัตรที่ส่งผลต่อความมั่นคงภายในกองทัพ รวมถึงการเกิดขึ้นของพลังมวลชนที่สนับสนุน

นายทักษิณฯ จนนำไปสู่การประท้วงตามท้องถนนที่มีการใช้สื่อโทรทัศน์ที่ไม่ใช่สื่อหลักในการโจมตีฝ่ายตรงข้ามและเผยแพร่อุดมการณ์ของกลุ่มผู้ประท้วง ซึ่งส่งผลให้สถานภาพของสื่อมวลชนเป็นอย่างมาก ส่งผลให้เกิดสำนักงาน กสทช. องค์การอิสระที่เข้ามาทำหน้าที่ในการควบคุมสื่อมวลชนในการดำเนินงานของตนให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย บทบาทของสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกในช่วงหลัง จึงเป็นไปในทิศทางที่ดำรงไว้ซึ่งความมั่นคงของชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ และนำเสนอบทบาทของกองทัพในฐานะที่เป็นสถาบันหลักสำคัญที่จะช่วยให้เกิดความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ

จากการศึกษาบทบาทของช่อง 5 ในการสร้างภาพลักษณ์ทหาร พ.ศ. 2501 - 2553 ผู้วิจัยค้นพบว่าในแต่ละช่วงเวลา สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกมีบทบาทในการคิดค้นกลยุทธ์และวิธีการในการสร้างภาพลักษณ์ของทหารที่เหมือนกันและแตกต่างกันออกไปเพื่อตอบสนองแต่ละบริบทหรือสถานการณ์ให้เหมาะสมมากที่สุด โดยส่วนใหญ่จะมุ่งเน้นการใช้สื่อซึ่งเป็นทรัพยากรหลักขององค์กรในการนำเสนอข่าวสาร สาระความรู้ ความบันเทิงผ่านรายการต่าง ๆ ให้ประชาชนเกิดการรับรู้และความเข้าใจอันดีต่อกิจการทหาร ส่งผลให้เกิดภาพลักษณ์ของทหารที่ดีขึ้นตามมา นอกจากนี้สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกยังมีแผนการปฏิบัติต่าง ๆ ที่สื่อให้เห็นถึงการพยายามเป็นมิตรกับประชาชนอีกด้วย เช่นการจัดรายการเกมส์โชว์ที่มีการเชิญประชาชนเข้ามาร่วมเล่นเกมสกีในรายการด้วย รวมถึงองค์กรยังมีการใช้สื่อในการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างทหารและประชาชน

นอกจากนี้ผู้วิจัยค้นพบว่าสถานีโทรทัศน์กองทัพบกได้มีการปรับตัวเปลี่ยนแปลงการบริหารจัดการภายในองค์กรให้สอดคล้องกับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงเวลาเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากที่สุด ยกตัวอย่างเช่น ในช่วงที่เกิดวิกฤตการณ์เศรษฐกิจองค์กรได้รับผลกระทบเช่นเดียวกับองค์กรอื่น ๆ แต่ก็ได้พยายามริเริ่มโครงการใหม่ๆ แสดงให้เห็นถึงการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังถือเป็นการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ ณ ขณะนั้นอีกด้วย

บรรณานุกรม

กองการกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ กรมการทหารสื่อสาร. (2560). *ประวัติ*.

สืบค้นเมื่อ 20 ตุลาคม 2560, จาก <https://hs1js.wordpress.com>

กองบัญชาการกองทัพไทย. (ม.ป.ป.). *คู่มือการปลูกฝังอุดมการณ์ทางทหารของกองบัญชาการ*

กองทัพไทย. สืบค้นเมื่อ 4 พฤศจิกายน 2563, จาก

<http://oowf.rtarf.mi.th/Cultivate%20military1.pdf>

กรมประชาสัมพันธ์. (2530). *บทบาทของสื่อมวลชน*. กรุงเทพฯ: ศูนย์ผลิตและเผยแพร่เอกสาร.

กุลลดา เกษบุญชู มีด. (2550). *การเมืองไทยในยุคสมัย-ถนอม ภายใต้โครงสร้างอำนาจโลก*.

ม.ป.ป.

คริส เบเคอร์; และ ผาสุก พงษ์ไพจิตร. (2562). *ประวัติศาสตร์ไทยร่วมสมัย*. พิมพ์ครั้งที่ 8.

กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน.

จาณิน. (2538, กุมภาพันธ์). สนทนา 45 นาที ปัญหาบ้านเมือง. *ทีวีบันเทิง*. 3(35): 119-121.

เฉลิมเกียรติ ผิวนวล. (2535). *ความคิดทางการเมืองของทหารไทย 2519-2535*. กรุงเทพฯ:

ผู้จัดการ.

ชนิกานต์ แสงดี. (2552). *ภาพลักษณ์จอมพล ป.พิบูลสงคราม ในประวัติศาสตร์การเมืองไทย*

พ.ศ. 2476 - 2540. วิทยานิพนธ์ อ.บ. (ประวัติศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

ชัยอนันต์ สมุทวณิช. (2525). *ยังเดี๋ยวกับทหารประชาธิปไตย การวิเคราะห์บทบาทในการ*

เมืองไทย. กรุงเทพฯ: บรรณกิจ.

ณฐาดา จันทร์งาม. (2552). *กลยุทธ์การประชาสัมพันธ์และภาพลักษณ์ของสถานีวิทยุโทรทัศน์*

กองทัพบก (ช่อง 5). วิทยานิพนธ์ นศ.บ. (การประชาสัมพันธ์). กรุงเทพฯ:

บัณฑิตวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

โดม ไกรปกรณ์. (2563). *เส้นทางประชาธิปไตย*. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.

แถมสุข นุ่มนนท์. (2519, มิถุนายน-กันยายน). เมืองไทยยุคเชื้อผู้นำ. *วารสารธรรมศาสตร์*.

6(1): 120-147.

ทักษ์ เฉลิมเตียรณ, พรณี ฉัตรพลรักษ์, ประกายทอง สิริสุข, and อังศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์.

(2548). *การเมืองระบบพ่อขุนอุปถัมภ์แบบเผด็จการ = Thailand : The Politics of*

Despotic Paternalism. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และ

มนุษยศาสตร์.

ธนวัฒน์ รุ่งเรืองต้นดิษฐ์. (2563, มกราคม-ธันวาคม). การอนุรักษ์ป่าไม้กับบทบาทใหม่ของกองทัพไทยภายหลังการทำสงครามต่อต้านพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย (พคท.) : กรณีโครงการจัดสรรที่ดินทำกินแก่ผู้ยากไร้ในพื้นที่ป่าสงวนเสื่อมโทรม (คจก.).

วารสารประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. 4: 117-132.

ธิกานต์ ศรีนารา. (2563). การส่งเสริมอุดมการณ์ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์. สืบค้นเมื่อ 4

พฤศจิกายน 2563, จาก <https://1th.me/NbDOV>

อัครศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์) .2550 .(บทบาททางการเมืองของจอมพลถนอม กิตติขจร

พ.ศ.2506-2516 .วิทยานิพนธ์ อ.ด) .ประวัติศาสตร์ .(กรุงเทพฯ :คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อัครศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์) .2561 .(“ข้ออ้าง ”การปฏิวัติ-รัฐประหารในการเมืองไทยสมัยใหม่ .

พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ :มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ .

นฤมล ทับจุมพล; และ จรัส ดิษฐาภิรักษ์) .2545 .(ขบวนการเพื่อรัฐธรรมนูญฉบับประชาชนและ

การปฏิรูปการเมือง .ใน .วิถีชีวิต วิถีรู้ : ขบวนการประชาชนร่วมสมัย .ผาสุก พงษ์ไพจิตร และคณะ .หน้าที่463 -511. เชียงใหม่ :ตรัสวิน) ซิลค์เวอร์มบุคส์.(

บัณฑิต จันทรโงจงกิจ) .2560 .(การเมืองไทยร่วมสมัย .กรุงเทพฯ :สถาบันพระปกเกล้า.

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ) .2560 .(ระบบการตรวจสอบทุจริตของผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูง .

ในการปฏิรูปการเมืองไทย :ฐานคิดและข้อเสนอว่าด้วยการออกแบบรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน ปี 2540. หน้า 554-627. กรุงเทพฯ :สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

บทบาทกองทัพไทยในสภาวะปัจจุบัน) .2541 .(กรุงเทพฯ :คณะทำงานปฏิบัตินโยบายเพื่อการพัฒนากองทัพ.

ปวิน ชัชวาลพงศ์พันธ์) .2534, กรกฎาคม-ธันวาคม .(กองทัพ สัตว์สี่ขาของราชาหรือประชาชน?

ฟ้าเดียวกัน .9)3 :(44-69.

ปิยภัทร คงแสนคำ. (2556). การใช้สื่อใหม่เพื่อสร้างภาพลักษณ์ของกองทัพบกไทย. วิทยานิพนธ์

ศศ.ม.(นิเทศศาสตร์และสารสนเทศ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ถ่ายเอกสาร.

ผาสุก พงษ์ไพจิตร และ คริส เบเคอร์. (2546). เศรษฐกิจการเมืองไทยสมัยกรุงเทพฯ.

(พิมพ์ครั้งที่ 3).เชียงใหม่: ซิลค์เวอร์ม.

พระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์. (2551, 26 กุมภาพันธ์). ราช

- กิจจานุเบกษา. เล่ม 125 ตอนที่ 42. หน้า 26.
- ไพฑูรย์ บุญวัฒน์. (2560). การจัดตั้งองค์กรเพื่อสนับสนุนการเลือกตั้งให้เป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ ยุติธรรม. ใน. *การปฏิรูปการเมืองไทย : ฐานคิดและข้อเสนอว่าด้วยการออกแบบรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน ปี 2540*. หน้า 628-663. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- พวงทอง ภาวรัตน์. (2562). *มรดกของพลเอกเปรม : การขยายมรดกชนจัดตั้งของรัฐ*.
สืบค้นเมื่อ 28 กุมภาพันธ์ 2563, จาก <https://www.the101.world/heritage-of-prem-tinsulanonda/>
- โยชิฟูมิ ทามาตะ. (2557, พฤษภาคม-ธันวาคม). รัฐประหาร 19 กันยายน พ.ศ. 2549 การแต่งตั้งโยกย้ายนายทหารในกองทัพกับการแทรกแซงทางการเมืองในประเทศไทย.
แปลโดย Pop Anan. *ฟ้าเดียวกัน*. 12(2-3): 186-244.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. (2550, 24 สิงหาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*.
เล่ม 124 ตอนที่ 47 ก. หน้า 14.
- ลิขิต ธีรเวคิน. (2550). *วิวัฒนาการการเมืองการปกครองไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วชิรวัชร งามละม่อม. (2559). *รัฐประหาร บทบาททหารกับการเมืองในประเทศไทย*. หน้า 607.
- วันดี ชวตนะ. (2549, มกราคม-มิถุนายน). สื่อมวลชนกับความสัมพันธ์ทางการเมือง.
วารสารรามคำแหง. 26(1): 86-87.
- วันมหาปิติ 14 ตุลาคม 2516. (2541). พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: องค์การนักศึกษา
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2516.
- วาสนา จันทรสว่าง; และคนอื่นๆ. (2541). *ภาพลักษณ์กลยุทธ์การประชาสัมพันธ์*. กรุงเทพฯ: สามเจริญพาณิชย์.
- เสน่ห์ จามริก. (2556). การเมืองไทยกับปฎิวัติตุลาคม. ใน *ตุลา-ตุลา สังคม-รัฐไทยกับความรุนแรงทางการเมือง*. ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และ อารังศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์ (บรรณาธิการ). หน้า 15-60. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- สถานีโทรทัศน์กองทัพบก. (2512). *หนังสือที่ระลึก สถานีโทรทัศน์กองทัพบก ขึ้นรอบปีที่ 12*.
กรุงเทพฯ: ประชาช่าง.
- สถานีโทรทัศน์กองทัพบก. (2515). *ที่ระลึก สถานีโทรทัศน์กองทัพบก ขึ้นรอบปีที่ 15*.
กรุงเทพฯ: ประชาช่าง.

สถานีโทรทัศน์กองทัพบก. (2525). *ที่ระลึกสถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5 ขึ้นรอบปีที่ 25*.

กรุงเทพฯ: สุวิทย์ ยี.แอด.

สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก. (2528). *ที่ระลึก ขึ้นรอบปีที่ 28 สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก*.

กรุงเทพฯ: บพิธ.

สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก. (2535). *ครบรอบ 34 ปี สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก*. กรุงเทพฯ:

การพิมพ์ แอนด์ซัพ พลายส์.

สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก. (2541). *40 ปี สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก*. กรุงเทพฯ:

มาย พับลิชชิง.

สินธุ์ สิทธิรักษ์. (2535). *กำเนิดโทรทัศน์ไทย (2493-2500)*. กรุงเทพฯ: เคล็ดไทย, 2535. Print.

ชุดประวัติศาสตร์วัฒนธรรมโครงการ 60 ปี ประชาธิปไตย.

สุจิต บุญบงการ. (2542). *การพัฒนาทางการเมืองของไทย : ปฏิสัมพันธ์ระหว่างทหาร สถาบัน*

ทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ:

สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุจิต บุญบงการ. (2562). *ทหารกับการพัฒนาการเมืองไทย*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิเพื่อการศึกษา

ประชาธิปไตยและการพัฒนา (โครงการจัดพิมพ์คปไฟ).

สุทธชัย ยิ้มประเสริฐ. (2550). *ฐานะทางประวัติศาสตร์ของการรัฐประหาร 10 กันยายน 2549*. ใน

รัฐประหาร 19 กันยา. ธนาพล อิวสกุล (บรรณาธิการ). หน้า 204-228. กรุงเทพฯ: ฟ้า
เดียวกัน.

สุเมธ วรรณพฤกษ์. (2539, พฤศจิกายน). *สงครามรัฐบาลล้อมวลชน. ล้อมวลชนปริทรรศน์*. 24(12):

24.

สุภลักษณ์ กาญจนขุนดี. (2550). *วิเคราะห์ระบอบสนธิ*. ใน *รัฐประหาร 19 กันยา รัฐประหารเพื่อ*

ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข. ธนาพล อิวสกุล (บรรณาธิการ).

หน้า 260-287. กรุงเทพฯ: ฟ้าเดียวกัน.

สุพิน ปัญญาภัก. (2533). *การสร้างภาพลักษณ์*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สุภาพร โพธิ์แก้ว. (2558). *จดหมายเหตุ 60 ปี โทรทัศน์ไทย : วิวัฒนาการกิจการโทรทัศน์*

ไทย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุรชาติ บำรุงสุข. (2558). *เสนานิปไตย รัฐประหารกับการเมืองไทย = Militocracy: Military*

Coup and Thai Politics. กรุงเทพฯ: มติชน.

สุรชาติ บำรุงสุข. (2535, มิถุนายน). *ทหารกับการเมืองไทย*. *สารคดี*. 8(88): 156-171.

- สุรชาติ บำรุงสุข. (2541). *ทหารกับประชาธิปไตยไทย : จาก 14 ตุลา สู่ปัจจุบันและอนาคต*.
 กรุงเทพฯ: ศูนย์วิจัยและผลิตตำรา มหาวิทยาลัยเกริก.
- สุรชาติ บำรุงสุข. (2543). *ทหารกับการเมืองไทยในศตวรรษหน้า : พัฒนาการและความเปลี่ยนแปลง = The Military and Thai Politics in the next Century : Development and Changes*. กรุงเทพฯ: สถาบันศึกษาความมั่นคงและนานาชาติ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรพันธ์ พุ่มแก้ว. (2550). *การตัดสินใจของผู้บัญชาการทหารบก*. กรุงเทพฯ: สำนักงานผู้บัญชาการหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา.
- สุวิมล พลจันทร์. (2531). *กรมโฆษณาการกับการโฆษณาอุดมการณ์ทางการเมืองของรัฐ (พ.ศ. 2476-2487)*. วิทยานิพนธ์ ศ.ศ.ม. (ประวัติศาสตร์). คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อดิพันธ์ พรหมพันธ์ใจ. (2563). *เปรมาธิปไตย: การเมืองไทยระบอบไฮบริด*. กรุงเทพฯ: ILLUMINATIONS EDITIONS.
- อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์. (2539). *บทบาทของรัฐในทางด้านสื่อสารมวลชน : ข้อเสนอร่าง พ.ร.บ. วิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ฉบับใหม่*. กรุงเทพฯ: นิติธรรม.
- อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์. (2542). *ระบบวิทยุและโทรทัศน์ไทย : โครงสร้างทางเศรษฐกิจการเมืองและผลกระทบต่อสิทธิ เสรีภาพ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์. (2545). *สื่อมวลชนในยุคปฏิรูป = Media in the Age of Reform*. กรุงเทพฯ: คบไฟ.
- อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์. (2548). *ปิดหู ปิดตา ปิดปาก : สิทธิเสรีภาพในมือธุรกิจการเมืองสื่อ*. กรุงเทพฯ: โครงการ UNESCO Chair in Freedom of Expression คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และโครงการจัดพิมพ์คบไฟ.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	ราสินี สดเจริญ
วัน เดือน ปี เกิด	11 กรกฎาคม 2533
สถานที่เกิด	สมุทรปราการ
วุฒิการศึกษา	พ.ศ.2555 บริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการธุรกิจทั่วไป จาก มหาวิทยาลัยศิลปากร พ.ศ.2563 ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

